

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku

grudzień 2024

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Podlaskie

Zamawiający:

Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego

ul. A. Mickiewicza 74/lok 6, 15-213 Białystok

www.bof.org.pl

Na rzecz:

Urząd Miejski w Supraślu

ul. J. Piłsudskiego 58, 16-030 Supraśl

www.suprasl.pl

Opracowanie:

PROJEKTY MIEJSKIE

pomagamy miastom mądrze się rozwijać

Konsorcjum:

Projekty Miejskie Andrzej Brzozowy, Projekty Miejskie + Rajmund Ryś

www.projektymiejskie.pl

Spatium Dariusz Brzozowski

www.spatiumdb.pl

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Podlaskie

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

(art. 2.1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji)

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE	7
	CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	9
2	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI	9
3	CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA POGŁĘBIONA OBSZARU REWITALIZACJI	12
	SFERA SPOŁECZNA	12
	STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW	12
	OPIEKA SPOŁECZNA	13
	<i>Osoby z niepełnosprawnością</i>	14
	<i>Bezdomność</i>	19
	<i>Zagrożenie uzależnieniami</i>	19
	RYNEK PRACY	20
	OPIEKA ZDROWOTNA	21
	KULTURA I REKREACJA	22
	EDUKACJA	25
	AKTYWNOŚĆ MŁODZIEŻY	27
	AKTYWNOŚĆ SENIORÓW	29
	MIGRACJE	30
	AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE	30
	TURYSTYKA	33
	PODSUMOWANIE	35
	SFERA ŚRODOWISKOWA	36
	ZASOBY PRZYRODNICZE	36
	FORMY OCHRONY PRZYRODY	38
	ŹRÓDŁA CIEPŁA	40
	ZASOBY WODNE I ZAGROŻENIE POWODZIOWE	42
	WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST	44
	UCIĄŻLIWOŚCI ODOROWE	45
	PODSUMOWANIE	45
	DIAGNOZA ZJAWISK FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH	46
	STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	46
	DOSTĘPNOŚĆ TERENÓW PUBLICZNYCH ORAZ REKREACYJNYCH	47

BARIERY ARCHITEKTONICZNE	48
DOSTĘPNOŚĆ ZIELENI	50
TRANSPORT I MOBILNOŚĆ	53
PODSUMOWANIE	56
DIAGNOZA ZJAWISK TECHNICZNYCH	57
STAN TECHNICZNY ZASOBU KOMUNALNEGO.....	57
ZABYTKI I DZIEDZICTWO KULTUROWE	59
PODSUMOWANIE	65
DIAGNOZA ZJAWISK GOSPODARCZYCH	66
LOKALNA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	66
WYZWANIA EKONOMICZNE ZWIĄZANE Z PODZIAŁEM GMINY	66
PODSUMOWANIE	67
SYNTEZA	67
CZĘŚĆ PLANISTYCZNA	73
4 OPIS WIZJI OBSZARU REWITALIZACJI.....	73
5 CELE REWITALIZACJI	75
CEL 1: AKTYWIZACJA I INTEGRACJA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI	77
CEL 2: JAKOŚĆ I DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH	78
CEL 3: WYKORZYSTANIE I UTRZYMANIE ZASOBÓW SUPRAŚLA	79
6 KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH	80
7 PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE.....	82
PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	82
CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	103
8 KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZEDSIĘWZIĘĆ	105
9 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU	107
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	109
CZĘŚĆ ZARZĄDCZA.....	111
10 STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	111
SYSTEM INSTYTUCJONALNY	111

<i>Rola Burmistrza. Pełnomocnik ds. Rewitalizacji .....</i>	111
<i>Zespół ds. Rewitalizacji .....</i>	113
<i>Mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ..</i>	115
RAMOWY HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU	115
KOSZTY ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	118
MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	119
11 OPIS SPOSOBU ZAPEWNIENIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY W PROCESIE REWITALIZACJI.....	120
DZIAŁANIA PARTYCYPACYJNE NA ETAPIE OPRACOWANIA GPR.....	120
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE OPRACOWANIA GPR	121
<i>Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji .....</i>	122
<i>Partycypacja społeczna na etapie sporządzania GPR.....</i>	123
<i>Konsultacje społeczne projektu GPR .....</i>	126
ZAPEWNIENIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY NA ETAPIE WDRAŻANIA REWITALIZACJI	127
KOMITET REWITALIZACJI	129
12 ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM PROGRAMU	130
SPOSÓB REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO - WSKAZANIE MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO KONIECZNYCH DO UCHWALENIA LUB ZMIANY ...	130
UCHWAŁY WYNIKAJĄCE Z USTAWY Z DNIA 21 CZERWCA 2001 R. O OCHRONIE PRAW LOKATORÓW, MIESZKANIOWYM ZASOBIE GMINY I ZMIANIE KODEKSU CYWILNEGO.....	131
SPECJALNA STEFA REWITALIZACJI	131
13 SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU	132
COROCZNY RAPORT W SPRAWIE STOPNIA REALIZACJI GPR	133
OKRESOWA OCENA AKTUALNOŚCI PROGRAMU I STOPNIA REALIZACJI GPR.....	136
14 OPIS SPOSOBU REALIZACJI PRZEZ GPR DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH GMINY.....	139
STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUB STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO	139
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	140
15 ZAŁĄCZNIK NR 1 PODSTAWOWE KIERUNKU ZMIAN FUNKCJONALNO- PRZESTRZENNYCH OBSZARU REWITALIZACJI.....	142
16 SPISY	143

SPIS MAP	143
SPIS RYCIN	143
SPIS DIAGRAMÓW	144
SPIS TABEL	144

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Podlaskie

1 WPROWADZENIE

Proces rewitalizacji w Supraślu ma wieloletnią historię. Względy formalne, w tym obowiązujący od początku 2024 r. wymóg oparcia rewitalizacji w gminie o przepisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2024 r. poz. 278), powodują, że niezbędne stało się sformułowanie nowej podstawy tego procesu na kolejny okres w formule Gminnego Programu Rewitalizacji (zwanego dalej także GPR).

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy stanowi jej zadanie własne. Zadanie to ma jednak charakter fakultatywny, a jego podjęcie dowodzi dążenia gminy do przeciwdziałania zidentyfikowanym negatywnym zjawiskom, w odniesieniu do których proste środki nie są skuteczne. W takim wypadku potrzebna są zintegrowane działania. Punktem wyjścia dla zrozumienia istoty rewitalizacji jest dostrzeżenie, że procesy społeczne i gospodarcze są nierozzerwalnie powiązane z procesami i działaniami technicznymi, środowiskowymi czy przestrzenno-funkcjonalnymi. Należy więc podejmować przedsięwzięcia i działania zaradcze oddziałujące na wszystkie z tych sfer. Podstawę ich wzajemnej koordynacji i integracji stanowi gminny program rewitalizacji.

W ostatnich latach proces rewitalizacji prowadzony był w oparciu o Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Supraśl na lata 2017-2023, który został przyjęty uchwałą nr XLV/569/2018 Rady Miejskiej w Supraślu z dnia 25 lipca 2018. W obecnej sytuacji wola kontynuacji działań rewitalizacyjnych w gminie Supraśl musi oznaczać potrzebę uchwalenia nowego programu rewitalizacji.

Zgodnie z wymogami ustawy przygotowanie procesu rewitalizacji następuje dwuetapowo. Najpierw określony musi zostać zasięg obszaru, na którym co do zasady ma być prowadzony proces rewitalizacji. Uchwałą nr IV/031/2024 Rady Miejskiej w Supraślu dnia 15 lipca 2024 r. wyznaczyła w gminie Supraśl granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Obszar rewitalizacji objął cały teren miasta Supraśl. Przesądziła o tym tzw. diagnoza delimitacyjna oparta na analizie rozkładu negatywnych zjawisk, w tym zwłaszcza zjawisk społecznych, na terenie gminy.

Formalnym początkiem prac nad właściwym Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku było podjęcie kolejnej uchwały nr IV/032/2024 Rady Miejskiej w Supraślu z dnia 15 lipca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl. Umożliwiło to przeprowadzenie szeregu działań zmierzających do sformułowania treści GPR. Zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji prace w dużej części

przebiegały w sposób partycypacyjny, a więc z udziałem interesariuszy rewitalizacji. To pojęcie szczegółowo definiuje art. 2 ust. 2 ustawy, a przekładając je na język potoczny oznacza wszystkich (zarówno osoby fizyczne, jak i podmioty), którzy albo zainteresowani są rewitalizacją, albo będą ich w jakikolwiek sposób dotyczyć zmiany dokonujące się w trakcie tego procesu. W GPR wyróżnić można część diagnostyczną (pogłębiającą analizy przeprowadzone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej), planistyczną (w której wskazane są cele programu oraz planowane działania) oraz zarządczą (planującą mechanizmy wdrożeniowe).

Niniejszy program sformułowano z uwzględnieniem postanowień Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 z dnia 11 sierpnia 2022 roku zatwierdzonych przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej (zaktualizowanych 24 sierpnia 2023 r.). W szczególności zadbano o spełnienie wymogów określonych w art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Dzięki temu GPR pełni jednocześnie rolę strategii innego instrumentu terytorialnego (o którym mowa w art. 36 ust. 1 tej ustawy), co ma zapewnić możliwość ubiegania się o współfinansowanie przedsięwzięć zawartych w programie z funduszy europejskich przeznaczonych na rewitalizację.

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

2 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI

Granice obszaru rewitalizacji zostały wyznaczone uchwałą nr IV/031/2024 Rady Miejskiej w Supraślu z dnia 15 lipca 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl. Obszar ten zajmuje około 3% powierzchni całkowitej i jest zamieszkały przez około 25% wszystkich mieszkańców Gminy Supraśl.

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności obszaru rewitalizacji na tle Gminy Supraśl

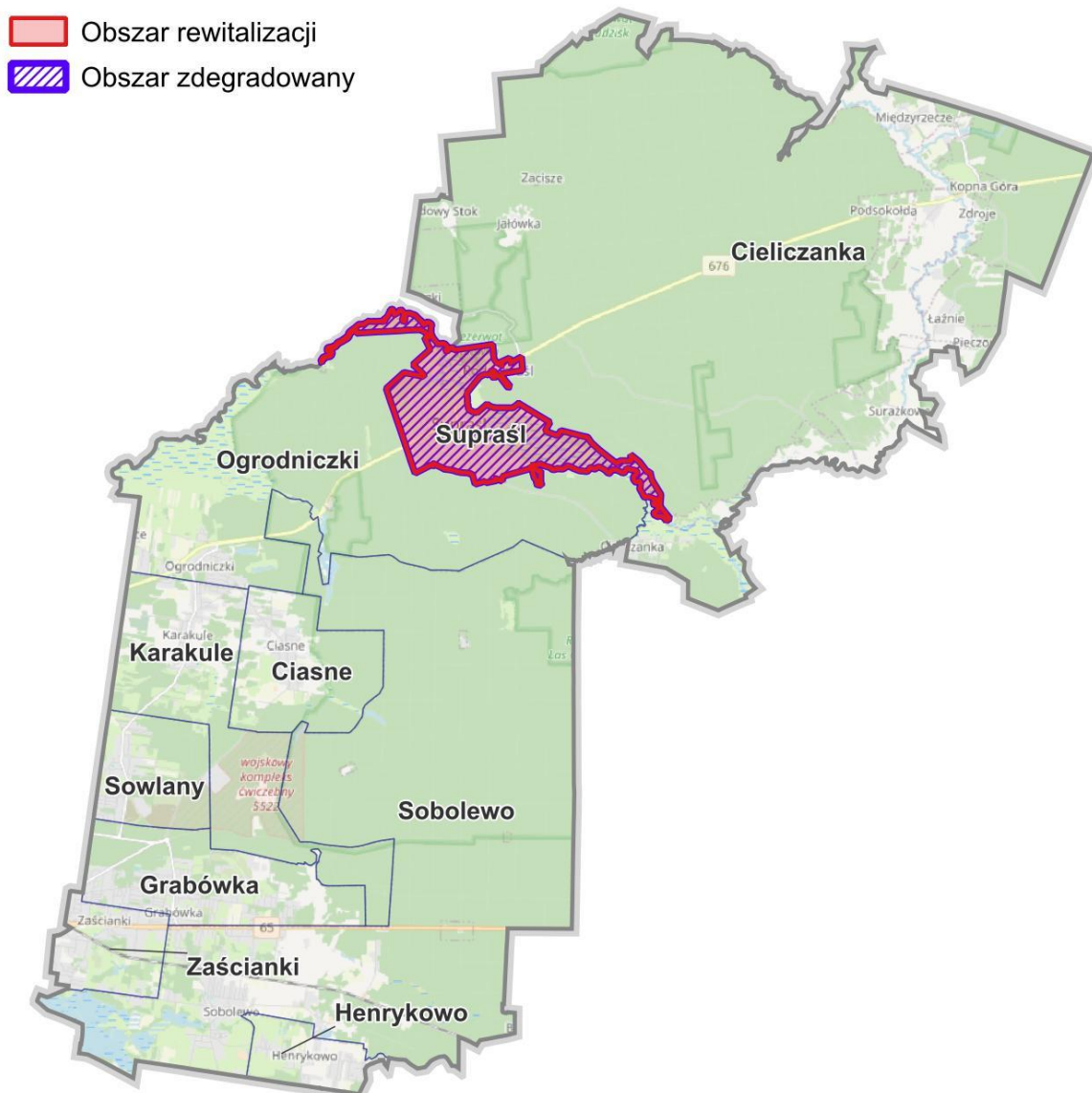
	Obszar rewitalizacji	Gmina Supraśl	Udział na tle gminy
Liczba mieszkańców	4 242	16 757	25,31%
Powierzchnia	6,34 km ²	188,55 km ²	3,36%

Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl

Supraśl to miasto, będące siedzibą gminy miejsko-wiejskiej, położone w województwie Podlaskim w powiecie Białostockim, Miasto znajduje się w meandrach przepływającej przez nie rzeki Supraśl, na Wysoczyźnie Białostockiej i jest z każdej strony otoczone Puszcą Knyszyńską.

Obszar rewitalizacji obejmuje teren całego miasta Supraśl. Najważniejsze obiekty w mieście znajdują się w jego centralnej części. Są nimi przede wszystkim zabytkowy Ratusz Miejski w Supraślu oraz sąsiedni Ogród Saski, którego rewitalizacja poprzez przywrócenie podstawowych i nadanie nowych funkcji społecznych, była jednym z najważniejszych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w latach 2017-2023. Dodatkowo w niedalekiej odległości znajduje się Rynek Miejski, wraz z prowadzącą do niego ulicą 3 Maja. Obecnie obszar ten jest najbardziej tętniącą życiem częścią miasta, a świeżo wyremontowany Rynek cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców. W najbliższym sąsiedztwie Rynku dominuje wielofunkcyjna zabudowa (głównie usługowa) o charakterze śródmiejskim, która im dalej na południe i wschód, tym intensywniej przechodzi w zabudowę jednorodziną. Supraśl cechuje się przede wszystkim bardzo unikalnym charakterem zabudowy, który najbardziej widać przy ulicach Piłsudskiego oraz 3 Maja. Stojące tam niskie, jedynie piętrowe domy z drewna kształtują unikatowy krajobraz, który jest bardzo ważnym potencjałem miasta.

Mapa 1. Obszar rewitalizacji na tle Gminy Supraśl

Źródło: Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl

Na obszarze rewitalizacji znajdują się liczne unikalne zabytki - Pałac Buchholtzów czy Monaster Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Supraślu z 1511 r. To właśnie ten drugi obiekt, mimo tego, że w trakcie II Wojny Światowej został doszczętnie zniszczony, a obecnie jest jedynie rekonstrukcją oryginału, jest najważniejszym zabytkiem i wizytówką miasta, która sprawia, że tak wielu decyduje się odwiedzić Supraśl. Na terenie miasta występują również różne, choć niezbyt liczne, lokale usługowe (szczególnie w bliskim sąsiedztwie Rynku), a także ogólnodostępne tereny zieleni oraz tereny rekreacyjne (przede wszystkim nad rzeką Supraśl).

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Granica obszaru rewitalizacji całkowicie pokrywa się z granicami miejskimi. Na wschodzie i zachodzie miasta granica przebiega przez tereny leśne, będące częścią Puszczy Knyszyńskiej. Jest to rozległy obszar pokryty gęstymi lasami iglastymi i liściastymi, charakterystycznymi dla regionu. Większość granicy jest naturalnie wyznaczona przez linie lasów, a miasto kończy się wraz z rozproszonymi osiedlami ludzkimi. Również południowa granica miasta w dużym stopniu przebiega w miejscu, gdzie kończą się zabudowania, a zaczyna się las, jednak fragment jej prowadzi wzdłuż doliny rzeki Supraśl. To rzeka, która płynie przez miasto i stanowi ważny element geograficzny kształtujący krajobraz Supraśla. Jediną nieleśną granicą jest północna, która przede wszystkim przecina pastwiska, łąki oraz pola uprawne, a na praktycznie całym odcinku również wytycza ją przebieg rzeki Supraśl.

Na obszarze rewitalizacji występuje najwyższy wskaźnik gęstości zaludnienia, największa zawartość zamieszkałych terenów zurbanizowanych, a także – co wynika wprost z diagnozy służącej wyznaczeniu zasięgu obszaru zdegradowanego oraz przepisów ustawy o rewitalizacji – szczególna koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Oznacza to, że problemy w zakresie ubóstwa, bezrobocia, bezradności i zagrożenia wykluczeniem społecznym są dostrzegalne na obszarze rewitalizacji bardziej niż w pozostałych częściach gminy, a sam obszar priorytetowo wymaga zmian.

Uwzględniając wskazane powyżej zasoby przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe miasta trudno się dziwić, że Supraśl jest przyjemnym miejscem do życia. Wśród uczestników ankiety rewitalizacyjnej przeprowadzonej na potrzeby sporządzenia niniejszego dokumentu zaledwie niewiele ponad 10% ankietowanych bardziej lub mniej zdecydowanie wyraziło zamiar wyprowadzki z Supraśla (co nie jest wartością charakterystyczną dla miejscowości o podobnej wielkości, gdzie plany wyjazdu są zwykle znacznie powszechniejsze). Wynik ankiety nie powinien jednak zacierać obrazu wskazującego, że miasto boryka się z wieloma deficytami i negatywnymi zjawiskami.

3 CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA POGŁĘBIONA OBSZARU REWITALIZACJI

SFERA SPOŁECZNA

STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW

Najczęściej wskazywanym problemem obszaru rewitalizacji w trakcie procesu opracowywania GPR Gminy Supraśl, zarówno przez specjalistów, jak i mieszkańców jest problem starzenia się społeczeństwa. Tendencja ta widoczna jest wyraźnie w statystykach. Tabela 2. pokazuje jak z biegiem lat na obszarze rewitalizacji przybywa seniorów. Zjawisko to dotyczy całej Polski i jest dostrzegalne także w innych miastach, jednakże Supraśl jako miasto położone w niedalekiej odległości od centralnego ośrodka miejskiego, jakim jest Białystok, odczuwa to wyjątkowo silnie. Białystok przyciąga przede wszystkim młodych mieszkańców Supraśla perspektywą atrakcyjnego zatrudnienia lub edukacji, dostępnością usług i znacznie większą ofertą mieszkaniową. Wszystko to powoduje, że Supraślowi trudno konkurować z Białymstokiem. Tym samym priorytetem miasta powinna stać się adaptacja do obserwowanego trendu i podejmowanie działań przygotowujących miasto do konsekwencji zmieniającej się struktury demograficznej.

Tabela 2. Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji w podziale na wiek na przestrzeni lat

	2008	2013	2018	2023
mieszkańcy obszaru rewitalizacji ogółem	4 600	4 679	4 622	4 332
mieszkańcy obszaru rewitalizacji w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej)	652	614	647	543
w wieku poprodukcyjnym	780	877	1 010	1 181

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Statystyka jasno pokazuje, że na przestrzeni ostatnich 15 lat odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o ponad 10 punktów procentowych (2008 – 16,95%, 2023 –

27,26%). Tak zdecydowany przyrost jest również odczuwalny dla mieszkańców oraz instytucji polityki społecznej.

Warto również wspomnieć o znaczącym spadku liczby osób najmłodszych (poniżej 14 roku życia), których odsetek w ostatnich 15 latach spadł o niecałe 2 punkty procentowe (2008 – 14,17%, 2023 – 12,53%). Mimo, że ten spadek wydaje się dość symboliczny, to w sytuacji kiedy jednocześnie ilość młodzieży spada, a osób starszych robi się coraz więcej, społeczeństwo jeszcze gwałtowniej zaczyna się starzeć.

OPIEKA SPOŁECZNA

Analizując dane o korzystających z pomocy społecznej (ogólnie) w Gminie Supraśl wyciąga się wniosek o znaczącej koncentracji tego zjawiska na obszarze rewitalizacji. Diagram 1. pokazuje, że niemal 40% wszystkich osób w gminie, które pobierają tego typu świadczenia, mieszka na terenie miasta Supraśl. To wysoki odsetek, znacznie przewyższający udział mieszkańców miasta w gminie, jednakże dopiero spojrzenie na wartości bezwzględne pozwala na wyciągnięcie trafniejszych wniosków. W istocie 79 mieszkańców Supraśla korzysta z pomocy społecznej (na tle 201 mieszkańców gminy Supraśl). Choć są to liczby znaczące, których nie wolno pomijać, to jednak wskazują, że zjawisko to nie ma zbyt szerokiego zasięgu w mieście. W takim przypadku potrzeba prowadzić dobrze „celowane” działania, aby być w stanie im przeciwdziałać. Konieczne jest zidentyfikowanie, na czym realnie polegają najbardziej dolegliwe negatywne zjawiska.

Diagram 1. Mieszkańcy Gminy Supraśl korzystający z pomocy społecznej (2024)

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Supraśl, za Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl

W przypadku korzystania z zasiłków z tytułu ubóstwa sytuację ilustruje Diagram 2. W tym przypadku relacja korzystających w mieście Supraśl (17 osób) w stosunku do wszystkich mieszkańców gminy (67 osób) jest zbliżona do udziału mieszkańców miasta w populacji całej gminy i wynosi 25%. A więc to nie ten czynnik wpływa na identyfikację stanu kryzysowego.

Tym niemniej, nawet przy ograniczonych wartościach wskaźników, ubóstwo jest problemem, którego nie można lekceważyć na obszarze rewitalizacji. Zwłaszcza, gdy chodzi o dziedziczne ubóstwo. W licznych przypadkach ciężka sytuacja finansowa i fakt, że rodzice zmuszeni są do pobierania świadczeń z pomocy społecznej, przekłada się również na ich dzieci, które po wejściu w dorosłość same nie podejmują stabilnej pracy, lecz nauczone są wykorzystywania pieniędzy z opieki socjalnej. Niezbyt zróżnicowany i mocno zależny od sezonów rynek pracy w Supraślu również nie pomaga w rozwiązaniu tego problemu.

Diagram 2. Mieszkańcy Gminy Supraśl korzystający z pomocy społecznej z powodu ubóstwa (2024)

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Supraśl, za Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl

Osoby z niepełnosprawnością

Skoro problem ubóstwa nie wyróżnia miasta Supraśl na tle całej gminy, to skąd wynika ponadstandardowo wysoki ogólnego wskaźnika z zasiłków pomocy społecznej w mieście Supraśl? Odpowiedź przynosi Diagram 3. ujawniający, że wśród mieszkańców gminy Supraśl, którzy pobierają zasiłki ze względu na niepełnosprawność (67 osób), aż 48% (32 osoby) mieszka na obszarze rewitalizacji. Dodatkowym aspektem, który należy odnotować jest fakt,

że zdecydowana większość (ok. 85%) mieszkańców obszaru posiadających orzeczenie o niepełnosprawności jednocześnie pobiera zasiłki wydawane z powodu niepełnosprawności.

Oznacza to, że istotnym wyzwaniem na terenie Supraśla jest znacząca liczba osób z niepełnosprawnościami, które dodatkowo borykają się z niedostatkiem, co zmusza ich do sięgania po wsparcie socjalne. Część z tych osób to seniorzy, co dodatkowo przyczynia się do kumulowania problemów i narastania ryzyka wykluczenia społecznego. W ramach wsparcia takich osób, w formie innej niż zasiłki, na obszarze gminy, wdrożony został przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) program Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Celem tego programu jest oferowanie usługi asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym.

Diagram 3. Mieszkańcy Gminy Supraśl korzystający z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności (2024)

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Supraśl, za Diagnoza i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Supraśl

W ramach innych działań mających zapewnić pomoc potrzebującym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Supraślu oferuje program lekowy polegający na finansowym wsparciu dla zakupu leków. Po udokumentowaniu cen leków i zaświadczeniu od lekarza osoba może ubiegać się o zwrot 50% wartości leków na receptę, przy maksymalnej kwocie 600 zł miesięcznie. Program jest szczególnie odczuwalnym wsparciem dla seniorów z niewysokimi emeryturami lub rentami, dla których jest to duża ulga, pozwalająca na oszczędzenie na często bardzo kosztownych lekach.

W ramach wspierania rodzin osób z niepełnosprawnościami, w podeszłym wieku lub z innego powodu niesamodzielnych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Supraślu, przystąpił w

ostatnich latach do programu zorganizowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej o nazwie "Opieka wytchnieniowa". Celem programu jest wzmocnienie dotychczasowego systemu wsparcia poprzez zapewnienie opieki wytchnieniowej dla członków rodzin i opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę. Ta forma wsparcia pozwala zaoferować rodzinom i opiekunom osób niesamodzielnych, tymczasową przerwę na odpoczynek w codziennych obowiązkach związanych z opieką. W tym obowiązki przejmują wykwalifikowani specjaliści, zapewniając bezpieczeństwo i odpowiednią opiekę. W dłuższej perspektywie celem programu jest nie tylko odciążenie opiekunów, ale także poprawa jakości życia całych rodzin i pozwolić im na lepsze funkcjonowanie.

Wśród innych instytucji polityki społecznej, z których mogą korzystać mieszkańcy Supraśla wskazać należy Warsztaty Terapii Zajęciowej w Ogrodnickach mające stwarzać osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w celu nabycia lub przywrócenia przez nich umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Ośrodek prowadzony jest przez Podlaskie Stowarzyszenie Sportowe Osób Niepełnosprawnych „START” w Białymstoku, a w ostatnim czasie przeszedł modernizację i doposażenie.

Natomiast około 15 km od Supraśla, we wsi Łąźnie, funkcjonuje Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy, którego zadaniem jest świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych osobom przewlekle chorym psychicznie, niepełnosprawnym intelektualnie oraz osobom wykazującym inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, które wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Mimo, że sam Dom Samopomocy znajduje się poza obszarem rewitalizacji, to jego mieszkańcy mają dostęp do oferowanych przez ten ośrodek usług. Wymagający tego typu pomocy supraślanie są każdego dnia dowożeni do ośrodka w Łązniach, gdzie mogą liczyć na fachową opiekę.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Innym, często przywoływanym problemem społecznym występującym na obszarze rewitalizacji jest sytuacja, w której rodzice nie sprawują odpowiedniej opieki nad dziećmi; z uwagi na to, że nie mogą, nie umieją lub nie chcą wypełniać swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych wobec dzieci w sposób społecznie akceptowany. Zjawisko to może mieć różne przyczyny, ale najczęściej jest nią wyuczona bezradność. Pojawia się, kiedy ludzie, po długotrwałym doświadczeniu braku kontroli nad sytuacją, przestają podejmować próby zmiany, nawet gdy pojawia się taka możliwość.

W omawianym kontekście sytuacja jest najbardziej dotkliwa w momencie, gdy rodzice (przede wszystkim matki) nie są w stanie w odpowiedni sposób zadbać o rodzinę, czy przede

wszystkim swoje dzieci. Dotyczy to przykładowo sytuacji, kiedy rodzic nie potrafi złożyć nawet wniosku o zasiłek rodzinny. Zgodnie z danymi MOPS, na obszarze rewitalizacji występuje 11 przypadków bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, które bezpośrednio przekładają się na poziom życia rodzin dotkniętych nią osób. Brak poczucia sprawczości u rodziców przekłada się na zaniedbywanie potrzeb dzieci, które także uczą się bierności i apatii, co może tworzyć cykl międzypokoleniowy. Dzieci wychowywane w takich warunkach są bardziej narażone na wykształcenie podobnych postaw bezradności i braku zaufania do instytucji.

Sposobem na wspieranie rodzin, w których zidentyfikowano bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest współpraca ze specjalistą. MOPS oferuje wsparcie ze strony asystenta rodziny, który wykonuje swoją pracę z rodzinami w miejscu ich zamieszkania (lub innym wyznaczonym przez rodzinę). Praca z rodziną jest prowadzona również w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną. Wsparcie rodzin poprzez przydzielenie asystenta ma przeciwdziałać odbieraniu dzieci rodzicom i umieszczeniu ich w różnych formach opieki zastępczej.

Inną istotną placówką, która działa w Supraślu zajmując się wsparciem rodzin w procesach opiekuńczo-wychowawczych jest Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Białostocko-Gdańskiej "Eleos", funkcjonujący ze wsparciem pochodzącym z dotacji gminnej. Jest to Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego, której oferta jest przeznaczona głównie dla dzieci wyznania prawosławnego, ale nie tylko. Podopieczni placówek mają możliwość spędzenia popołudnia, od poniedziałku do piątku, aktywnie i twórczo, uczestnicząc w zajęciach od godziny 13:00 do 18:00. Głównym celem działań tej świetlicy jest wsparcie w nauce i wyrównywanie braków edukacyjnych, a także rozwijanie zainteresowań i umiejętności dzieci. Placówki oferują różnorodne zajęcia dodatkowe, socjoterapię oraz warsztaty. Ważnym aspektem jest również praca nad kontrolą emocji i konstruktywnym rozwiązywaniem problemów, co pomaga w zapobieganiu niedostosowaniu społecznemu. Niestety, z końcem 2024 roku placówka kończy działalność, co spowoduje poważny deficyt w zakresie tego typu usług społecznych w Supraślu. Jest on tym bardziej dotkliwy, że oznacza przerwanie ciągłości wsparcia, przekreślając pozytywne efekty wcześniejszych działań. W związku z tym Supraśl pilnie potrzebuje uruchomienia nowej placówki wsparcia dziennego, skierowanej do dzieci i młodzieży, która zapewniłaby kontynuację tak potrzebnych działań na rzecz młodych mieszkańców.

Ponadto należy odnotować, że na obszarze rewitalizacji od lat działa Dom Matki i Dziecka „Nazaret” w Supraślu, prowadzony przez siostry zakonne ze Zgromadzenia Sióstr Najświętszej

Rodziny z Nazaretu, który działa w ramach Caritas Archidiecezji Białostockiej. Dom Matki i Dziecka zlokalizowany jest w Centrum Pomocy Caritas przy ul. 3 Maja 5B w Supraślu (w którym mieści się kilka innych prowadzonych przez Caritas placówek społecznych). Dom utrzymuje się dzięki wsparciu wiernych Archidiecezji, natomiast za pobyt mieszkanek płać Ośrodki Pomocy Społecznej z miejsca ich pochodzenia. Dom funkcjonuje, dzięki ścisłej współpracy z kuratorem sądowym, Sądem Rejonowym w Białymstoku oraz przede wszystkim Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Supraślu. Głównym celem placówki jest zapewnienie schronienia kobietom w ciąży, matkom z dziećmi, które utraciły mieszkanie, oraz samotnym matkom, których trudna sytuacja materialna lub rodzinna nie pozwala na godne życie i spokojne wychowywanie dzieci.

Przemoc

W ostatnich latach skala problemu przemocy domowej znacząco nasiliła się na obszarze Supraśla. Obecnie odnotowano 6 przypadków założenia niebieskiej karty – procedury służącej dokumentowaniu i przeciwdziałaniu przemocy domowej, która umożliwia interwencję służb takich jak policja, opieka społeczna czy służba zdrowia, a także zapewnia wsparcie dla ofiar przemocy. Choć w skali całej gminy Supraśl liczba niebieskich kart założonych na obszarze rewitalizacji nie jest wysoka (stanowi około 13% wszystkich kart), to dane te są nadal niepokojące. Dodatkowo trzeba zwrócić uwagę, że na przestrzeni roku policja przeprowadziła na obszarze rewitalizacji 349 interwencji, z czego część dotyczyła przemocy domowej oraz awantur związanych z alkoholem. Warto również zaznaczyć, że przemoc domowa nie zawsze odzwierciedla stereotypowy model, w którym sprawcą jest mężczyzna – coraz częściej zdarzają się przypadki, w których to kobieta stosuje przemoc wobec członków rodziny. Pojawia się także inny problem: zdarza się, że niebieska karta jest zakładana bez faktycznego powodu jako narzędzie wykorzystywane w procesach rozwodowych. Takie przypadki zafałszowują statystyki, co może utrudniać skuteczną pomoc rzeczywistym ofiarom przemocy i odciągać uwagę służb oraz urzędników od prawdziwych zagrożeń.

Aby przeciwdziałać problemowi przemocy, w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Supraślu funkcjonuje tzw. Zespół interdyscyplinarny, w skład którego wchodzi pracownicy OPS-u, psychologowie, pedagog, lekarz, kurator, a także funkcjonariusze policji. Działalność tej grupy polega na regularnych spotkaniach, w trakcie których omawiane są indywidualne przypadki oraz opracowywane spersonalizowane rozwiązania, mające na celu wsparcie rodzin oraz osób dotkniętych przemocą.

Bezdomność

Zgodnie z informacjami udostępnionymi przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Supraślu, na obszarze rewitalizacji zamieszkują jedynie dwie osoby w kryzysie bezdomności. Mimo, że takich osób jest niewiele, to ich sytuacja w pewnym stopniu pozostaje wyzwaniem dla instytucji opiekuńczej. Choć MOPS zapewnia dla nich dwa miejsca w noclegowni w Białymstoku, gdzie mogą znaleźć schronienie, to obowiązujący tam bezwzględny zakaz spożywania alkoholu często powoduje, że osoby te od razu rezygnują z oferowanej pomocy i są w stanie wrócić do Supraśla jeszcze tej samej nocy. W efekcie, wsparcie dla osób bezdomnych okazuje się po części niewystarczające, choć teoretycznie miejsca są zabezpieczone. Nie zmienia to faktu, że konieczne mogą być dodatkowe działania, takie jak terapia uzależnień czy indywidualne podejście, aby pomóc w trwałym rozwiązaniu problemu.

Zagrożenie uzależnieniami

Powszechnie wiadomo, że wielu Polaków zmaga się z problemem choroby alkoholowej, również tej ukrytej. Nie inaczej jest na obszarze rewitalizacji w gminie Supraśl i zjawisko to generuje lub wzmacnia inne występujące na tym obszarze problemy społeczne. Czynnikiem pogłębiającym zjawisko jest powszechna dostępność alkoholu. Choć nie jest to tak zauważalne jak w większym ośrodku, np. Białymstoku, to dostępność alkoholu w Supraślu nadal jest stosunkowo duża. Pozytywnym jest jednak fakt, że na obszarze rewitalizacji znacząca większość (aż 15 z 23) miejsc, w których sprzedaje się alkohol, oferuje go wyłącznie do spożycia w miejscu sprzedaży. Chodzi w tym wypadku o restauracje, bary lub hotele i należące do nich lokale. Oznacza to, że jedynie 8 punktów oferuje sprzedaż alkoholu „na wynos”.

W ramach przeciwdziałania zagrożeniom płynącym z uzależnień, w tym w szczególności uzależnienia od alkoholu, na obszarze rewitalizacji działa poradnia – Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień w Supraślu. Jego działanie skupia się przede wszystkim problematyką związaną z uzależnieniami, jednakże oferowane jest również poradnictwo w zakresie problemu przemocy domowej oraz skuteczna pomoc w przypadku sytuacji kryzysowych. Punkt konsultacyjny oferuje mieszkańcom w kryzysie nieodpłatne dyżury psychoterapeutki ds. uzależnień, minimum trzy razy w tygodniu. Ponadto poradnia udziela możliwości konsultacji z psychologiem, bądź psychoterapeutą, co najmniej dwa razy tygodniowo. Dodatkowo, osoby dotknięte chorobą alkoholową na obszarze rewitalizacji, mogą liczyć na cykliczne mityngi AA (anonimowych alkoholików) kilka razy w tygodniu. Spotkania, podczas których osoby te mają okazję zmierzyć się ze swoimi problemami w sprzyjającym otoczeniu, odbywają się przy ul. Piłsudskiego 3.

Na obszarze rewitalizacji od 2021 roku w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ustanowiono działanie Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Supraślu. Głównymi zadaniami komisji jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, a w szczególności zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla takich osób.

Zagadnieniem powiązaniem z problematyką uzależnień (ale także bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych) jest ryzyko niegospodarności osób, którym przysługują zasiłki socjalne. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Supraślu stara się ograniczać sytuacje, gdy potrzebującym wypłacane są pieniądze do ręki. W tym właśnie celu, szczególnie w ostatnich latach, zwiększono nakłady finansowe na pomoc rzeczową – jedzenie, odzież, czy artykuły czystości. Tego typu wsparcie jest znacznie bardziej efektywne, ponieważ pomaga w realizacji podstawowych czynności samoobsługowych i powoduje, że pieniądze z zasiłku nie zostaną przeznaczone na alkohol, tytoń, bądź narkotyki. Dodatkowo, w celu bardziej kompleksowego wsparcia, MOPS ma podpisaną umowę z siecią sklepów spożywczych, co zarówno redukuje koszty, jak i pozwala na lepsze zarządzanie, tym co ostatecznie trafia do odbiorców.

RYNEK PRACY

Jednym z negatywnych zjawisk społecznych, które zgodnie z treścią ustawy o rewitalizacji, wskazują na występowanie stanu kryzysowego jest wysoki poziom bezrobocia. Na obszarze rewitalizacji w gminie Supraśl nie stanowi ono jednak wyjątkowo pilnego problemu. W gminie ewidentnie zauważalny jest pozytywny postpandemiczny trend, który oznacza stopniowy, ale regularny spadek odsetka bezrobotnych. Jeśli chodzi o stan na czerwiec 2024 roku, to zarejestrowani bezrobotni z miasta Supraśl odpowiedzialni są za niecałe 30% udziału w bezrobociu całej gminy. Dodatkowo, odsetek bezrobocia na obszarze rewitalizacji wynosi zaledwie 2,35%, co jest wynikiem bardzo korzystnym w porównaniu do średniego wskaźnika dla całego województwa.

Tabela 3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze rewitalizacji, w całej gminie oraz w województwie na przestrzeni lat 2021-2024

	2021	2022	2023	2024
Obszar rewitalizacji	156	138	127	100
Gmina Supraśl	457	427	362	340

Województwo Podlaskie	35 977	31 165	30 356	29 498
-----------------------	--------	--------	--------	--------

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pozytywnie na zmniejszenie bezrobocia w gminie Supraśl wpływa niewielka odległość od Białegostoku, będącego miastem wojewódzkim i sercem regionu, które oferuje bogatą ofertę zawodową i wiele zróżnicowanych stanowisk. Pozwala to wielu mieszkańcom Supraśla na codzienne dojazdy do miasta wojewódzkiego, co może znacząco odbić się na zatrudnieniu w gminie. Dodatkowym aspektem jest fakt, że Supraśl ma bardzo duży potencjał turystyczny i szczególnie w sezonie cieszy się dużą popularnością wśród turystów. Dzięki temu otwiera się kolejna szansa dla mieszkańców na znalezienie pracy.

Równocześnie jednak niski wskaźnik bezrobocia na obszarze rewitalizacji nie powinien usypiać czujności instytucji polityki społecznej. Ponad połowa ze 100 bezrobotnych na obszarze rewitalizacji (aż 51%), stanowią osoby, które długotrwale nie mają pracy. W wielu przypadkach osoba bezrobotna po rejestracji w urzędzie pracy, nie zamierza w ogóle podjąć aktywności, a co gorsza taka sytuacja może nie ulegać zmianie nawet przez kilkanaście lat. Stabilna praca dla mieszkańców obszaru rewitalizacji bardzo często wymaga konieczności codziennych dojazdów do Białegostoku, co dla wielu długotrwale bezrobotnych jest skuteczną barierą, aby podjąć (lub móc podjąć) stałą aktywność zawodową. Co więcej odnotowano nieodosobnione głosy wskazujące na to, że stopień obsługi transportem publicznym Supraśla (w tym ograniczenia w czasie kursowania) wpływa negatywnie na możliwość podejmowania zatrudnienia poza miastem.

Czynnikiem, który niekorzystnie wpływa na rynek pracy na obszarze rewitalizacji jest ograniczony poziom przedsiębiorczości w Supraślu. Na obszarze rewitalizacji nie funkcjonuje zbyt wiele lokalnych firm, które działałyby równie intensywnie przez cały rok, a nie jedynie sezonowo, oferując stabilne miejsca pracy na stałe. Stan rzeczy wpływa niekorzystnie zarówno na osoby długotrwale bezrobotne, które nie mają motywacji do dojeżdżania do Białegostoku, jak i na młodzież oraz młodych dorosłych, którzy zmuszeni zostają do opuszczenia Supraśla, tak aby mogli się utrzymać. Bez rozwiniętej lokalnej przedsiębiorczości i zróżnicowanej oferty pracy (na co największe szanse daje rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych) mieszkańcy, a przede wszystkim młodzież, będą odpywać z miasta.

OPIEKA ZDROWOTNA

Elementem, który w procesie diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji, powtarzał się wielokrotnie, głównie w kontekście wyzwań przed jakimi stoi Supraśl, był niewystarczający

poziom opieki zdrowotnej oraz niewielka ilość specjalistów. Stan opieki zdrowotnej w Supraślu to kolejny z powodów, który sprawia, że mieszkańcy zmuszeni są dojeżdżać do Białegostoku. Mimo, że na obszarze rewitalizacji znajdują się aż 4 przychodnie, a w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest ich aż 9 (więcej niż sąsiednich miastach podobnej wielkości takich jak Knyszyn, Choroszcz, czy Wasilków) oraz 1 praktyka lekarska, to nie brakuje głosów wśród mieszkańców, że opieka zdrowotna na obszarze rewitalizacji nie jest wystarczająca. Zwracano uwagę na niewystarczającą dostępność do lekarzy-specjalistów, takich jak np. ginekolog, czy okulista. Dodatkowo wizyty na ogół są kosztowne, ponieważ odbywają się „prywatnie”. Z drugiej strony dla mieszkańców Supraśla dostępne są zlecone przez gminę wyłonionemu w konkursie podmiotowi leczniczemu bezpłatne usługi rehabilitacji leczniczej. Odbywa się to w ramach rocznego programu zdrowotnego „Rehabilitacja lecznicza dla mieszkańców Gminy Supraśl”.

Innym aspektem, który wpływa na jakość opieki zdrowotnej jest dostępność aptek i punktów aptecznych, których na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl są zaledwie 2, a pracują w nich 4 osoby z tytułem magistra farmacji. Z początku wygląda to nie najlepiej, jednakże w przeliczeniu ilości mieszkańców na punkt apteczny, jest zdecydowanie lepiej. Na obszarze rewitalizacji wskaźnik ten wynosi 2166 osób na aptekę ogólnodostępną, przy średnim ogólnopolskim wyniku 2956 osób na aptekę.

KULTURA I REKREACJA

W porównaniu do innych miast podobnej wielkości, Supraśl w zakresie oferty kulturalnej wypada wyjątkowo dobrze. Mimo, że miasto nie jest za duże, to oferuje mieszkańcom bardzo zróżnicowaną paletę kulturalną. Mowa tu zarówno o teatrach które działają na obszarze rewitalizacji: Teatr Wierszalin oraz Teatr Łątek, jak i dwóch muzeach: Muzeum Ikon oraz Muzeum Sztuki Drukarskiej i Papiernictwa. Podmioty te nie podlegają jednak gminie. Kluczową i jedyną gminną instytucją kultury jest Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu (CKiR). Instytucja działa w kilku punktach na obszarze rewitalizacji, a jej spektrum działania jest szerokie. Obecnie Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu zarządza 4 obiektami- Domem Kultury, Biblioteką, Domem Ludowym, Domem Sportu oraz pojedynczymi obiektami sportowymi. W Bibliotece funkcjonuje ponadto Skarbiec Supraski – miejsce, w którym na ekspozycji zgromadzono wiele ciekawych dokumentów, fotografii i artefaktów związanych z lokalną historią i nie tylko.

Tabela 4. Spis obiektów podległych pod Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu na obszarze rewitalizacji

Lp.	Nazwa obiektu	Adres	Przeznaczenie
1.	Dom Kultury	Ul. Cieliczańska 1	Serce CKiR, to tu odbywa się większość

			wydarzeń i zajęć dodatkowych
2.	Biblioteka Publiczna	Ul. Cieliczańska 1	Nowoczesna placówka z bogatym księgozbiorem i Skarbcem Supraskim, ponadto miejsce wystaw i koncertów
3.	Dom Ludowy	Ul. Piłsudskiego 11	Obiekt kinowo-teatralny
4.	Dom Sportu	Ul. Konarskiego 5	Nowo otwarty budynek szatniowy z zapleczem, salą ćwiczeniową i klubem karate

W budynku przy ul. Cieliczańskiej 1 dostępna jest bardzo zróżnicowana oferta zajęć dodatkowych odpłatnych, jak i darmowych wydarzeń, skierowanych do różnych grup wiekowych. Jeśli chodzi o płacone zajęcia popołudniowe, należą do nich m.in. szachy, plastyka oraz różne zajęcia ruchowe. Czasami jednak same opłaty za te zajęcia nie pokrywają pełnych kosztów, dlatego Centrum Kultury i Rekreacji musi dofinansowywać je z własnych środków. Istnieją także takie zajęcia, które pracownicy CKiR uważają za szczególnie ważne dla lokalnej społeczności, jak na przykład Orkiestra Gminy i Miasta Supraśl. W związku z tym CKiR w pełni finansuje ich utrzymanie. Z kolei biblioteka oferuje znacznie więcej bezpłatnych aktywności – takich jak np. spotkania autorskie. Tego typu oferta skierowana jest także do osób najuboższych, przy czym osoby te z takich możliwości korzystają w ograniczonym zakresie.

Centrum Kultury i Rekreacji często wchodzi we współpracę z różnymi fundacjami i organizacjami non-profit, np. poprzez dopłaty do zajęć, współorganizację wydarzeń lub udostępnianie pomieszczeń na zajęcia. W ostatnim czasie CKiR prowadzi bardzo intensywną współpracę z pochodzącą z Supraśla Fundacją Tworzywo, która odpowiedzialna jest za organizację wielu wydarzeń charytatywnych – np. OnkoRun. Innym ciekawym przedsięwzięciem zrealizowanym ostatnio przez CKiR był festiwal historyczny „Rzeczpospolita przez wieki”. Wydarzenie to odbyło się po raz pierwszy i było całkowicie bezpłatne, a przy realizacji programu np. rekonstrukcji historycznych, wykładów, czy zabaw, pomagała Fundacja im. Łukasza Górnickiego, a za organizację odpowiedzialny był Związek Szlachty Polskiej.. Największym jednak wydarzeniem w roku, które organizuje CKiR są odbywające się każdego roku w lecie Dni Kultury, w których biorą udział praktycznie wszystkie instytucje, działające na terenie miasta: Nadleśnictwo Supraśl, Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Teatr Wierszalin, Teatr Łątek, Muzeum Ikon, Muzeum Sztuki Drukarskiej i Papiernictwa, a nawet Wioska Indiańska. Obchody trwają przez tydzień, a zdecydowana większość atrakcji jest bezpłatna.

Z uwagi na niewielką ilość aktywności dla młodzieży na obszarze rewitalizacji, CKiR stara się intensywnie zachęcać tę grupę odbiorców do działania. Jednym z przykładów jest Młodzieżowy Dyskusyjny Klub Książki, który jest unikatowy, z uwagi na to, że kierowany jest wyłącznie do młodzieży, a bezpłatne spotkania odbywają się średnio raz na miesiąc. Oferta skierowana jest zarówno do młodych, którzy na stałe mieszkają w Supraślu, jak i tych, którzy mieszkają w przyłicealnym internacie. Innym sposobem na aktywizację młodzieży, głównie w wieku licealnym, jest zachęcanie ich do wolontariatu w obiektach zarządzanych przez CKiR. Najczęściej wolontariat ogranicza się do pomocy przy przygotowaniu i realizacji różnych wydarzeń (np. sprawdzanie biletów), ale polega także na wsparciu funkcjonowania biblioteki lub Domu Sportu. Zazwyczaj wolontariusze są przydzielani do zadań związanych z tematyką wydarzenia, w zależności od swoich zainteresowań – na przykład osoba pasjonująca się muzyką będzie działać przy imprezie muzycznej.

Od niedawna nowym obiektem zarządzanym przez CKiR jest Dom Sportu. W przyszłości planuje się ambitną rozbudowę obiektu, jednak obecnie składa się on jedynie z boiska oraz jednego budynku, na piętrze którego znajduje się klub karate, a na parterze szatnie wynajmowane przez klub piłkarski MKS Supraślanka. Drużyna ta jest ważnym elementem lokalnego środowiska i przyciąga duże zainteresowanie, oferując zarówno drużyny juniorskie, jak i seniorską, grającą na IV poziomie rozgrywkowym. Mimo wszystko mieszkańcy nadal często wskazują na dość ograniczone możliwości korzystania z infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, porównując ją do rozwiązań dostępnych w przeszłości.

Największym wyzwaniem stojącym przed CKiR w Supraślu jest zarządzanie Domem Ludowym – wyjątkowym historycznym obiektem, który jednak jest kosztowny w utrzymaniu, a nie oferuje zbyt wiele miejsca. Dochodzi więc do sytuacji, że CKiR musi wiele wydawać, aby ogrzać obiekt, gdy jednocześnie ciężko jest budynek sensownie wykorzystać, a niedostatek miejsca sprawia, że często dochodzi do pewnej rywalizacji o pokoje. Z drugiej jednak strony, Dom Ludowy jest regularnie użytkowany przez różne inne instytucje. Odbywał się tam Festiwal sztuki teatralnej „Między Słowami”, organizowany przez Teatr Wierszalin (mający w Supraślu swą siedzibę) oraz Międzynarodowy Festiwal *Metastasio bez granic*, za który odpowiedzialna była Opera i Filharmonia Podlaska w Białymstoku. CKiR pełniło jedynie rolę patrona honorowego w obu wydarzeniach.

Istotnym miejscem, choć niezależnym od administracji gminnej, na rewitalizacyjnej i kulturalnej mapie Supraśla jest Stara Plebania. Miejsce odrestaurowane z udziałem Funduszy Europejskich na rewitalizację, w którym zgromadzono cenne pamiątki związane z historią Supraśla. Udostępnia one swe podwoje dla wielu innych aktywności i funkcji. W szczególności wspomnieć należy projekt „Zapytaj seniora” realizowany przez Stowarzyszenie Aktywni

(będące „przedłużeniem” supraskiej Rady Seniorów). Projekt bazuje na innowacyjnym pomysle, w oparciu o który seniorzy pełnią rolę „informatorów turystycznych”, a urzędują właśnie w Starej Plebanii, przy okazji sprawując pieczę nad zgromadzonymi tam zbiorami.

EDUKACJA

Na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl znajduje się zaledwie jedna szkoła podstawowa - Sportowa Szkoła Podstawowa im. Ferdynanda Mareckiego w Supraślu. Zgodnie z danymi dotyczącymi lokalnej placówki, 62% dzieci w wieku szkolnym zamieszkujących miasto Supraśl uczęszcza do tej szkoły, przy czym przy okazji ostatniego naboru tylko 3 dzieci z rejonu nie podjęto nauki w tej szkole. W roku szkolnym 2023/2024 liczba uczniów wyniosła 280, z czego 10% stanowią dzieci pochodzące z Ukrainy, co przekłada się na 28 uczniów. Ponadto, w szkole uczy się 9 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Do szkoły również uczęszcza 7 wychowanków z lokalnego domu dziecka, którzy to jednak zgodnie z oceną dyrekcji szkoły nie stanowią młodzieży problemowej. W bieżącym roku szkolnym tylko jedna osoba nie uzyskała promocji do następnej klasy.

Z kolei kadra pedagogiczna szkoły liczy 43 nauczycieli. Szkoła zatrudnia specjalistów, w tym psychologa oraz pedagoga specjalnego, co zapewnia wsparcie zarówno uczniom, jak i rodzicom. W ramach działań mających na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom oraz wspieranie uczniów, szkoła realizuje różnorodne inicjatywy. Spotkania z psychologiem są organizowane w miarę potrzeb, natomiast podczas lekcji wychowawczych regularnie odbywają się pogadanki z udziałem psychologa i pedagoga specjalnego. Ponadto, szkoła oferuje rodzicom uczniów możliwość konsultacji z psychologiem, a także organizuje prezentacje edukacyjne dotyczące problematyki zaburzeń odżywiania oraz negatywnego wpływu korzystania z telefonów komórkowych. W przypadku powtarzających się problemów z niektórymi uczniami, szkoła podejmuje współpracę z sądem, występując z wnioskiem o wgląd w sytuację rodziny. Mimo podejmowanych działań, kadra pedagogiczna identyfikuje potrzebę dalszych szkoleń, szczególnie w zakresie pracy z uczniami, którzy przejawiają trudności emocjonalne i behawioralne. Zauważalne jest, że część agresywnych zachowań uczniów wynika z zaburzeń emocjonalnych, co stanowi wyzwanie w pracy dydaktycznej i wychowawczej.

W roku 2024 w Sportowej Szkole Podstawowej im. Ferdynanda Mareckiego w Supraślu do egzaminu ósmoklasisty podchodziło 16 uczniów. Wyniki egzaminu wskazują na zróżnicowany poziom osiągnięć uczniów w poszczególnych przedmiotach. Najwyższy średni wynik uzyskano z języka angielskiego, który wyniósł 51,06%. Język polski uplasował się nieco niżej, z wynikiem 49,75%, natomiast najniższy średni wynik osiągnięto z matematyki, który wyniósł 45,75%.

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Analiza tych wyników, szczególnie na tle średniej wojewódzkiej, wskazuje na konieczność dalszego wsparcia uczniów, szczególnie w zakresie języka angielskiego, gdzie różnica w wynikach w porównaniu do średniej dla województwa jest najbardziej zauważalna. Nie zawsze satysfakcjonujące osiągnięcia edukacyjne szkoły, w połączeniu z innymi wyzwaniami, wpływają na niekorzystne opinie, co w przeszłości skutkowało często odpływem uczniów do szkół poza rejonem. W ostatnim okresie ten trend wyraźnie osłabł, co nie zmienia problemu zmniejszającej się liczby uczniów. W związku z tym, dalsze działania powinny obejmować nowe, atrakcyjne inicjatywy edukacyjne, intensyfikację zajęć wyrównawczych, poprawę infrastruktury szkolnej, poprawę infrastruktury szkolnej oraz ukierunkowanie wsparcia na rozwijanie poziomu nauczania najważniejszych przedmiotów, tak aby szkoła podstawowa w Supraślu stała się bardziej konkurencyjna.

Tabela 5. Wyniki egzaminu ósmoklasisty 2024 w Sportowej Szkole Podstawowej im. Ferdynanda Mareckiego w Supraślu

Przedmiot	Wynik procentowy (Egzamin ósmoklasisty 2024)	Średnia dla województwa
Język angielski	51,06%	63,49%
Język polski	49,75%	57,44%
Matematyka	45,75%	49,63%

Źródło: Mapa egzaminów Ministerstwa Edukacji Narodowej

Pomimo ograniczonej liczby mieszkańców, gmina Supraśl oferuje bogatą ofertę sportową w swoich szkołach. W na obszarze rewitalizacji funkcjonuje klasa sportowa o profilu narciarstwa biegowego, a w Ogrodnickach, przy tamtejszej szkole podstawowej, działa Szkółka Kolarska MTB. To wyjątkowa inicjatywa, rzadko spotykana w tak małych gminach, na tak dużą skalę. Dodatkowo warto również wspomnieć o licznych ogólnopolskich sukcesach uczniów ze szkoły w Supraślu, przede wszystkim w biegach, zarówno w lekkoatletycznych, jak i przełajowych.

Sportowa Szkoła Podstawowa im. Ferdynanda Mareckiego w Supraślu wyróżnia się dużą aktywnością, zwłaszcza w ramach zajęć pozalekcyjnych i inicjatyw skierowanych „na zewnątrz” (np. nakierowanych na aktywizację i integrację środowiska rodziców”). Należy to ocenić jako istotny potencjał dla obszaru rewitalizacji. Szkoła udostępnia pomieszczenia lub organizuje zajęcia, w tym we współpracy z Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu, umożliwiając podejmowanie zarówno odpłatnych, jak i bezpłatnych aktywności – jak choćby lekcji w bibliotece dostępnych dla wszystkich uczniów. Dużym impulsem dla rozwoju szkoły jest obserwowane zaangażowanie dyrekcji dążącej do otwarcia placówki na lokalną społeczność. Dzięki temu organizowane są wydarzenia, takie jak przedstawienia teatralne

przygotowywane przez nauczycieli, czy ciekawe spotkania dla rodziców, uczniów oraz kadry szkoły.

Na obszarze rewitalizacji funkcjonuje także placówka oświatowa o wyjątkowym charakterze – Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Artura Grottgera, mieszczące się w zabytkowym Pałacu Buchholtzów, jednej z wizytówek Supraśla. Liceum to nie tylko kształci młodzież w zakresie sztuk plastycznych, ale także osiąga imponujące wyniki na tle województwa – maturzyści co roku uzyskują wysokie wyniki z egzaminu dojrzałości w różnych dziedzinach, co plasuje szkołę na 4. miejscu w ogólnopolskim rankingu liceów plastycznych. Wyjątkowo wysokie wyniki z języka angielskiego świadczą o doskonałym poziomie nauczania tego przedmiotu, co szczególnie wyróżnia liceum na tle innych placówek. Szczegółowe wyniki znajdują się w Tabeli 6. Prestiż szkoły oraz jej sukcesy edukacyjne stanowią istotny atut obszaru rewitalizacji, przyciągając utalentowaną młodzież oraz budując pozytywny wizerunek miasta jako miejsca sprzyjającego rozwojowi artystycznemu i edukacyjnemu.

Tabela 6. Wyniki egzaminu maturalnego 2024 w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. Artura Grottgera w Supraślu

Przedmiot	Liczba zdających	Wynik procentowy (Egzamin maturalny 2024)	Średnia dla województwa
Język angielski poziom podstawowy	18	88,39%	75,87%
Język angielski poziom rozszerzony	13	81,62%	60,54%
Język polski poziom podstawowy	18	78,72%	58,43%
Matematyka poziom podstawowy	18	67,83%	63,19%
Historia sztuki poziom rozszerzony	11	62,00%	49,48%

Źródło: Mapa egzaminów Ministerstwa Edukacji Narodowej

Liceum, z racji na swój dość niszowy charakter, nie liczy zbyt wielu uczniów, w tym jedynie trzech z Supraśla. W przeważającej ilości są to uczniowie z Białegostoku i innych miast Podlasia, którzy albo codziennie dojeżdżają na zajęcia autobusem albo na stałe mieszkają w internacie, należącym do liceum.

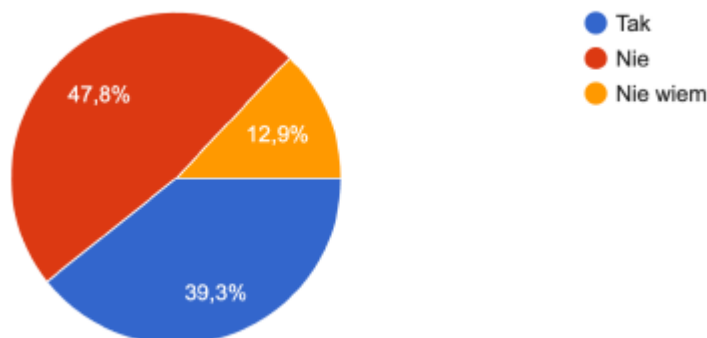
AKTYWNOŚĆ MŁODZIEŻY

Sytuacja supraskiej młodzieży jest specyficzna. Okoliczności osłabiają jej związki z rodzinnym miastem, w którym uczniowie szkół ponadpodstawowych spędzają ograniczoną część swego życia. W jedynej szkole średniej w mieście uczą się tylko trzy osoby z Supraśla, a więc wszyscy pozostali uczą się poza miastem. To pierwszy czynnik „systemowej” dezintegracji tej

grupy wiekowej. Do tego dochodzi odrębność kolejnych grup młodzieży obecnych w mieście – młodzież „sportowa”, uczniowie Liceum spędzający czas w szkole lub internacie, podopieczni Domu Dziecka, młodzież ukraińska. W mieście nie działa Młodzieżowa Rada Miasta, nie istnieje więc nawet zaczątek mechanizmu, dzięki któremu młodzież mogłaby się integrować i wspólnie artykułować oczekiwania, postulaty czy propozycje ze strony swego pokolenia pod adresem władz miasta i lokalnej społeczności. Panuje dość powszechne przekonanie, że „w Supraślu młodzież nie ma co robić”. Potwierdza to chociażby wynik ankiety rewitalizacyjnej, w przypadku której jedynym z serii pytań o satysfakcjonujące warunki, w którym padła większa liczba odpowiedzi na „nie” niż na „tak” było to warunki spędzania czasu przez dzieci i młodzież (Diagram 4.). Oczywiście można z taką oceną polemizować, bo zarówno Centrum Kultury i Rekreacji, jak i kluby sportowe (a także inne instytucje) oferują szeroką paletę aktywności. Najwidoczniej jednak ankietowanym chodzi o coś nieco odmiennego pod względem rodzaju oferty (czy też możliwości) oraz zapewne także mechanizmu funkcjonowania miejsc, gdzie ta oferta jest dostępna. Oczywiście pewnego rodzaju ogólnopolskim standardem jest, że osoby starsze niż 13-14 lat bardzo trudno zainteresować regularną działalnością. Co nie znaczy, że to bariera nie do pokonania. Konieczne jest uświadomienie sobie, że młodzież od zawsze wykazywała potrzebę niezależności czy „odseparowania się”. Na dziś brak w Supraślu miejsc umożliwiających to choćby w minimalnym zakresie, może z wyjątkiem „domków” w Parku Saskim.

Z drugiej strony wydaje się, że istnieje w Supraślu sporo potencjałów, na których dałoby się zbudować atrakcyjną i alternatywną ofertę dla młodzieży, zapewne tworzoną wspólnie z tą młodzieżą – silne i wartościowe instytucje (szkoły, Centrum Kultury i Rekreacji, inne instytucje kultury, Nadleśnictwo, klub sportowe, kościoły), ciekawe miejsca, lokalna tradycja i tożsamość, piękna przyroda oraz – niewątpliwie – kreatywna młodzież.

Diagram 4. Rozkład odpowiedzi w ankiecie rewitalizacyjnej na pytanie "Czy w Supraślu istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez dzieci i młodzież?"

AKTYWNOŚĆ SENIORÓW

Wskazany na wstępie diagnozy zdecydowany przyrost odsetka mieszkańców w wieku poprodukcyjnym jest uwzględniany przez instytucje polityki społecznej, które podejmują działania mające na celu aktywizować osoby starsze z obszaru rewitalizacji. W obliczu tak odczuwalnego starzenia się społeczeństwa na obszarze rewitalizacji, najstarsi mieszkańcy zaczynają się przystosowywać do panujących trendów. Przekłada się to na ich aktywność i gotowość działania, także na rzecz dobra wspólnego i lokalnej społeczności. W gminie powołano Radę Seniorów, która jest głównym partnerem samorządu lokalnego we wszystkich sprawach dotyczących osób w wieku poprodukcyjnym.

Zakres aktywności podejmowanych przez seniorów jest szeroki - oferowane są bardzo zróżnicowane zajęcia i warsztaty, spotkania integracyjne i wyjazdy w ciekawe miejsca. Głównym miejscem aktywności jest Klub Seniora działający w budynku Centrum Kultury i Rekreacji, gdzie odbywa się większość zajęć dodatkowych.

Najbardziej imponującym przedsięwzięciem seniorów na obszarze rewitalizacji bez wątpienia jest Sezonowy Punkt Informacji Turystycznej. W ramach projektu „Zapytaj Seniora” każdego roku przez całe lato, w budynku Starej Plebanii w Supraślu działa Punkt Informacji Turystycznej. Za jego funkcjonowanie odpowiedzialni są seniorzy zarówno z obszaru rewitalizacji, jak i z gminy Supraśl, którzy zawczasu przeszli odpowiednie kursy przygotowawcze z zakresu historii, turystyki, bazy noclegowej czy restauracyjnej miasta Supraśl. Inicjatywa ta jest wyjątkowo ważna, ponieważ jednocześnie sprawia, że i seniorzy i turyści na niej zyskują. Osoby starsze mają okazję do poszerzenia swoich horyzontów, dostają pożyteczne zadanie, dzięki czemu mogą poczuć się przydatni oraz obcujać z innymi ludźmi, co zmniejsza ich poczucie samotności. Natomiast dla odwiedzających Supraśl jest to wymierna pomoc i szansa na zdobycie wartościowej wiedzy, która w trakcie odwiedzin może się przydać.

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Gotowość do działania seniorów powinna być traktowana jako ogromny potencjał rewitalizacji w Supraślu.

MIGRACJE

Saldo migracji na obszarze rewitalizacji utrzymuje się na niewielkim minusie, w przedziale od (-20) do (-3) na przestrzeni ostatnich pięciu lat. Choć nie są to duże liczby, zjawisko to jednak przyczynia się do pogłębiania najpoważniejszego problemu tego obszaru, czyli procesu starzenia się społeczeństwa. Jak pokazują statystyki, osobami osiedlającymi się na obszarze rewitalizacji są przede wszystkim osoby, którym bliżej do wieku poprodukcyjnego, np. 50+. Wynika to z charakterystyki Supraśla, który będąc spokojnym i malowniczym miasteczkiem jest zdecydowanie bardziej atrakcyjny dla osób w średnim wieku niż dla młodych dorosłych.

Mimo ujemnego salda migracji, Supraśl w ostatnich latach pozostaje atrakcyjnym miejscem do osiedlenia się, zwłaszcza dla osób pochodzących z miast. W 2023 roku aż 85% wszystkich nowo zameldowanych mieszkańców przybyło do Supraśla z innego miasta, głównie z Białegostoku, ale także z Warszawy i innych dużych ośrodków miejskich. Odbywa się to pomimo braku dynamicznego rozwoju mieszkalnictwa w mieście (z powodu ograniczeń wynikających z lokalnej polityki przestrzennej). Taki trend można potraktować jako spory potencjał miasta, które za sprawą unikatowej natury i spokoju, który oferuje, przyciąga wielu ludzi zmęczonych życiem w dużym mieście. Z drugiej strony może też być postrzegany jako zagrożenie w obliczu ograniczonych zasobów przestrzennych i finansowych, którymi dysponuje miasto.

AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE SPOŁECZNE

Współpraca Urzędu Miejskiego w Supraślu z lokalnymi organizacjami pozarządowymi jest stosunkowo szeroka, zwłaszcza jak na miasto tej wielkości. Lista 7 stowarzyszeń, działających na obszarze rewitalizacji, obejmuje zróżnicowane spektrum – są to zarówno organizacje sportowe, kulturalne, jak i te wspierające pomoc społeczną, co świadczy o różnorodnych potrzebach i zainteresowaniach mieszkańców.

Na tle innych miejscowości nie jest to zły wynik, szczególnie biorąc pod uwagę fakt, że Podlaskie to województwo o jednej z niższych liczb zarejestrowanych stowarzyszeń i fundacji. Jednakże przede wszystkim różnorodność (bo liczba niekoniecznie) partnerów to sygnał, że lokalna społeczność jest aktywna, co sprzyja budowaniu silnych więzi w Supraślu. Z drugiej jednak strony wynik też nie należy do najwyższych, dlatego też należy dążyć do zwiększenia liczby organizacji pozarządowych, działających w Supraślu w najbliższych latach.

Tabela 7. Lista organizacji pozarządowych, działających na obszarze rewitalizacji, z którymi współpracuje UM w Supraślu

Lp.	Nazwa stowarzyszenia
1.	Supraski Klub Karate Kyokushin
2.	Klub Sportowy Victoria
3.	MKS Supraślanka
4.	Supraski Klub Abstynenta Jutrzenka
5.	Towarzystwo im. Fryderyka Chopina w Warszawie
6.	Eleos Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Białostocko-Gdańskiej
7.	Koło Gospodyń Wiejskich "Chazajki"

Źródło: UM w Supraślu

Innym wyznacznikiem, który oddaje poziom aktywności i zaangażowania społecznego jest frekwencja wyborcza. Warto zauważyć, że frekwencja wyborcza jest nie tylko miarą zainteresowania sprawami lokalnymi, ale także wskaźnikiem integracji mieszkańców i ich zaufania do procesu demokratycznego. Szczegółowe dane dotyczące frekwencji w każdym z okręgów pozwolą lepiej zrozumieć, jakie grupy społeczne wykazują większe zaangażowanie oraz które rejony miasta można by jeszcze bardziej zaktywizować. W przypadku obszaru rewitalizacji gminy Supraśl, został on podzielony na 4 okręgi wyborcze, z czego trzy komisje znajdują się w Sportowej Szkole Podstawowej w Supraślu, natomiast czwarty ulokowany jest w Szpitalu Uzdrowiskowym w północnej części miasta.

Tabela 8. Frekwencja wyborcza na obszarze rewitalizacji w wyborach do Sejmu 2023

Lp.	Granice	Numer komisji	Liczba uprawnionych do głosowania	Liczba głosów ważnych	Frekwencja wyborcza
1.	Supraśl-ulice: 11 Listopada, 3 Maja, abp gen. Mirona Chodakowskiego, Butkiewicza i Ulmana, Cieliczańska, Ferdynanda Mareckiego, Józefa Piłsudskiego, Klasztorna, Klonowa, Konarskiego, Krasny Las, Ks. Stanisława Bójnowskiego, Ks. Stanisława Piotrowskiego, Modrzewiowa, Nowy Świat, Ogrodowa, Plac Tadeusza	Nr 1	1443	1026	72,21%

	Kościuszki, Piaskowa, Podleśna, Podsupraśl, Posterunkowa, Profesora Sławińskiego, Świerkowa, Topolowa, Zielona, Borowinowa, Bulwary Wiktora Wołkowa				
2.	Supraśl-ulice: Aleksandra Chodkiewicza, Białostocka, Bp Leona Ludwika Jaworowskiego, Bpa Teodozego Wiśtockiego, Brzozówka, Cegielniana, Fryderyka Wilhelma Zacherta, Grzybowa, Kodeksu Supraskiego, Leona Dublaka, Leśna, Letniskowa, Lewitówka, Majowa, Ojców Bazylianów, Orla, Rymarka, Sarnia, Sosnowa, Sowia, Stanisława Staszica, Stawowa, Tartaczna, Uroczysko Pustelnia, Walerego Wróblewskiego, Wczasowa, Wiewiórcza, Wojciecha Załęskiego, Wróbla, Źródłana, Żurawia, Dębownik, Miejscowości: Cieliczanka	Nr 2	1228	973	80,05%
3.	Supraśl-ulice: Aleja Niepodległości, Dolna, Juliusza Słowackiego, Kościelna, ks. Ottona Sidorowicza, Marii Konopnickiej, Nowa, Osiedle Robotnicze, Spółdzielcza, Szkolna, Żwirki i Wigury	Nr 9	897	665	75,36%
4.	Szpital Rehabilitacyjno-Uzdrowiskowy w Supraślu, ul. Uroczysko Pustelnia 1	Nr 14	133	121	92,48%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza

Frekwencja wyborcza na poziomie 75,25% w Supraślu jest z pewnością wynikiem świadczącym o wysokim zaangażowaniu obywatelskim mieszkańców. Niemniej jednak, mimo tego pozytywnego wskaźnika, istnieją inne aspekty, które pokazują, że aktywność mieszkańców mogłaby być wyższa. W szczególności, przebieg partycypacji społecznej podczas procesu opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji wskazuje na pewne niedostatki w zaangażowaniu. Mieszkańcy nie wykazywali szczególnego entuzjazmu do składania wniosków, a zbieranie 200 głosów do ankiety zajęło znacznie więcej czasu, niż można by było się spodziewać. Te czynniki sugerują, że choć mieszkańcy Supraśla są zainteresowani sprawami swojego miasta, to ich aktywność w bardziej złożonych procesach konsultacyjnych mogłaby być zdecydowanie większa.

TURYSTYKA

Wielokrotnie w tej diagnozie padało stwierdzenie, że jednym z niekwestionowanych walorów obszaru rewitalizacji gminy Supraśl jest ogromny potencjał turystyczny miasta. Na ten wyjątkowy potencjał składa się szereg czynników, które wyróżniają Supraśl na tle innych polskich miejscowości. Przede wszystkim miasto jest malowniczo położone w sercu Puszczy Knyszyńskiej, co zapewnia mu otoczenie pełne zróżnicowanej i niezwykłej flory i fauny. Gęste lasy, czyste powietrze i unikalny mikroklimat tworzą w Supraślu środowisko sprzyjające wypoczynkowi na łonie natury, a zielone przestrzenie w mieście wzbogacają jego krajobraz, nadając mu kojący, spokojny charakter. To sprawia, że Supraśl jest atrakcyjny zarówno dla miłośników natury, jak i osób poszukujących oddechu od miejskiego zgiełku. Miasto malowniczo rozciąga się nad brzegiem rzeki Supraśl, która nadaje mu dodatkowego uroku. Wiele osób odwiedzających Supraśl docenia bliskość rzeki, która umożliwia rekreację na świeżym powietrzu – od spacerów wzdłuż jej brzegów po różnorodne aktywności wodne, takie jak kajakarstwo.

Supraśl przyciąga również bogatą ofertą kulturalną, która wydaje się imponująca, jak na tak niewielkie miasto. Znajdują się tu dwa muzea i kilka teatrów, które zapewniają mieszkańcom oraz turystom dostęp do wydarzeń kulturalnych przez cały rok. Regularnie odbywają się również rozmaite wydarzenia kulturalne, organizowane m.in. przez Centrum Kultury i Rekreacji, które dbają o różnorodność oferty artystycznej i rekreacyjnej, zapewniając coś interesującego zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci. Dodatkowym atutem Supraśla jest jego bogata historia, która wyraźnie odciska się na charakterze miasta. Supraśl szczyci się licznymi, unikalnymi zabytkami, które są częścią jego dziedzictwa kulturowego. W mieście można podziwiać między innymi zabytkowy monaster, dawny pałac oraz drewniane domy o charakterystycznej architekturze, które zachowały się do dzisiaj, tworząc unikalny, historyczny

układ urbanistyczny. To dziedzictwo historyczne jest wielkim atutem, przyciągającym zarówno turystów, jak i pasjonatów architektury oraz historii regionu.

Warto także wspomnieć, że Miasto Supraśl od 2000 roku posiada status uzdrowiska nizinnego, klimatycznego, borowinowego. Na podstawie udokumentowanych właściwości leczniczych naturalnych surowców i właściwości leczniczych klimatu Minister Zdrowia ustalił dla Uzdrowiska Supraśl następujące kierunki lecznicze:

- choroby górnych i dolnych dróg oddechowych,
- choroby kardiologiczne i nadciśnienie,
- choroby ortopedyczno-urazowe,

Status uzdrowiska to atut, który dodaje miastu prestiżu i czyni je jeszcze bardziej atrakcyjnym. Jako uzdrowisko, Supraśl oferuje liczne usługi – szpital, sanatorium, czy przychodnie (łącznie funkcjonuje sześć zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz trzy urzędnictwa lecznictwa uzdrowiskowego), sprzyjające regeneracji zdrowia i kondycji psychofizycznej, co przyciąga osoby szukające możliwości kuracji i relaksu. Z drugiej jednak strony, zachowanie statusu uzdrowiska wymaga podjęcia szeregu działań, takich jak np. zapewnienie odpowiednich terenów do realizacji usług uzdrowiskowych. Status ten stanowi więc nie tylko istotny potencjał, ale również wyzwanie, które wymaga ciągłego zaangażowania, aby został on utrzymany.

Z kolei lokalna kuchnia stanowi dodatkowy atut turystyczny – Supraśl jest znany z rozbudowanej bazy gastronomicznej, która oferuje lokalne specjały i tradycyjne dania regionu, co stanowi przyjemny dodatek dla odwiedzających.

Dodatkowo Supraśl pojawił się również w klasycznych polskich filmach, takich jak „U Pana Boga za miedzą”, dzięki temu, miasto ma swoje miejsce w polskiej kulturze popularnej, co dodatkowo przyciąga turystów, którzy chcą zobaczyć miejsca znane z ekranów. Supraśl zadbał także o komfort odwiedzających, oferując różnorodne udogodnienia – jednym z nich jest punkt informacji turystycznej, który prowadzony jest przez seniorów. To szczególne rozwiązanie dodaje miejscu przyjaznego, kameralnego charakteru i sprawia, że turyści czują się w Supraślu mile widziani i dobrze zaopiekowani.

Okolice miasta Supraśl wśród zapalonych rowerzystów uchodzą za wymarzone miejsce dla amatorów bezdroży. W związku z tym mieszkańcy całej aglomeracji Białostockiej bardzo chętnie przyjeżdżają z rowerami do gminy Supraśl. Dotyczy to zarówno zwolenników kolarstwa szosowego, jak i MTB. Niestety jednak wiele fanów MTB uznaje, że trasy na terenie gminy Supraśl są już przestarzałe i nie nadają się do korzystania. Niemniej jednak duża atrakcyjność gminy Supraśl dla rowerzystów MTB, powinna zostać potraktowana jako ważny

potencjał obszaru rewitalizacji. Dodatkowym aspektem jest to, że trasy single track nie wymagają praktycznie żadnych ingerencji w przyrodę, co sprawia, że są również dobrze postrzegane przez Lasy Państwowe i Nadleśnictwo Supraśl. Rowerzyści, którzy preferują znacznie spokojniejszą jazdę również odnajdą w Supraślu coś dla siebie, ponieważ przez miasto przebiega najstławniejszy w Polsce szlak rowerowy Green Velo, a także kilka innych, o charakterze bardziej lokalnym. Fakt, że Green Velo prowadzi przez obszar rewitalizacji powinien zostać potraktowany jako bardzo duży potencjał, ponieważ jest czynnikiem, który przyciągnie do Supraśla wielu ludzi. Niektórzy będą chcieli zatrzymać się na postój, żeby pozwedzać, coś zjeść lub kupić w sklepie, natomiast inni postanowią przenocować, jednakże wszystkie te czynności napędzą supraską przedsiębiorczość.

Dzięki wszystkim tym walorom, Supraśl wyróżnia się jako wyjątkowe miejsce na mapie turystycznej regionu, przyciągając odwiedzających swoją naturalną urodą, bogactwem kulturowym oraz historycznym, a także atmosferą sprzyjającą wypoczynkowi i regeneracji.

PODSUMOWANIE

Tabela 9. Podsumowanie diagnozy zjawisk społecznych

Główne problemy, potrzeby i potencjały w zakresie zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji		
Problemy	Potrzeby	Potencjały
<ul style="list-style-type: none"> • Znacząca liczba osób ze szczególnymi potrzebami (osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze) • Intensywne starzenie się społeczeństwa • Zauważalne przypadki długotrwałego bezrobocia • Ograniczona oferta sklepów oraz usług • Niewystarczający poziom komunikacji (do wielu ludzi nie docierają informacje np. o 	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie i motywowanie urzędników zaangażowanych w przedsięwzięcia rewitalizacyjne • Kontynuowanie i poszerzanie oferty opieki wytchnieniowej oraz asystentów rodzin • Dodatkowe finansowanie instytucji kultury • Zwiększenie liczby 	<ul style="list-style-type: none"> • Wyjątkowo aktywni seniorzy • Centrum Kultury i Rekreacji – unikalna przestrzeń dostępna dla każdego • Ogromny potencjał turystyczny – unikalna przyroda, kuchnia, bogata kultura i tradycje, malownicze położenie, szlak Green Velo oraz status uzdrowiska • Dodatnie saldo

<p>wydarzeniach)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo nieduża ilość organizacji pozarządowych • Ograniczona oferta pracy stałej • Brak satysfakcjonującej oferty dla aktywności dzieci i młodzieży • Ograniczony poziom przedsiębiorczości • Nienajlepszy wizerunek szkoły podstawowej 	<p>NGO na obszarze rewitalizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja i integracja supraskiej młodzieży • Działania, mające na celu utrzymanie statusu uzdrowiska • Pobudzanie obywatelskiego zaangażowania • Działania na rzecz osób w kryzysie psychicznym oraz uzależnionych 	<p>migracji (atrakcyjne miejsce do osiedlenia się)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bliskość do Białegostoku • Liceum Plastyczne • Klasa o profilu sportowym • Wiele zaangażowanych i chętnych do działania osób • Wyjątkowo bogata oferta kulturalna jak na miasto tej wielkości (kino, teatry, muzea) • Sprawnie działający Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
--	---	---

SFERA ŚRODOWISKOWA

ZASOBY PRZYRODNICZE

Miasto Supraśl jako obszar rewitalizacji, tak jak zresztą teren prawie całej gminy, znajduje się na obszarze Puszczy Knyszyńskiej, będącej jednym z największych i najcenniejszych kompleksów leśnych w Polsce. Charakteryzuje się on unikalną bioróżnorodnością i zróżnicowaniem krajobrazu, które czynią Supraśl wyjątkowym miejscem pod względem przyrody. Na obszarze rewitalizacji znajduje się siedziba Nadleśnictwa Supraśl, które jest jednym z siedmiu nadleśnictw, będących częścią składową obszaru Puszczy Knyszyńskiej. Nadleśnictwo zajmuje centralną część tego kompleksu leśnego, dzięki czemu tworzy się jeden stosunkowo zwarty kompleks leśny. Administracyjnie nadleśnictwo składa się z gmin: Supraśl, Sokółka, Szudziałowo, Gródek i Wasilków.

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

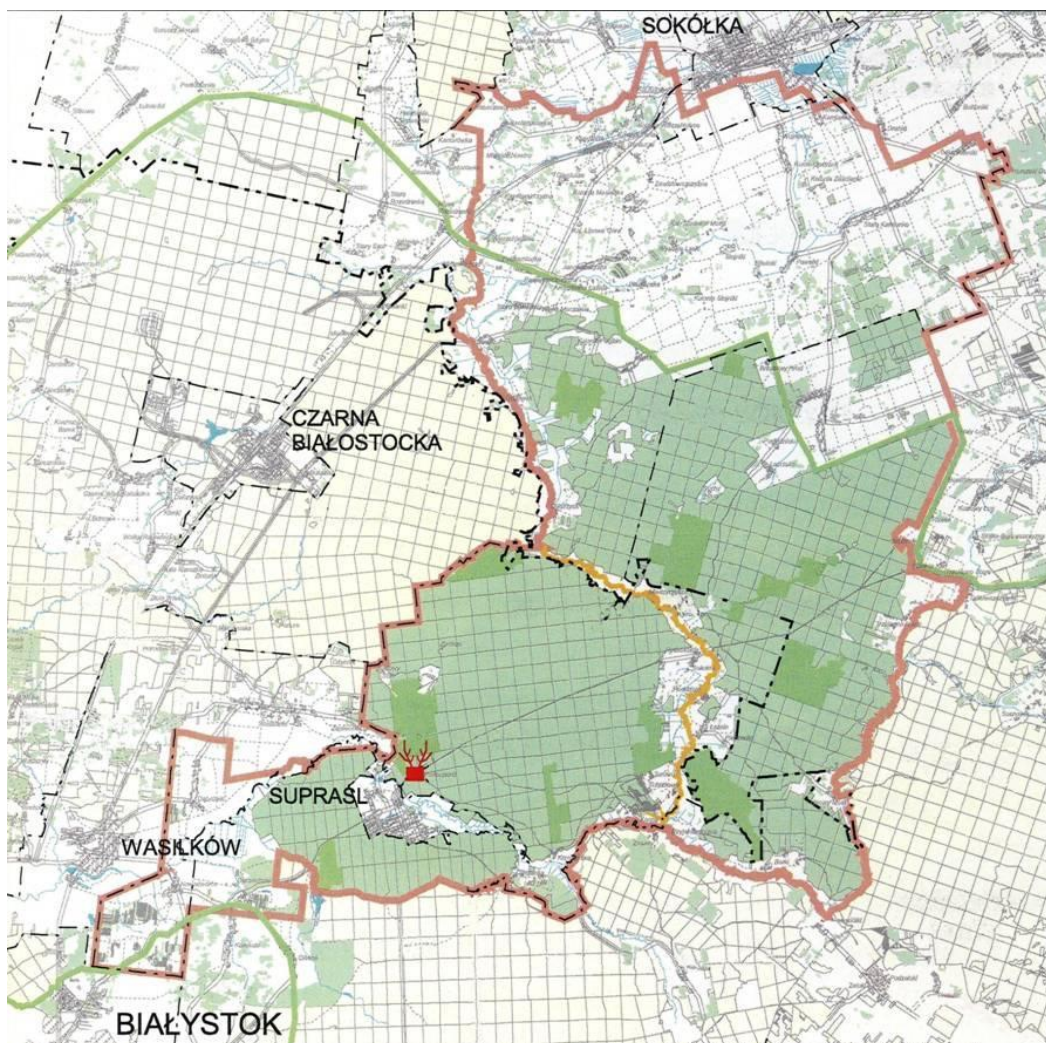

Nadleśnictwo Supraśl wyróżnia się wyjątkową aktywnością na rzecz lokalnej społeczności i rozwoju atrakcji turystycznych, przyciągając wielu odwiedzających dzięki swoim unikalnym inicjatywom. W pobliżu obszaru rewitalizacji znajdują się niezwykle obiekty zarządzane przez nadleśnictwo: Zagroda Pokazowa Żubrów w Kopnej Górze oraz Arboretum w Kopnej Górze. Zagroda Pokazowa stanowi jedną z niewielu miejsc w Polsce, gdzie można z bliska obserwować te zwierzęta, a także dowiedzieć się więcej o ochronie gatunkowej i roli żubrów w polskich lasach. Arboretum w Kopnej Górze natomiast, to rozległy teren, na którym zgromadzono unikalne gatunki drzew i krzewów. Dzięki tablicom informacyjnym i edukacyjnym oraz specjalnie wytyczonej ścieżce edukacyjnej, zwiedzający mają możliwość poznania różnorodności flory regionu oraz zgłębienia wiedzy na temat ochrony przyrody i bioróżnorodności lokalnych ekosystemów.

Nadleśnictwo Supraśl aktywnie angażuje się także w organizację różnorodnych wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych, zarówno w Supraślu, jak i okolicach. Przykładem jest udział w Dniach Kultury Supraśla, podczas których Nadleśnictwo przygotowuje stoiska edukacyjne oraz warsztaty przybliżające kwestie ochrony przyrody i zrównoważonej gospodarki leśnej. Dodatkowo Nadleśnictwo organizuje inne wydarzenia, już we własnym zakresie, takie jak Piknik z żubrami oraz Noc Kopnej Góry, które prócz walorów edukacyjnych, pełnią rolę rozrywkową i cieszą się zainteresowaniem mieszkańców oraz turystów.

Nadleśnictwo Supraśl ze względu na swój unikalny, nieprzekształcony charakter uzyskało niedawno status Nadleśnictwa Puszczańskiego. Projekt polega na wzmożonej ochronie najcenniejszych przyrodniczo obszarów m.in. Puszczy Knyszyńskiej. Nadleśnictwo Puszczańskie ma być rozwiązaniem pośrednim między parkiem narodowym a rezerwatem przyrody, które będzie gospodarowane inaczej niż inne lasy, a stosowne kierunki i zalecenia zostaną określone w przygotowywanych obecnie planach zarządzania, co w praktyce oznacza zmianę kierunku działań z samej gospodarki leśnej na ochronę przyrody i turystykę (głównie edukacyjną).

Mapa 2. Zasięg Nadleśnictwa Supraśl

Źródło: Nadleśnictwo Supraśl

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Na terenie obszaru rewitalizacji występują liczne formy ochrony środowiskowej, z których najważniejszą jest Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Profesora Witolda Stawińskiego, obejmujący całe miasto. Status parku krajobrazowego, uznawany za „najlżejszą” formę ochrony przyrody, pozwala na prowadzenie działalności gospodarczej, lecz podlega ona określonym ograniczeniom, zgodnym z celami ochrony przyrody i zasobów naturalnych. Park stanowi wyjątkowe miejsce, które łączy walory krajobrazowe i przyrodnicze z funkcjami rekreacyjnymi i edukacyjnymi, służąc zarówno ochronie naturalnych zasobów, jak i rekreacji, wypoczynkowi oraz edukacji ekologicznej mieszkańców i turystów.

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

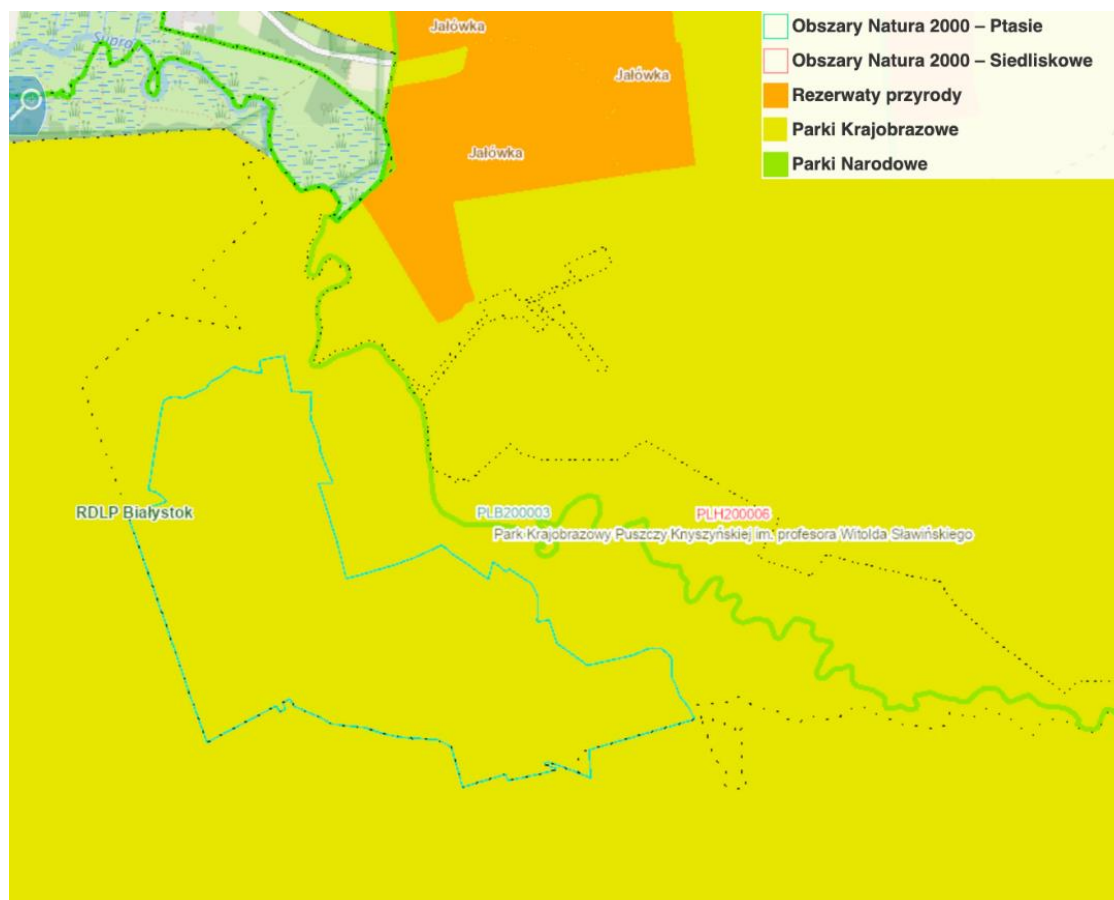

Wprawdzie na obszarze rewitalizacji nie występuje żaden rezerwat przyrody, jednakże tuż za granicami obszaru znajduje się rezerwat „Jałówka”, która wyróżnia się bogactwem zbiorowisk roślinnych, obejmuje charakterystyczne dla Puszczy układy geomorfologiczne.

W granicach obszaru rewitalizacji, konkretnie w jego zachodniej części znajduje się bardzo ważny przyrodniczo teren należący do Obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska, który posiada status Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk. Oznacza to, że jest to teren działań mających na celu ochronę siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, które uważane są za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Mimo, że obszar Natura 2000 nie jest objęty rygorystyczną ochroną w takim stopniu, jak na przykład parki narodowe czy rezerваты przyrody, to stanowi formę ochrony przyrody o specyficznych zasadach, a jego głównym celem jest zrównoważenie ochrony przyrody z działalnością człowieka.

Na terenie gminy Supraśl według wykazu Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody znajduje się 30 drzew objętych ochroną pomnikową - 14 dębów szypułkowych, 8 jesionów wyniosłych, 2 wiązy górskie, 2 świerki pospolite, 1 klon zwyczajny, 1 sosna zwyczajna, 1 grab pospolity i 1 lipa drobnolistna.

Mapa 3. Mapa form ochrony przyrody na obszarze rewitalizacji i w okolicach

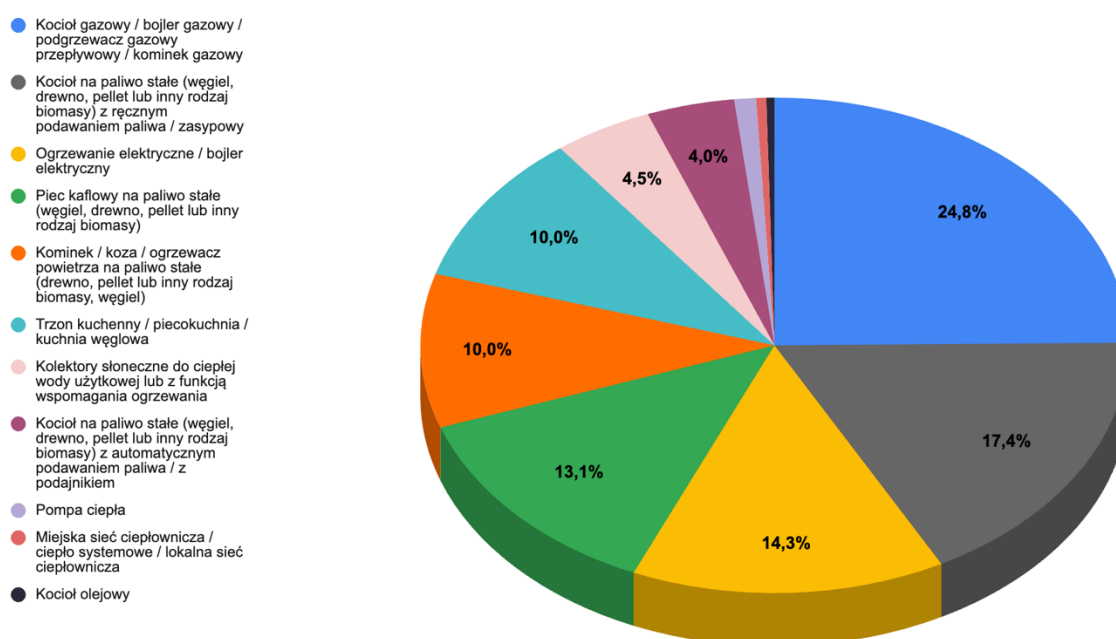

Źródło: Bank Danych o Lasach

ŹRÓDŁA CIEPŁA

Bardzo powszechnym problemem w niewielkich miejscowościach w Polsce jest niska emisja, wynikająca z dominacji zabudowy jednorodzinnej, która często bazuje na tzw. "brudnych" źródłach ciepła, emitujących szkodliwe substancje do atmosfery. Na obszarze rewitalizacji w Supraślu sytuacja wygląda podobnie, gdzie systemy grzewcze bezpośrednio wpływają zarówno na komfort życia mieszkańców, jak i na stan środowiska. Poniższy schemat (wykres 4) przedstawia udział poszczególnych rodzajów źródeł ciepła, od tradycyjnych pieców na paliwo stałe po bardziej ekologiczne rozwiązania, jak kotły gazowe czy pompy ciepła.

Diagram 5. Procentowy udział poszczególnych źródeł ciepła na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB

Na obszarze rewitalizacji najpopularniejszym źródłem ciepła są kotły gazowe (801 instalacji), a zaraz za nimi kotły na paliwo stałe, szczególnie te z ręcznym podawaniem (560 sztuk), co szczególnie przyczynia się do problemu niskiej emisji. Często wykorzystywane są także ogrzewanie elektryczne (462 instalacje) oraz piece kaflowe (423) i kominki na paliwo stałe (324), pełniące rolę dodatkowych źródeł ciepła.

Nowocześniejsze, ekologiczne rozwiązania, jak kolektory słoneczne (146 instalacji) i pompy ciepła (32), zyskują popularność, choć stanowią mniejszość. Miejska sieć ciepłownicza obejmuje tylko 15 instalacji, co jest niekorzystnym wynikiem.

W celu lepszego ukazania skali problemu, zastosowano podział źródeł ciepła w Supraślu na podstawie kilku czynników: wpływu tych źródeł na środowisko, efektywności energetycznej oraz emisji szkodliwych substancji. W kontekście dążenia do poprawy jakości powietrza i spełniania unijnych wymogów środowiskowych, warto zaznaczyć, że zgodnie z dyrektywą budynkową państwa członkowskie powinny dążyć do stopniowego wycofywania indywidualnych kotłów zasilanych paliwami kopalnymi, a od 1 stycznia 2025 r. zaprzestać udzielania zachęt finansowych na instalacje takich urządzeń. Obejmuje to również kotły gazowe, które choć mniej emisyjne niż na paliwa stałe, nadal opierają się na paliwach kopalnych.

Biorąc pod uwagę powyższe założenia, klasyfikacja źródeł ciepła wygląda następująco:

1. Ekologiczne źródła ciepła:

- Pompy ciepła (32) – niskoemisyjne i wysokoefektywne rozwiązanie, które korzysta z energii odnawialnej.
- Kolektory słoneczne do ciepłej wody (146) – choć głównie stosowane do ogrzewania wody, wspierają system grzewczy i zmniejszają zapotrzebowanie na paliwa kopalne.
- Miejska sieć ciepłownicza (15) – źródło scentralizowane, znacznie bardziej efektywne niż indywidualne kotły.

2. Konwencjonalne źródła ciepła (o umiarkowanym wpływie na środowisko):

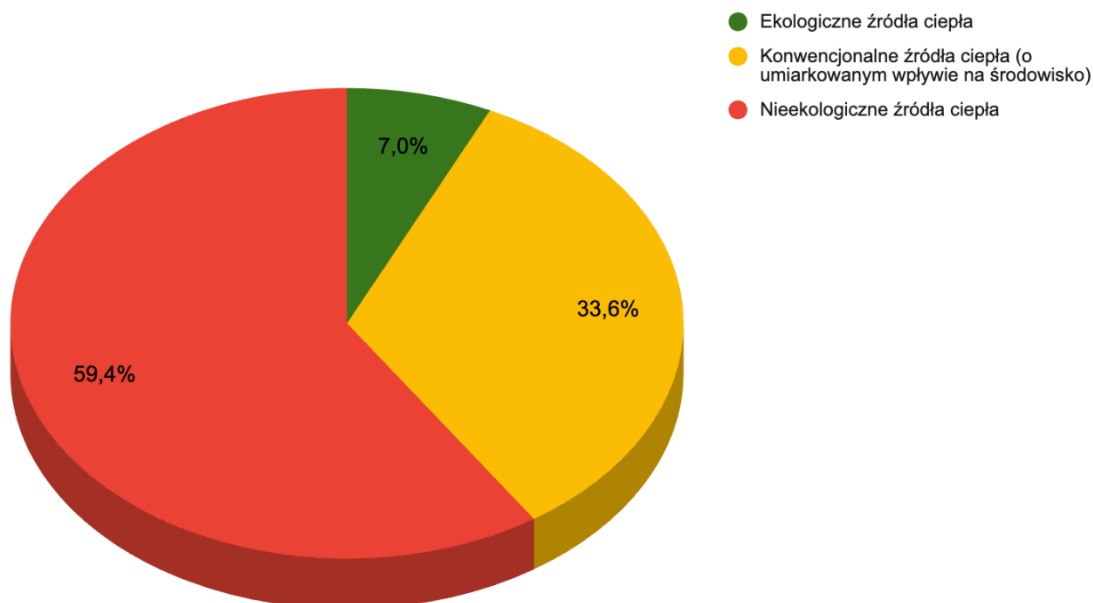
- Kotły gazowe (801) – choć wciąż emitują dwutlenek węgla, spalanie gazu jest mniej emisyjne niż w przypadku paliw stałych.
- Kotły na paliwo stałe z automatycznym podawaniem (129) – automatyzacja zwiększa efektywność i zmniejsza emisję, choć paliwa stałe, takie jak węgiel czy biomasa, mają większy wpływ na środowisko niż gaz.

3. Nieekologiczne źródła ciepła:

- Kotły na paliwo stałe z ręcznym podawaniem (560) – wysoka emisja zanieczyszczeń, typowe źródło niskiej emisji i smogu.
- Piece kaflowe na paliwo stałe (423) i kominki/kozy (324) – ze względu na spalanie węgla i drewna przyczyniają się do zanieczyszczenia powietrza, szczególnie w sezonie grzewczym.
- Trzony kuchenne / kuchnie węglowe (322) – stosunkowo mało efektywne źródła, które emitują znaczną ilość zanieczyszczeń.

- Kotły olejowe (12) – także uznawane za mało ekologiczne, choć ich udział jest marginalny.

Diagram 6. Procentowy udział źródeł ciepła według ich wpływu na środowisko na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CEEB

Powyższy wykres dobrze obrazuje skalę problemów dotyczących jakości źródeł ciepła na obszarze rewitalizacji. Aż 93% źródeł ciepła w Supraślu należy do kategorii niepożądanych ze względu na ich wysoką emisję szkodliwych substancji oraz niską efektywność energetyczną. Ta sytuacja wyraźnie wskazuje na konieczność intensywnych inwestycji w wymianę i modernizację istniejących systemów grzewczych, aby skutecznie ograniczyć zanieczyszczenie powietrza oraz poprawić jakość życia mieszkańców.

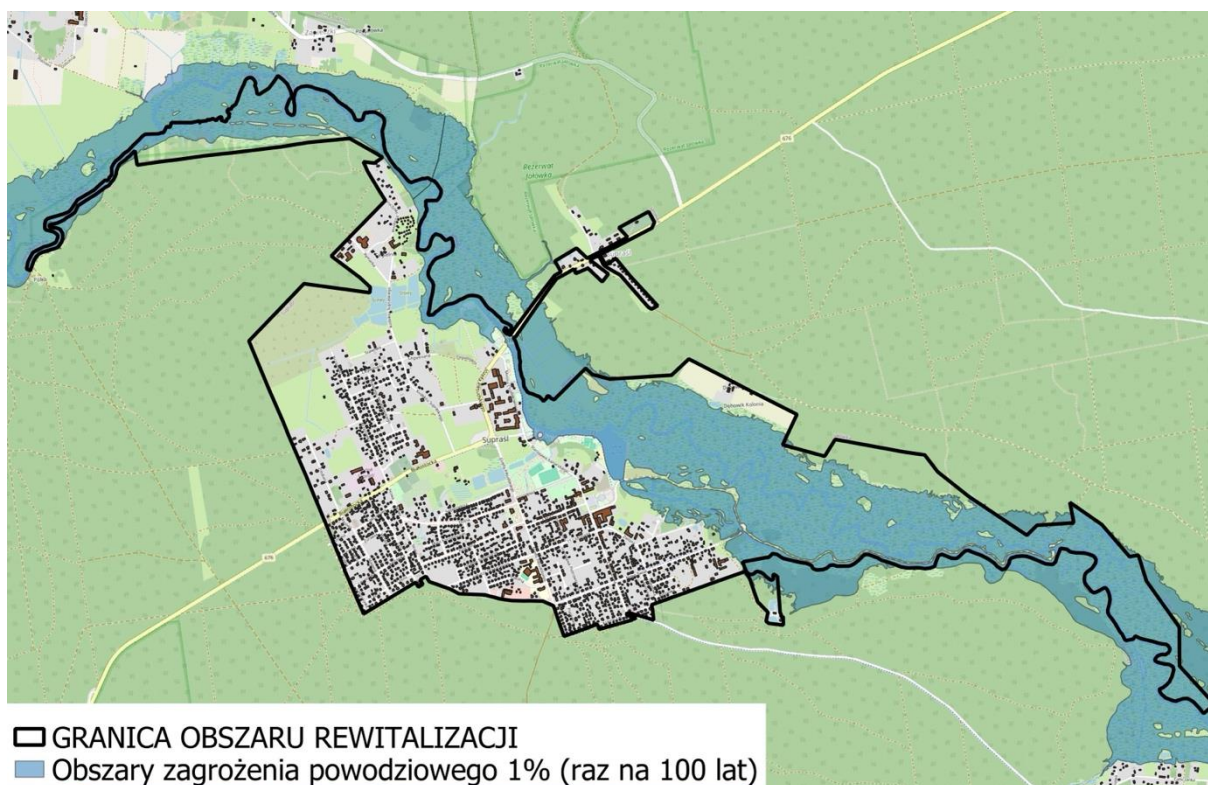
Biorąc pod uwagę te okoliczności, pożądane jest uwzględnienie działań modernizacyjnych (np. w ramach programów ogólnokrajowych) w ramach procesu rewitalizacji, z naciskiem na wsparcie dla inwestycji w ekologiczne i efektywne źródła ciepła. Realizacja takich działań nie tylko przyczyni się do poprawy jakości powietrza, lecz także zmniejszy przyszłe koszty energetyczne dla mieszkańców.

ZASOBY WODNE I ZAGROŻENIE POWODZIOWE

Na obszarze rewitalizacji znajdują się tereny wód, obejmujące rzekę Supraśl, wraz z utworzonym na niej zbiornikiem Zajma. Na podstawie map zagrożenia powodziowego

stwierdzono, że obszar rewitalizacji znajduje się częściowo na terenie szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Supraśl. Za teren szczególnego zagrożenia powodzią występujący na obszarze rewitalizacji należy uznać „obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat)” oraz „obszary zagrożenia powodziowego dla rzek, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi rzecznej jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat)”. Z uwagi na to, że powierzchnia obszaru zagrożenia 1% jest o większym zasięgu i zawiera w sobie obszar zagrożenia 10%, a ewentualna powódź mogłaby mieć znacznie silniejsze oddziaływanie na miasto, przedstawiono jedynie obszar zagrożenia 1%.

Mapa 4. Obszary zagrożenia powodziowego na terenie miasta Supraśl

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

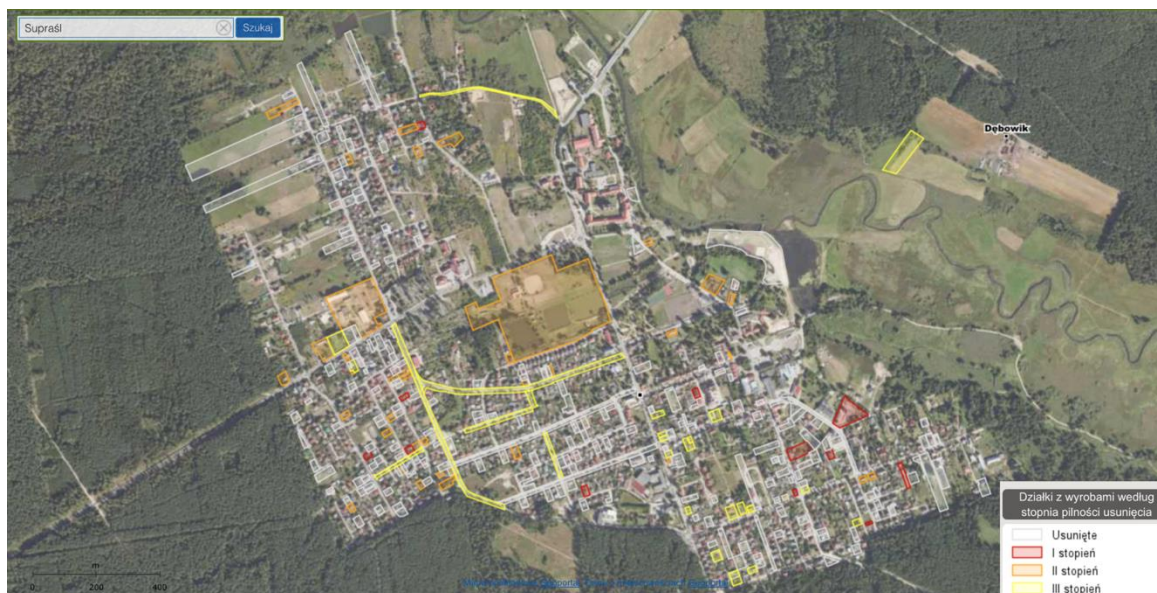
Po nałożeniu map obszarów zagrożenia powodziowego na siatkę zabudowy w obszarze rewitalizacji gminy Supraśl, stwierdzono, że żaden budynek nie jest narażony na podtopienia. Wynika to z naturalnych zabezpieczeń: rzeka Supraśl oddzielona jest od głównych skupisk ludności skarpgą, pełniącą funkcję naturalnego wału przeciwpowodziowego. Dodatkowo, warto docenić, że na obszarze rewitalizacji przestrzegane są rygorystyczne ograniczenia budowlane, które uniemożliwiają budowę na terenach zalewowych.

Działania, które mogą być podjęte w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji, nie zmieniają powyższego stanu i nie stworzą kolizji między zmianami jakie nastąpią w wyniku przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a obszarem szczególnego zagrożenia powodzią.

WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST

Istotną potrzebą zidentyfikowaną w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Supraśl na lata 2017-2023 było usunięcie wyrobów zawierających azbest z bezpośredniego otoczenia kluczowych przestrzeni publicznych, infrastruktury społecznej oraz zabudowy wielorodzinnej. Rozwiązywanie tego problemu musi być kontynuowane. Materiały zawierające azbest, choć powszechnie stosowane w przeszłości, obecnie stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia. W miarę starzenia się wyrobów azbestowych dochodzi do ich erozji, co prowadzi do uwalniania włókien azbestowych do powietrza. Wdychanie tych włókien może powodować szereg poważnych chorób. Na obszarze rewitalizacji łączna ilość wyrobów zawierających azbest wynosi 285 921 kg, co stanowi realne wyzwanie dla dalszych działań eliminujących to zagrożenie. Ze względu na te czynniki, przepisy krajowe i zalecenia Unii Europejskiej wskazują na konieczność całkowitego wycofania azbestu z użytkowania. Od czasu identyfikacji problemu w Supraślu podjęto działania mające na celu sukcesywne usuwanie azbestu z miasta, co znacząco poprawi bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców.

Mapa 5. Obiekty zawierające azbest na obszarze rewitalizacji

Źródło: Elektroniczny system informacji przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Powyższa mapa (Mapa 5.) wskazuje jednak, że nadal na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl znajdują się wyroby zawierające azbest. Miejsca te zostały sklasyfikowane według stopnia

pilności usunięcia: obszary oznaczone kolorem czerwonym oznaczają konieczność szybkiej interwencji (I stopień – bardzo pilna potrzeba usunięcia), podczas gdy pomarańczowy i żółty symbolizują niższy priorytet (II i III stopień). Oznacza to, że na obszarze rewitalizacji znajduje się nadal 13 miejsc, które wciąż niosą ryzyko narażenia mieszkańców na działanie niebezpiecznych włókien azbestowych. Usuwanie azbestu powinno więc być jednym z działań, które znajdą odzwierciedlenie w GPR, co przyczyni się do polepszenia warunków zdrowotnych mieszkańców obszaru rewitalizacji.

UCIĄŻLIWOŚCI ODOROWE

Spośród zagadnień środowiskowych występujących na obszarze rewitalizacji o nieco mniejszej randze, ale powodujących uciążliwości dla mieszkańców i przyjezdnych dodatkowo należy wymienić problem odorów występujących w rejonie bulwarów na rzekę Supraśl. Występuje on w szczególności w cieplejsze dni, ewentualnie w sytuacjach awaryjnych. Źródłem tych zapachów jest zlokalizowana po sąsiedku przepompownia ścieków przy ul. Konarskiego. Jej funkcjonowanie w takim miejscu obniża walory Supraśla jako uzdrowiska i ośrodka turystycznego, ale przede wszystkim rodzi nieprzyjemne odczucia dla mieszkańców.

PODSUMOWANIE

Tabela 10. Podsumowanie diagnozy sfery środowiskowej

Główne problemy, potrzeby i potencjały w zakresie środowiskowym na obszarze rewitalizacji		
Problemy	Potrzeby	Potencjały
<ul style="list-style-type: none"> 93% źródeł ciepła w Supraślu należy do kategorii niepożądanych Wysoki poziom niskiej emisji Na obszarze rewitalizacji sklasyfikowano 13 wyrobów zawierających azbest jako I stopień pilności usunięcia. Rzeka Supraśl może wylewać 	<ul style="list-style-type: none"> Termomodernizacja i działania, mające na celu zredukowanie szkodliwych emisji Ochrona zasobów przyrodniczych na obszarze rewitalizacji (przede wszystkim Obszar Natura 2000) Zredukowanie ilości wyrobów zawierających azbest 	<ul style="list-style-type: none"> Supraśl leży w sercu Puszczy Knyszyńskiej, która odpowiada za unikalny mikroklimat obszar rewitalizacji należy do Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej Bliskość terenów o walorach przyrodniczych Świadomość społeczna ochrony środowiska

		<ul style="list-style-type: none"> Nadleśnictwo Supraśl podejmuje dużo działań edukacyjnych
--	--	--

DIAGNOZA ZJAWISK FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH

STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

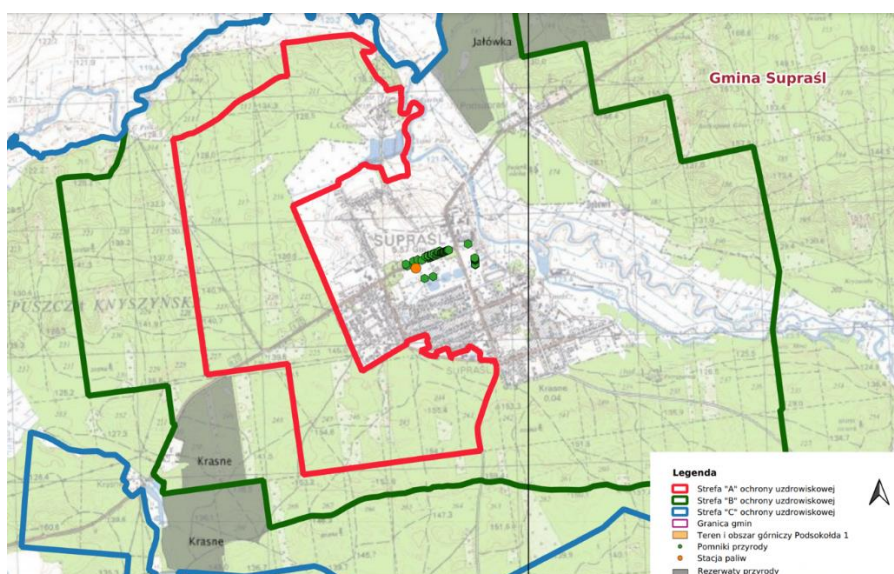
Supraśl, jako główne centrum osadnicze i administracyjne gminy, pełni funkcje kulturalne, turystyczne oraz w pewnym stopniu usługowe, co czyni go centralnym punktem dla mieszkańców gminy oraz turystów. Centrum obszaru rewitalizacji, z zespołem klasztornym, Ogrodem Saskim, rynkiem oraz innymi zabytkowymi kompleksami, stanowi kluczowy obszar powiązań funkcjonalnych, będąc przede wszystkim centrum turystycznym. Ten obszar jest niezbędny dla rozwoju gospodarczego i kulturowego miasta, jednakże wymaga on ciągłych inwestycji w infrastrukturę oraz utrzymanie. Z kolei bliżej rzeki znajduje się rekreacyjne centrum miasta. To właśnie rejon bulwarów nad rzeką Supraśl oferuje potencjał do rozwoju jako strefa wypoczynkowa, wymagająca strategicznych inwestycji w infrastrukturę spacerową, rowerową oraz gastronomiczną, co mogłoby znacząco zwiększyć atrakcyjność turystyczną miasta. Rzeka Supraśl wraz z otaczającymi ją kompleksami leśnymi Puszczy Knyszyńskiej pełni ważną funkcję w systemie powiązań przyrodniczych miasta. Obszary te nie tylko wpływają na lokalny mikroklimat i bioróżnorodność, ale również oferują mieszkańcom i turystom liczne możliwości rekreacji. Zadrzewienia i tereny zielone w granicach miasta, choć jest ich niewiele, tworzą zieloną infrastrukturę, które poprawiają jakość życia mieszkańców oraz przyciągają turystów szukających kontaktu z naturą.

Jedynym korytarzem transportowym jest droga wojewódzka nr 676, która zapewnia kluczowe połączenia komunikacyjne między Supraślem a Białymstokiem. Z jednej strony tak skromne połączenie Supraśla z resztą regionu może powodować pewne odseparowanie miasta i barierę rozwojową, jednakże z drugiej strony brak rozbudowanej sieci drogowej może w tym przypadku działać na korzyść, ponieważ ogranicza wpływ urbanizacji na te cenne przyrodniczo obszary.

Uzdrowisko Supraśl ma również swoje przełożenie na wygląd funkcjonalno-przestrzenny miasta. Zgodnie ze statutem uzdrowiska z dnia 29 stycznia 2015 r. dla Uzdrowiska Supraśl ustanowiono statut uzdrowiska obowiązujący między innymi w obszarze granic miasta Supraśl. Obszar całkowity Uzdrowiska Supraśl wynosi 10 722,00ha, w tym powierzchnia:

- strefy „A” ochrony uzdrowskiej (udział terenów zieleni wynosi co najmniej 65%. Jest to obszar, na którym znajdują się zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowskiego) - - 450,00 ha,
- strefy „B” (udział terenów biologicznie czynnych wynosi tu co najmniej 50%. Jest to obszar przeznaczony m.in. dla obiektów usługowych, turystycznych (w tym hoteli) czy budownictwa mieszkaniowego) - 1 398,00 ha,
- strefy „C” (udział terenów biologicznie czynnych wynosi tu co najmniej 45%. Jest to obszar, który wpływa na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych i ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych) - 8 874,00 ha.

Mapa 6. Strefy ochrony Uzdrowiska Supraśl

Źródło: Operat uzdrowski dla Gminy Supraśl

DOSTĘPNOŚĆ TERENÓW PUBLICZNYCH ORAZ REKREACYJNYCH

Z odpowiedzi ankietowanych oraz innych uczestników konsultacji społecznych wynika, że ważnym zasobem obszaru rewitalizacji są liczne przestrzenie publiczne oraz miejsca spędzania czasu wolnego. Uczestnicy i uczestniczki badania ankietowego wśród ulubionych miejsc wskazywali m.in. Ogród Saski, Bulwary nad rzeką Supraśl oraz nowo wyremontowany Rynek Główny, który jest powodem do dumy dla mieszkańców. Jeśli zaś chodzi o tereny rekreacyjne, to wielokrotnie wskazywano boisko Orlik przy ulicy Konarskiego, boisko do koszykówki przy bulwarach oraz zalew Zajma oraz całą rzekę Supraśl, jako idealne miejsce do pływania kajakiem. Tak pozytywne opinie nie oznaczają jednak, że na obszarze rewitalizacji nie brakuje terenów rekreacyjnych. Przede wszystkim dotyczy to takich, które przeznaczone będą głównie do młodzieży.

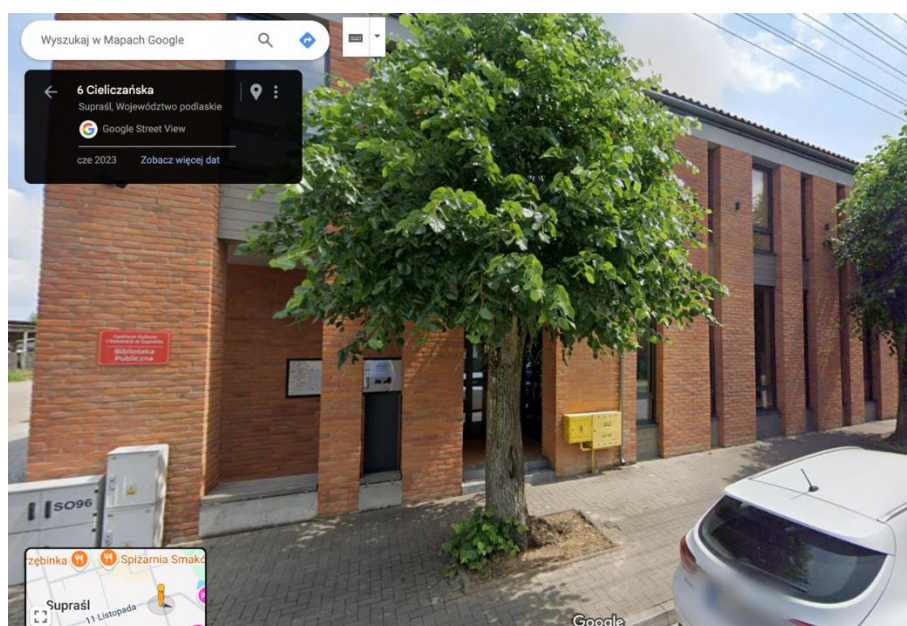

BARIERY ARCHITEKTONICZNE

W związku z faktem, że problem starzenia się społeczeństwa na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl jest coraz bardziej widoczny i z biegiem lat będzie narastać, już teraz należy pomyśleć o osobach z problemami z poruszaniem się i znaleźć miejsca, które są dla nich największymi przeszkodami przy przemieszczaniu się. W związku z tym, w ankiecie przeprowadzonej w ramach procesu pogłębiania diagnozy ważnym elementem był temat barier architektonicznych. W jednym z pytań, mieszkańcy mieli okazję wskazać dokładne miejsca, gdzie ich zdaniem istnieją bariery architektoniczne dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Zdecydowanie najczęściej wskazywanym miejscem był chodnik przy ulicy Cieliczańskiej, na wysokości Centrum Kultury i Rekreacji. Z uwagi na to, że wzdłuż ulicy biegnie szpaler drzew, które wraz z otworami w chodniku zajmują wiele miejsca, powstaje „wąskie gardło” pomiędzy elewacją budynku, a krawężnikiem oddzielającym klomb (Rycina 1.). Jest to wyjątkowo uciążliwe dla osób poruszających się na wózkach oraz seniorów, ale także dla rodziców z wózkami, czy osób z większym ładunkiem (np. kurierom). Mieszkańcom nie podoba się fakt, że przy takim miejscu jak CKiR, które powinno być otwarte i dostępne dla wszystkich, istotna część użytkowników będzie mieć problemy z przejściem obok.

Rycina 1. Wąski fragment chodnika przy Centrum Kultury i Rekreacji

Źródło: Google Maps

Innym miejscem, które mieszkańcy często wymieniali jako problematyczne dla osób ze szczególnymi potrzebami był Amfiteatr. Wprawdzie istnieje tam droga, która pozwala na ominięcie schodów, jednak jest ona przeznaczona dla samochodów i nie ma wydzielonego chodnika, a w dodatku prowadzi na około (Rycina 2.). Oznacza to, że zejście na dół, bądź

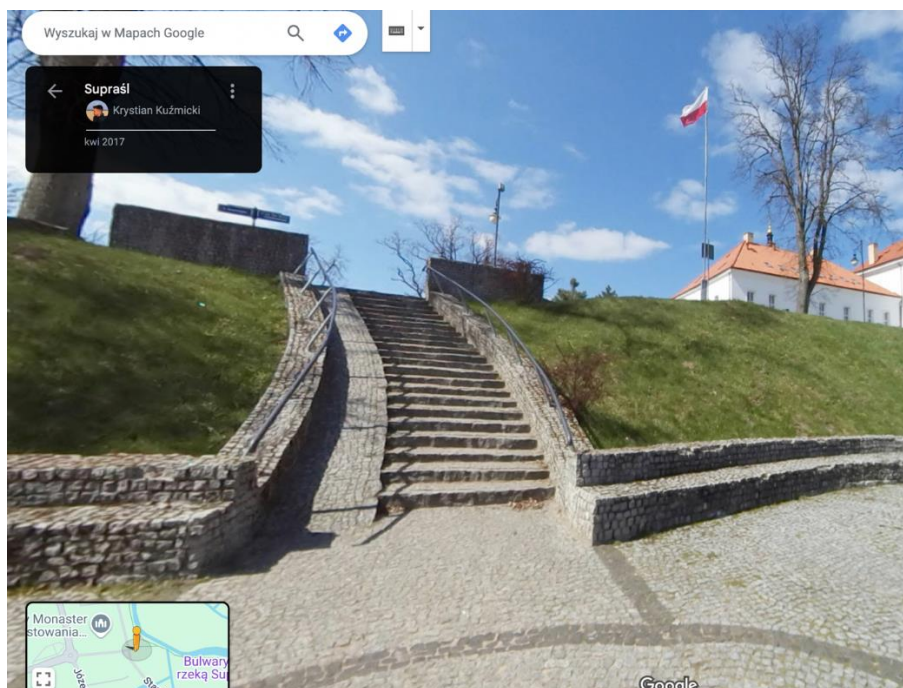
wejście na górę dla osoby mobilnej to kilkanaście stopni po schodach, natomiast osoba ze szczególnymi potrzebami zmuszona jest nadrabiać kilkaset metrów po jezdni dla samochodów. Również w tym przypadku przestrzeń z założenia dostępna dla każdego, sprawia, że niektóre osoby mogą poczuć się wykluczone. Trochę dalej, także na Bulwarach nad rzeką Supraśl, na wysokości Monasteru dochodzi do zbliżonej sytuacji. Tym jednak razem nie ma żadnej alternatywy dla schodów w okolicy, nawet w postaci podjazdu dla samochodów (Rycina 3). Schodom wprowadzi towarzyszy pochyły „podjazd”, jednak z racji tego, że jest on wykonany z granitowej kostki, a jego parametry są nienormalne, nie sprawdzi się on w sytuacji, gdyby faktycznie chciała z niego skorzystać osoba ze szczególnymi potrzebami.

Rycina 2. Brak podjazdów dla wózków przy Amfiteatrze

Źródło: archiwum własne

Rycina 3. Brak podjazdu dla wózków na Bulwarach, na wysokości Monasteru

Źródło: Google Maps

Kolejne, powszechnie wspomniane bariery nie dotyczą już poszczególnych miejsc, lecz są bardziej systemowe i odnoszą się do problemów, z którymi osoby ze szczególnymi potrzebami muszą mierzyć się praktycznie we wszystkich polskich miastach. Chodzi przede wszystkim o ogólnie nierówną, niewiele obniżen w chodnikach, szczególnie przy przejściach dla pieszych oraz zimą niewystarczająco odśnieżone ciągi piesze. Nieusuwanie śniegu na czas powoduje, że może tworzyć się śliska nawierzchnia, niebezpieczna przede wszystkim dla seniorów. Problemem mogą być też zalegające na chodnikach zasy, które blokują przejście albo roztopiony na chodniku śnieg, który przeszkadza w poruszaniu się.

DOSTĘPNOŚĆ ZIELENI

Teoretycznie, Supraśl jako miasto położone w całości na terenie Puszczy Knyszyńskiej nie powinno mieć problemu z dostępem do terenów zielonych. Rzeczywiście, na obszarze rewitalizacji nie brakuje zieleni, jednakże jest to głównie zieleń ogrodowa, głównie dzięki charakterystycznej dla Supraśla zabudowie jednorodzinnej, gdzie niemal każdy dom otoczony jest prywatnym ogródkiem. W przypadku drzew jednak nie jest już tak korzystnie, ponieważ tak jak pokazuje poniższa mapa (Mapa 7.), nie ma zbyt wielu drzew na terenie samego miasta. Jedynie w pojedynczych miejscach istnieją szpalery drzew wzdłuż ulic, a

żeby znaleźć większe ich skupisko – nie licząc kilku miejskich terenów parkowych - należy wyjechać z miasta.

Mapa 7. Mapa drzew na obszarze rewitalizacji

Źródło: Krajowa Mapa Koron Drzew – mapadrzew.com

Największym problemem jednak jest niedostatek terenów zieleni urządzonej na obszarze rewitalizacji. Miejsca zieleni urządzonej, dostępnej dla wszystkich, są bardzo istotne, ponieważ odgrywają szczególną rolę w funkcjonowaniu miasta i stanowią przestrzeń wspólną dla mieszkańców. Jednym z nielicznych przykładów takiej przestrzeni jest odnowiony i ponownie zaaranżowany Ogród Saski, położony naprzeciwko Urzędu Miejskiego w Supraślu. W przeprowadzonej ankiecie rewitalizacyjnej, to właśnie Ogród Saski często wskazywano jako przykład pozytywnych zmian ostatnich lat oraz jedno z najbardziej lubianych miejsc w Supraślu. Wynika to z faktu, że przywrócenie podstawowych i nadanie nowych funkcji społecznych dla parku Saskiego było jednym z głównych przedsięwzięć Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl na lata 2017-2023. Innym ważnym miejscem z zielenią na obszarze rewitalizacji są malownicze bulwary nad rzeką Supraśl. Szlak dzieli się na dwie części - północny odcinek, Bulwary im. im. Wiktora Wołkowa, prowadzący w bardziej zurbanizowanej części miasta oraz południowy odcinek, który charakteryzuje się dużo bardziej naturalnym krajobrazem. Pierwszy z nich jest znacznie bardziej urządzony, wzdłuż Bulwarów stoją liczne drzewa i rozciągają się trawniki, natomiast drugi odcinek jest znacznie mniej przekształcony i prowadzi przez pola i łąki. Niezależnie od fragmentu, deptak jest bardzo popularną atrakcją

zarówno wśród odwiedzających, jak i przede wszystkim mieszkańców. Trzecim terenem zieleni urządzonej na obszarze rewitalizacji jest Skwer 100 rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę, który znajduje się we wschodniej części miasta, nieopodal Cmentarza Katolickiego. Skwer, choć niewielki, stał się popularnym miejscem spotkań wśród przede wszystkim młodych mieszkańców, którzy chętnie korzystają ze znajdującego się tam placu zabaw.

W kontekście zieleni warto wspomnieć o supraskich cmentarzach, które widocznie odznaczają się na obszarze rewitalizacji, będąc swego rodzaju zielonymi wyspami na mapie miasta. Niewiele bowiem jest równie zadrzewionych miejsc w Supraślu, które charakteryzują się tak gęstą i różnorodną roślinnością, co sprawia, że cmentarze stają się nie tylko przestrzenią pamięci, ale także miejscem, gdzie natura zajmuje ważne miejsce. W obliczu braku wystarczającej liczby terenów zieleni urządzonej, te zielone enklawy są cennym elementem miejskiego ekosystemu i wspólną przestrzenią o dużym znaczeniu dla mieszkańców.

Na obszarze rewitalizacji jest dużo więcej terenów zieleni nieurządzonej oraz nieużytków. Dotyczy to przede wszystkim prostokąta w centralnej części miasta, który wyznaczają od północy ul. Białostocka, od wschodu ul. Piłsudskiego, od południa ulice Spółdzielcza oraz Dolna, a od zachodu płot Cmentarza Katolickiego (Mapa 8.). Na tym obszarze znajduje się Stadnina Koni „Victoria”, Stacja Paliw Orlen, łowiska, kilka pojedynczych domów oraz bardzo duże przestrzenie niezagospodarowane. To właśnie na obszarach nieużytków znajduje się najwięcej zieleni.

Mapa 8. Obszar zieleni nieurządzonej w centralnej części miasta

Źródło: Google Maps

Z drugiej strony, tych terenów nie należy postrzegać wyłącznie jako obszar nieużytków, które wymagają szybkiego zagospodarowania. Obecnie mieści się tu ceniona stadnina koni, a w przeszłości istniały ogrody klasztorne o znaczących walorach kulturowych. Dzisiejszy wygląd tego miejsca to celowa forma ochrony, mająca na celu zachowanie jego wyjątkowego charakteru i unikalnych wartości.

TRANSPORT I MOBILNOŚĆ

Dużym atutem obszaru rewitalizacji w Supraślu jest jego kompaktowy charakter. Mimo że obszar rewitalizacji obejmuje całe miasto i może wydawać się rozległy, teren ten pozostaje dobrze zorganizowany i łatwo dostępny. Z Rynku w Supraślu, który należy uznać za centralny punkt miasta, w praktycznie każde miejsce obszaru rewitalizacji o gęstej zabudowie, można przejść spacerem w niewiele ponad 10 minut, a większy dystans dzieli jedynie Podsupraśl oraz północne części miasta, gdzie jednak dominują lasy, pola uprawne i nieużytki, a zabudowań jest bardzo niewiele. Jednak również i w tym przypadku nie można mówić o dużej odległości, ponieważ pomiędzy skrajnymi punktami obszaru a centrum miasta, w większości odległość wynosi nie więcej niż 2 km. Niewielka powierzchnia obszaru rewitalizacji sprzyja mieszkańcom poruszanie się po własnym miejscu w sposób ekologiczny (np. rowerem lub pieszo), co należy uznać za istotny potencjał przy projektowaniu przedsięwzięć.

Z drugiej strony ankietowani mieszkańcy, zapytani o odczuwalne problemy na obszarze rewitalizacji, wielokrotnie wskazywali na niewystarczającą liczbę połączeń autobusowych z Białymstokiem. Jest to poważny problem, ponieważ wielu mieszkańców Supraśla codziennie dojeżdża do pracy, szkół, uczelni, czy sklepów oraz korzysta z usług, których w Supraślu – z racji jego niewielkich rozmiarów – brakuje. Supraśl pełni w pewnym stopniu rolę sypialni dla Białegostoku, a kwestia połączeń jest szczególnie ważna także dla uczniów Liceum Sztuk Plastycznych, z których większość przyjeżdża do Supraśla właśnie z Białegostoku.

Sytuację komplikuje dodatkowo ograniczony transport publiczny łączący Supraśl z innymi miastami regionu - połączenia są jeszcze rzadsze, z wieloma przesiadkami lub zwyczajnie ich brakuje. Brak rozwiniętego transportu zbiorowego zmusza znaczną liczbę mieszkańców do codziennego korzystania z samochodu, co zwiększa koszty dojazdów, wpływa negatywnie na środowisko i obciąża infrastrukturę drogową. Lepsze połączenia autobusowe, szczególnie z Białymstokiem, mogłyby znacznie podnieść jakość życia mieszkańców, zmniejszając ich zależność od samochodów i sprzyjając bardziej zrównoważonemu rozwojowi.

Obecnie przejazdy na relacji Supraśl-Białystok operuje wyłącznie jeden przewoźnik – PKS Nova. Oferowany rozkład (Rycina 4) ujawnia braki, na które skarżą się mieszkańcy. Autobusy

kursują częściej niż raz na godzinę jedynie w godzinach szczytu, a ostatni kurs jest stosunkowo wcześnie, co ogranicza możliwości powrotu o późniejszych porach. Największym problemem pozostaje jednak rozkład na soboty, niedziele oraz święta, gdy oferta połączeń jest wyjątkowo uboga, a mieszkańcy mają znacznie ograniczony dostęp do transportu publicznego.

Organizacja transportu publicznego jako zagadnienie sieciowe nie wpisuje się w charakter interwencji rewitalizacyjnej, stąd powyższy problem nie zostanie rozwiązany w ramach GPR. Jest tu jednak przedstawiony i omówiony, gdyż po pierwsze stanowi to odzwierciedlenie problemów, na jakie uwagę zwracają mieszkańcy, a po drugiej w ramach procesu rewitalizacji warto wykreować sposoby dialogu społecznego w mieście, który tematy takie jak ten „weźmie na warsztat” i wypracuje jak najlepsze rozwiązania.

Rycina 4. Rozkład jazdy autobusów na relacji Supraśl-Białystok

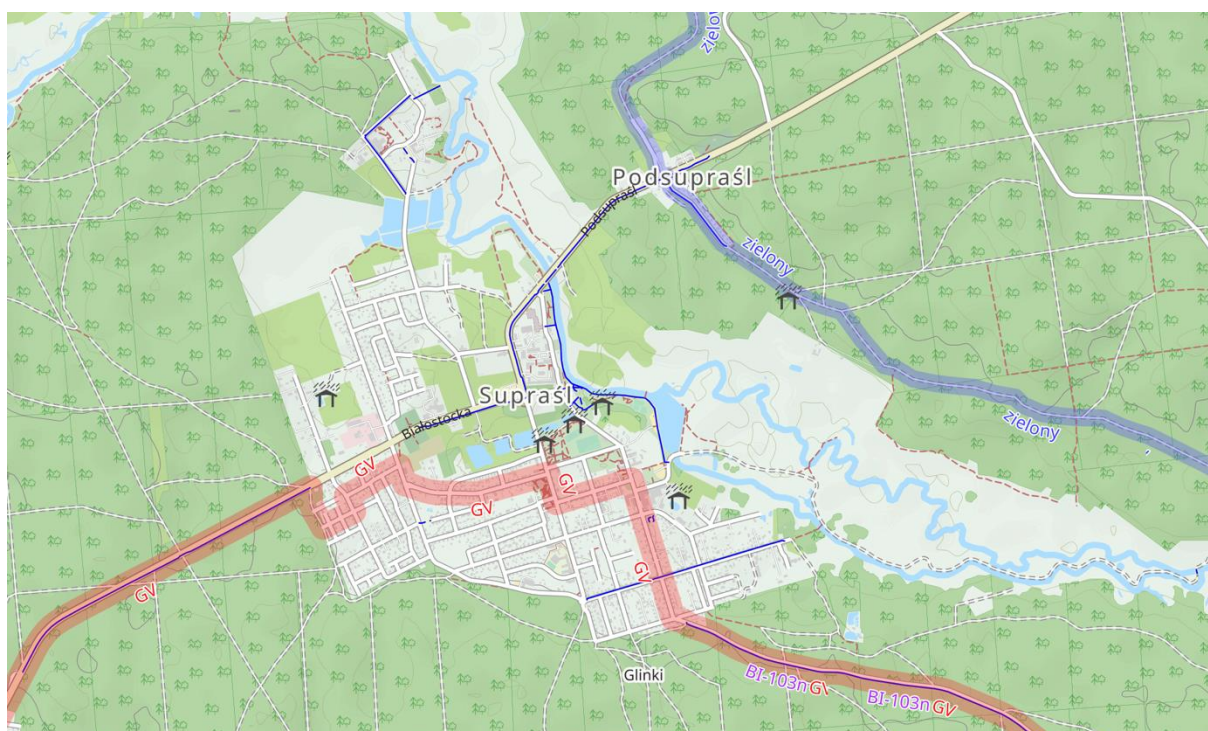
BIAŁYSTOK - SUPRAŚL											
Dni robocze od poniedziałku do piątku						Soboty			Niedziele i Święta		
04:05	05:15	05:40	06:05	06:30	07:00	04:40	06:20	07:35	05:20	06:45	08:00
07:30S	08:15	09:20	10:40*	11:40*	12:20	09:30	10:50	12:10	09:45	12:00	13:30
13:15	13:50S	14:40	15:15S	15:40	16:15	13:40	15:15	16:35	15:05	16:25	18:25
16:50S	17:30	18:30	19:30	20:20	21:20	18:25	19:40	21:00	19:40	21:00	
22:20											
SUPRAŚL - BIAŁYSTOK											
Dni robocze od poniedziałku do piątku						Soboty			Niedziele i Święta		
04:40	05:50	06:20	06:50	07:10	07:40	05:20	07:00	08:15	05:55	07:25	08:35
08:20S	08:55*	10:00	11:30	12:25	13:00	10:10	11:30	12:50	11:20	12:40	14:10
14:00	14:30S	15:30	15:55S	16:15	17:00	14:20	15:55	17:15	15:45	17:10	19:00
17:30S	18:10	19:10	20:10	21:00	22:00	19:00	20:20	21:45	20:20	21:45	
23:00											
OZNACZENIA KURSÓW											
b - nie kursuje w dniu 1.I, w pierwszy dzień Świąt Wielkanocnych i w dniu 25.XII											
d - nie kursuje w dniu 1.I, w pierwszy i drugi dzień Świąt Wielkanocnych oraz w dniach 25 i 26.XII											
S - kursuje w dni nauki szkolnej											
kursy oznaczone * kursują przez przystanek Supraśl Uzdrawisko											
rozkład ważny od 03.08.2020 roku											

Źródło: PKS Nova

Przez obszar rewitalizacji przebiega jeden z najważniejszych i najbardziej rozpoznawalnych szlaków rowerowych w Polsce – Green Velo, który w części dotyczącej turystyki został już w pewnym stopniu opisany. Dzięki temu szlakowi Supraśl nie tylko zyskuje na atrakcyjności turystycznej, ale także ma wygodne połączenie rowerowe z Białymstokiem, co umożliwia zarówno mieszkańcom, jak i turystom łatwy dojazd. Pewnym problemem pozostaje jednak brak wyraźnie wyznaczonej i odrębnej ścieżki rowerowej prowadzącej przez Supraśl, co poprawiłoby bezpieczeństwo oraz komfort poruszania się po mieście. Utworzenie takiej ścieżki

mogłoby stanowić dodatkowy atut dla rozwoju turystyki rowerowej i pozytywnie wpłynąć na wizerunek miasta jako miejsca przyjaznego rowerzystom. Drugą trasą rowerową, która prowadzi przez obszar rewitalizacji jest zielony szlak, nazywany również Pętlą rowerową „Kresowe wędrówki”, prowadzący z Krynek przez Czarną Białostocką, z powrotem do Krynek, przecinając drogę wojewódzką nr 676 w Podsupraślu. Dalej ścieżka prowadzi na północ w stronę Jałówek, a na południowy wschód w kierunku Surażkowa. Tym razem znacznie mniej przypomina to ścieżkę rowerową taką jak Green Velo, a jest to w większości nieutwardzony szlak, prowadzący głównie przez bory.

Mapa 9. Szlaki rowerowe na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl

Źródło: OpenStreetMap i UM w Czarnej Białostockiej

Od sierpnia 2019 roku w gminie Supraśl działa Supraski Rower Uzdrowski, obejmujący 2 stacje i 12 rowerów. Obecnie na obszarze rewitalizacji znajduje się jedna stacja przy Rynku w Supraślu. System jest łatwy w obsłudze i przystępny cenowo – zgodnie z cennikiem pierwsze 20 minut wynajmu jest bezpłatne, czas od 21 do 60 minuty kosztuje 1 zł, druga godzina – 3 zł, a każda kolejna – 5 zł. Największym atutem Supraskiego Roweru Uzdrowskiego jest jego kompatybilność z białostockim BiKeRem oraz systemami rowerowymi w wielu innych miastach w Polsce. Dzięki temu mieszkańcy i turyści mogą tanio i ekologicznie dojeżdżać do Białegostoku, co stanowi świetne uzupełnienie transportu publicznego i promuje zdrowy styl życia.

Innym często poruszonym w badaniu zagadnieniem, jest brak miejsc parkingowych w centrum miasta. Choć podobne głosy pojawiają się w większości polskich miast i nie zawsze wymagają natychmiastowych działań, w przypadku Supraśla uwagi te wydają się uzasadnione – szczególnie w sezonie turystycznym, kiedy miasto przyciąga dużą liczbę odwiedzających. Dziesiątki samochodów, które parkują w centrum miasta nie tylko utrudniają codzienne funkcjonowanie mieszkańców, ale także niszczą chodniki i tereny zielone. W sezonie turystycznym mieszkańcy nierzadko zmagają się z brakiem miejsc parkingowych nawet w pobliżu własnych domów, a nadmiar samochodów wpływa niekorzystnie na środowisko naturalne, zwiększając zanieczyszczenie powietrza i hałas. Intensywny ruch oraz problemy z parkowaniem ograniczają także walory estetyczne i turystyczne miasta – mimo że Supraśl przyciąga wielu odwiedzających i czerpie zyski z turystyki, trudności związane z infrastrukturą parkingową są dla miasta wyzwaniem.

Jednym z możliwych rozwiązań tego problemu mogłoby być stworzenie specjalnych parkingów z myślą o turystach, zlokalizowanych poza ścisłym centrum. Dodatkowo warto byłoby rozważyć wzmocnienie transportu zbiorowego, co umożliwiłoby wygodniejsze przemieszczanie się odwiedzających i mieszkańców, jednocześnie zmniejszając liczbę samochodów w centralnej części miasta.

PODSUMOWANIE

Tabela 11. Podsumowanie diagnozy zjawisk funkcjonalno-przestrzennych

Główne problemy, potrzeby i potencjały w zakresie zjawisk funkcjonalno-przestrzennych na obszarze rewitalizacji		
Problemy	Potrzeby	Potencjały
<ul style="list-style-type: none"> • Odseparowanie Supraśla od innych miast • Niedostatek przestrzeni publicznych i zieleni urządzonej • Duża ilość barier architektonicznych, które wykluczają mieszkańców • Niewystarczająca 	<ul style="list-style-type: none"> • Działania na rzecz likwidacji barier architektonicznych • Więcej przestrzeni publicznych i zieleni urządzonej • Inwestowanie w zrównoważone formy transportu – np. nowe stacje Supraskiego Roweru 	<ul style="list-style-type: none"> • Kompaktowy charakter Supraśla – niemal miasto 15-minutowe • System SRU (Supraski Rower Uzdrowiskowy), zintegrowany z białostockim odpowiednikiem • Duża ilość terenów niezagospodarowanych, które mogłyby posłużyć za tereny inwestycyjne

<p>dostępność infrastruktury i usług dla osób ze szczególnymi potrzebami</p> <ul style="list-style-type: none"> • Często niezadowolająca estetyka budynków usługowych (np. Biedronka) • Niewystarczająca komunikacja z Białymstokiem • Duża ilość turystów i ich samochodów, które „rozjeżdżają” miasto w sezonie 	<p>Uzdrowiskowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poszerzenie oferty komunikacji autobusowej z Białymstokiem • Tworzenie partnerstw na rzecz poprawy estetyki obszaru rewitalizacji • Wyznaczenie specjalnych miejsc parkingowych z myślą o samochodach turystów 	<ul style="list-style-type: none"> • Bulwary nad rzeką Supraśl, będące znakomitym miejscem do spędzania czasu wolnego • Przebieg Green Velo przez obszar rewitalizacji gwarantuje dużą ilość turystów
--	--	---

DIAGNOZA ZJAWISK TECHNICZNYCH

STAN TECHNICZNY ZASOBU KOMUNALNEGO

Wyjątkowo odczuwalnym problemem, zarówno w kontekście funkcjonalno-przestrzennym, jak i przede wszystkim społecznym, jest bardzo niska liczba mieszkań w gminnym zasobie. Głównym powodem takiego stanu rzeczy jest fakt, że gmina prawie nie posiada własnych działek nadających się pod zabudowę (Mapa 10.). Dodatkowo, liczba mieszkań się pomniejsza, ponieważ są one zbywane, w celu uzupełnienia budżetu. Co więcej potencjalne inwestycje wstrzymują stale niewystarczające fundusze, które rozdysponowywane są na bardziej priorytetowe zadania.

Tabela 12. Stan techniczny zasobu mieszkaniowego Gminy Supraśl

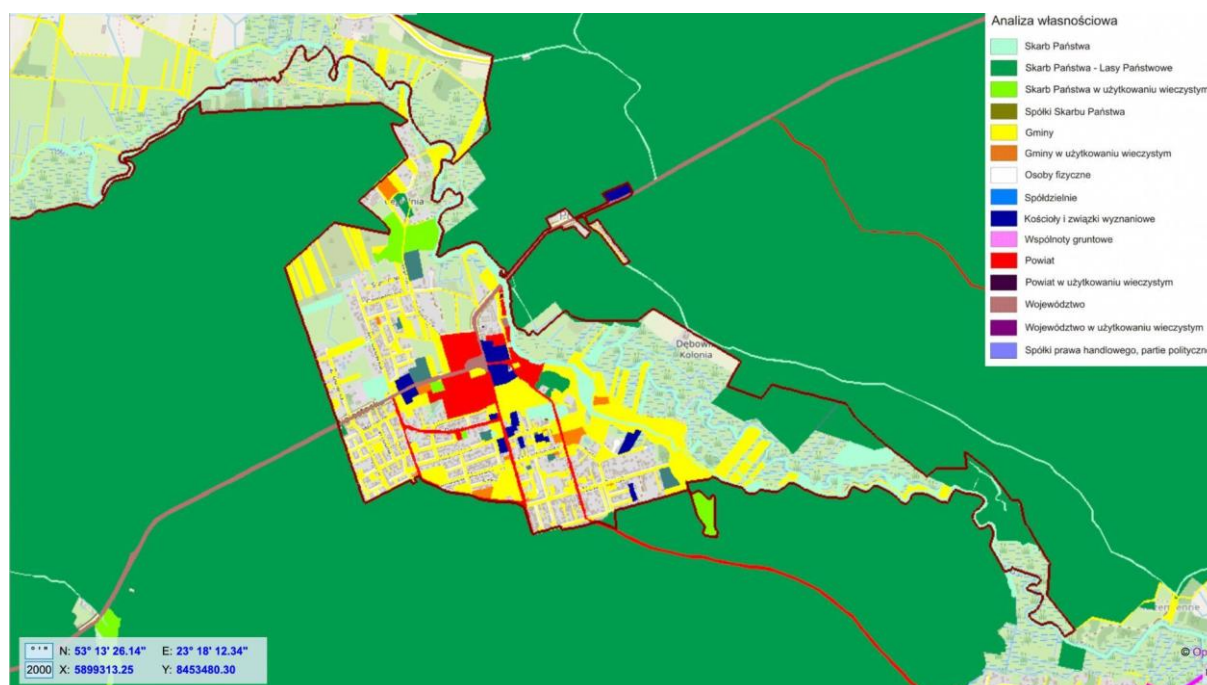
	Stan techniczny dobry	Stan techniczny przeciętny	Stan techniczny zły	SUMA
Lokale mieszkalne	9	13	3	25

Budynki mieszkalne	-	1	1	2
--------------------	---	---	---	---

Źródło: wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Supraśl na lata 2022-2027

Dane dotyczące stanu technicznego zasobów mieszkaniowych Gminy Supraśl (Tabela 12.) ujawniają kilka istotnych problemów związanych z zarządzaniem lokalnymi nieruchomościami. Informacje te wskazują, że liczba dostępnych lokali mieszkalnych jest ograniczona, a ich kondycja daleka od idealnej. Ze zgromadzonych danych wynika, że tylko 9 lokali mieszkalnych znajduje się w stanie dobrym, co kontrastuje z 13 lokalami o stanie technicznym przeciętnym i 3 lokalami w stanie złym. Tak więc większość nieruchomości wymaga prac remontowych, a niektóre nawet pilnej interwencji.

Mapa 10. Struktura własności na obszarze rewitalizacji Gminy Supraśl

Źródło: Informacja katastralna powiatu białostockiego

Na obszarze rewitalizacji wyraźnie widać trudną sytuację mieszkań komunalnych i socjalnych. Spośród 30 lokali aż 25 nie jest wyposażonych w centralne ogrzewanie ani ciepłą wodę użytkową, co znacznie obniża jakość życia mieszkańców, zwłaszcza zimą. Ponadto, w 4 mieszkaniach występują zaległości czynszowe przekraczające 3 miesiące, co podkreśla problem finansowy i stanowi dodatkowe obciążenie dla budżetu gminy. Jediną oferowaną formą wsparcia w zakresie polityki mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji jest mieszkanie treningowe (pozostające poza zasobem komunalnym), które umożliwia osobom w trudnej sytuacji – np. po opuszczeniu domu dziecka, czasową adaptację do samodzielnego życia. Niestety jednak w mieście funkcjonuje zaledwie jedno takie mieszkanie, zarządzane przez

Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Białymstoku, a zlokalizowane w budynku domu Dziecka przy ul. J. Piłsudskiego 17C.¹ Jak stwierdzają fachowcy umiejscowienie w budynku Domu Dziecka mieszkania treningowego, z którego korzystać mają wychowankowie tego Domu osłabia aspekt „treningowości” mieszkania, a więc stworzenie warunków zbliżonych do samodzielnego funkcjonowania w odrębnym lokalu.

Tabela 13. Stan zasobu komunalnego na obszarze rewitalizacji Gminy Supraśl

Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych	Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych z zaległościami czynszowymi powyżej 3 miesięcy	Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych bez c.o. i c.w.u.
30	4	25

Źródło: UM w Supraślu

Stan techniczny budynków mieszkalnych na obszarze rewitalizacji nie jest dokładnie udokumentowany, jednak na podstawie obserwacji oraz analizy szeregu wskaźników można wnioskować, że prywatny zasób mieszkaniowy również wymaga znaczących interwencji. Dotyczy to szczególnie starych, drewnianych domów, które licznie występują na tym terenie. Wiele z tych budynków wymaga generalnego remontu, a ze względu na brak ocieplenia charakteryzują się niską efektywnością energetyczną, co przekłada się na wysokie koszty ogrzewania oraz przede wszystkim zwiększoną emisję zanieczyszczeń.

Kwestia niewystarczającej liczby wydajnych i przyjaznych środowisku źródeł ciepła została szczegółowo omówiona w diagnozie sfery środowiskowej, gdzie wskazano na dominujące wykorzystanie tzw. "kopciuchów" na tym obszarze. Sytuacja ta negatywnie wpływa na jakość powietrza i stanowi zagrożenie zdrowotne dla mieszkańców. Problem ten, w połączeniu ze złym stanem technicznym wielu budynków i ich niską efektywnością energetyczną, znacząco obniża komfort życia w Supraślu, a także podkreśla potrzebę działań modernizacyjnych na obszarze rewitalizacji.

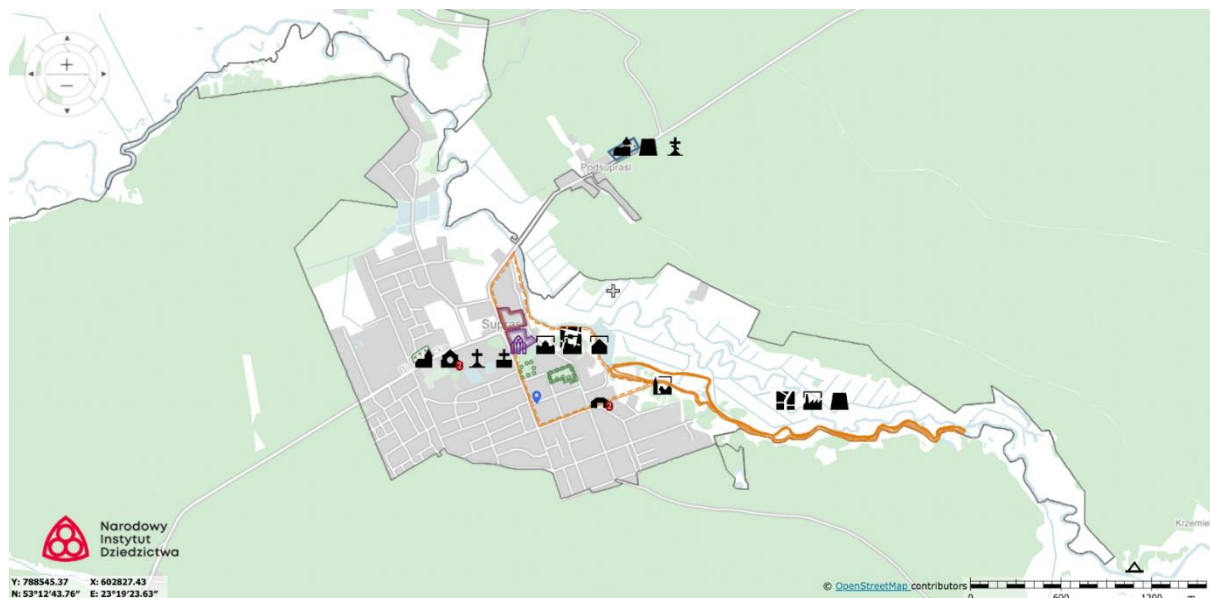
ZABYTKI I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Działania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego wpisują się w istotę procesu rewitalizacji. Oznacza to, że proces rewitalizacji gminy Supraśl stanowi dużą szansę do poprawy stanu materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które już obecnie stanowi istotny zasób całej gminy, ale przede wszystkim miasta Supraśl. Odnośnie zabytków

¹ Uchwała Nr XC/652/2024 Rady Powiatu Białostockiego z dnia 25 kwietnia 2024 r. w sprawie przekształcenia Mieszkania Chronionego w Supraślu w Mieszkanie Treningowe w Supraślu

wpisanych do rejestru zabytków, to na obszarze rewitalizacji jest ich powyżej dwudziestu. Większość z znajduje się w centralnej części miasta, głównie w rejonie ulic Piłsudskiego, 3 Maja oraz Konarskiego, natomiast niektóre z zabytków zlokalizowane są na zachodnich i północnych obrzeżach miasta, co lepiej pozwala zwizualizować Mapa 11.

Mapa 11. Przybliżona lokalizacja obiektów wpisanych do rejestru zabytków na obszarze rewitalizacji

Źródło: Mapa Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Jednym z najważniejszych elementów dziedzictwa jest zachowany układ urbanistyczny, którego kształt wyznaczają ulice: Piłsudskiego, 11 Listopada oraz przebieg rzeki Supraśl. To właśnie tam znajdują się najcenniejsze fragmenty tego układu oraz praktycznie wszystkie zabytki. Układ urbanistyczny Supraśla kształtował się przede wszystkim od XVI aż do XIX wieku, natomiast większość zabytków na obszarze rewitalizacji jest znacznie młodsza i pochodzi z drugiej połowy XIX lub przełomu XIX i XX wieku. Obecnie śmiało można stwierdzić, że znajdujące się na obszarze rewitalizacji zabytkowe obiekty, stanowią jeden z jego głównych potencjałów. Dodatkowo na Mapie 11. zaznaczony został obszar wzdłuż rzeki Supraśl, który również został uwzględniony w rejestrze, z uwagi na niepowtarzalny system wodny miasta.

Tabela 14. Wykaz zabytków nieruchomości należących do rejestru zabytków na obszarze rewitalizacji Gminy Supraśl (stan na 19.07.2024)

Lp.	Obiekt	Adres	Numer rejestru
1.	teren części miasta	-	A-433 z 2.01.1957
2.	zespół kościoła parafialnego p.w. św. Trójcy	ul. Piłsudskiego 9	A-430 z 8.09.1998:

3.	dawny kościół ewangelicki	ul. Piłsudskiego 16	A-431 z 1.03.1982
4.	zespół klasztorny bazylianów	ul. Klasztorna 1	A-432 z 16.02.1953
5.	cmentarz rzymsko-katolicki	ul. Białostocka 33	A-108 z 17.09.1998
6.	kaplica p.w. Wszystkich Świętych	ul. Białostocka 33	A-108 z 17.09.1998
7.	cmentarz ewangelicki	ul. Białostocka 1	A-90 z 29.03.1988
8.	kaplica grobowa Buchholtzów	ul. Białostocka 1	A-90 z 7.01.1983
9.	kaplica grobowa Zachertów	ul. Białostocka 1	A-90 z 26.04.1988
10.	cmentarz prawosławny z cerkwią p.w. św. Jerzego Męczennika i ogrodzeniem wraz z bramą	ul. Podsupraśl 2	A-105 z 15.09.1997
11.	park miejski	ul. Piłsudskiego 17	567 z 18.12.1986
12.	zespół pałacowy Buchholtza	ul. Konarskiego 1	pałac: A-434 z 3.11.1960 ogród: j.w. z 7.11.1960 koniusznia- wozownia: j.w. z 16.09.1992
13.	„Zespół Jansena” - dom fabrykanta, wraz z manufakturą włókienniczą	ul. Konarskiego 2A	A-435 z 16.03.1993
14.	Supraski System Wodny	nd.	A-188 z 8.12.2009
15.	drewniany dom	ul. Konarskiego 2	A-436 z 26.02.1953
16.	Dom Staromiejski, zw. potocznie Dworkiem Zacherta	ul. abp. gen. Mirona Chodakowskiego 6	A-302 z 21.10.1966
17.	dom kolonijny, ob. Towarzystwo Wierszalin Teatr	ul. Kościelna 4	A-437 z 12.11.1996
18.	drewniany dom	ul. 3 Maja 9	A-440 z 19.10.1992
19.	drewniany dom	ul. 3 Maja 15	A-442 z 21.10.1966
20.	drewniany dom	ul. 3 Maja 16	A-443 z 21.10.1966

21.	dom staromiejski	ul. Piłsudskiego 52A	A-341 z 21.10.1966
22.	dom ludowy	ul. Piłsudskiego 11	A-445 z 7.03.1996
23.	plebania	ul. Piłsudskiego 52B	A-346 z 10.10.1995
24.	Budynek dawnej szkoły, ob. Urząd Miejski w Supraślu	ul. Piłsudskiego 58	A-446 z 30.04.1993
25.	Magazyn szmat dawnej Supraskiej Sukiennej Manufaktury S.H. Cytron oraz Magazyn wyrobów dawnej Supraskiej Sukiennej Manufaktury S.H. Cytron	ul. Cieliczańska	A-642 z dn. 15.07.2021.

źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku

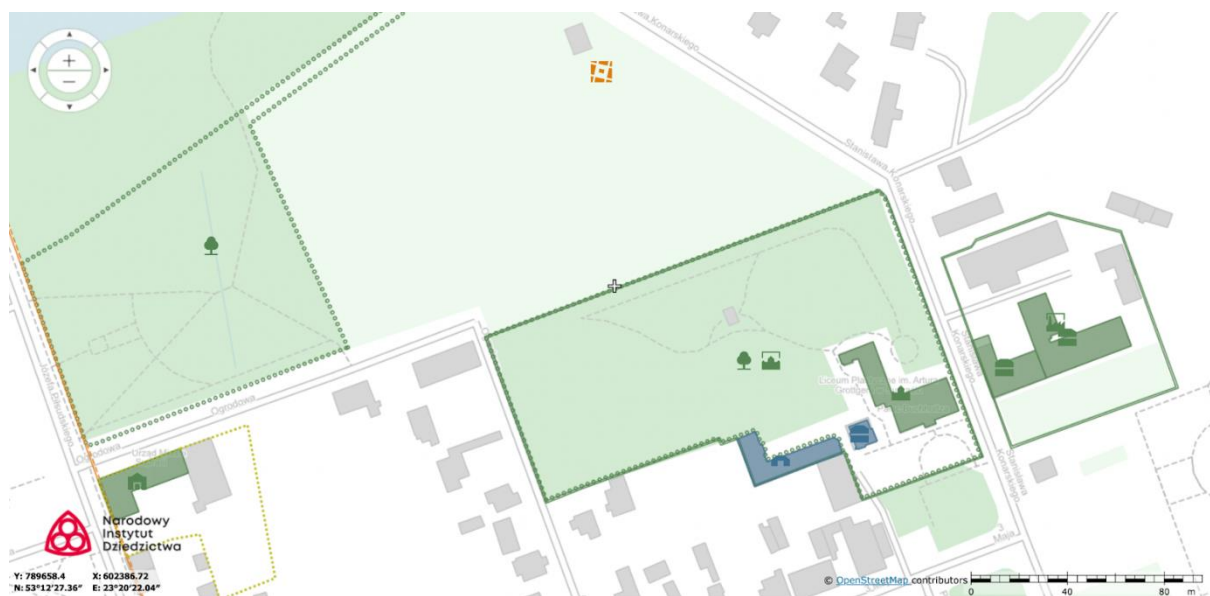
Tabela 14. zawiera listę wszystkich zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru, natomiast na Mapach 12.-16. zaznaczono dokładne ich lokalizacje.

Mapa 12. Teren zespołu klasztornego bazylianów, wraz z Cerkwią Zwiastowania NMP - centralna część obszaru rewitalizacji

Źródło: Mapa Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Mapa 13. Teren Parku Miejskiego, zespół pałacowy Buchholtza oraz „Zespół Jansena” - centralna część obszaru rewitalizacji

Źródło: Mapa Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Mapa 14. Teren zabudowy w rejonie ul. Piłsudskiego - dom ludowy i dom kolonijny, zespół kościoła p.w. św. Trójcy, kościół ewangelicki oraz ul. 3 Maja - niska, drewniana (głównie mieszkalna) zabudowa - centralna część obszaru rewitalizacji

Źródło: Mapa Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mapa 15. Teren cmentarza ewangelickiego (na górze), wraz z kaplicą grobową Buchholtzów i kaplicą grobową Zachertów oraz cmentarza rzymsko-katolickiego (na dole), wraz z kaplicą p.w. Wszystkich Świętych - zachodni fragment obszaru rewitalizacji

Źródło: Mapa Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Mapa 16. Teren cmentarza prawosławnego wraz z cerkwią p.w. św. Jerzego Męczennika - północno-wschodni kraniec obszaru rewitalizacji

Źródło: Mapa Zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Inną, mniej rygorystyczną, formą ochrony dziedzictwa materialnego jest włączenie zabytku do gminnej ewidencji zabytków. Na terenie obszaru rewitalizacji gminy Supraśl znajduje się aż 72 takich obiektów, a większość z nich to drewniane budynki jednorodzinne, które kształtują

krajobraz bardzo charakterystyczny dla Supraśla. Zdecydowanie największe skupiska tych domów znajdują się przy ulicy 3 Maja (tzw. ulica Tkaczy) oraz przy ulicy Piłsudskiego. Reszta zabytków, które zostały włączone do gminnej ewidencji to:

- zespół kościoła parafialnego p.w. św. Trójcy
- cmentarz przykościelny d. ewangelicko-augsburski
- dawna cerkiew p.w. św. Jana Teologa w zespole pobazylikańskim
- ogród przy klasztorze Bazylianów
- katakumby
- dwa cmentarze wojenne
- wieża ciśnień fabryki sukna Cytrona
- budynek magazynowy dawnej fabryki M.A. Kryńskiego (bez wschodniej przybudówki)
- budynek fabryczny w fabryce Kryńskich (część wsch. i środkowa)

PODSUMOWANIE

Tabela 15. Podsumowanie diagnozy zjawisk technicznych

Główne problemy, potrzeby i potencjały w zakresie zjawisk technicznych na obszarze rewitalizacji		
Problemy	Potrzeby	Potencjały
<ul style="list-style-type: none"> • Niewielka ilość nieruchomości należących do gminy • Przeciętny stan techniczny zasobu komunalnego • Niska efektywność energetyczna budynków mieszkalnych • Braki w wyposażeniu lokali z zasobu komunalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymagane remonty, wraz z termomodernizacją • Zwiększenie standardu mieszkań komunalnych • Pielęgnacja istniejących zabytków 	<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo duża ilość zabytków na obszarze rewitalizacji

DIAGNOZA ZJAWISK GOSPODARCZYCH

LOKALNA PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Sytuacja lokalnej przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl została częściowo omówiona we wcześniejszym podrozdziale dotyczącym rynku pracy, w którym zwrócono uwagę na niski poziom zróżnicowania tego rynku. Podobnie w poprzednich częściach omówiono potencjał do rozwoju turystyki oraz problematykę uzdrowiska Supraśl – oba te zagadnienia mogą i powinny stwarzać podstawy dla rozwoju przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego Supraśla.

Obraz lokalnej przedsiębiorczości w gminie Supraśl jest rzeczywiście niezadowolający. Choć w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) można znaleźć aż 309 zarejestrowanych podmiotów, to wciąż brakuje większych firm, które mogłyby oferować stabilne miejsca pracy przez cały rok, a nie tylko sezonowo. Wyjątkiem w tej sytuacji jest Tartak Supraśl, który poprzez sprawne działanie, przyczynia się do poprawy lokalnej gospodarki. Jako jedno z nielicznych większych przedsiębiorstw, tartak stwarza dodatkowe możliwości zatrudnienia, co jest istotne w kontekście potrzeb mieszkańców. Jednakże, obecność jedynie tartaku jako większego przedsiębiorstwa nie wystarcza, aby zaspokoić potrzeby lokalnego rynku pracy. W rezultacie, znacznie większą ofertę zatrudnienia stwarza sektor publiczny, w którym funkcjonują różne instytucje, takie jak między innymi Urząd Miasta, Nadleśnictwo, MOPS, szkoła czy Centrum Kultury i Rekreacji, dając mieszkańcom możliwość pracy. W porównaniu z tym, sektor prywatny w Supraślu prezentuje się bardzo skromnie, co ogranicza możliwości rozwoju zawodowego dla mieszkańców i zwiększa ich skłonność do migracji w poszukiwaniu lepszych warunków pracy.

WYZWANIA EKONOMICZNE ZWIĄZANE Z PODZIAŁEM GMINY

Od 1 stycznia 2025 roku gminę Supraśl czeka wyzwanie związane z wydzieleniem gminy Grabówka, co będzie miało poważne konsekwencje dla funkcjonowania dotychczasowej jednostki samorządowej. Utworzenie gminy Grabówka stanowić będzie duży szok dla gminy Supraśl i jej struktury administracyjnej i społecznej, a także przede wszystkim może doprowadzić do poważnego osłabienia bazy ekonomicznej gminy Supraśl. Utrata części obszarów, w tym tych o potencjale rozwoju, ograniczy możliwości budżetowe Supraśla i zmniejszy dochody z podatków lokalnych oraz ograniczy jej możliwości inwestycyjne. Konieczne będzie więc wytyczenie nowej ścieżki rozwoju, która byłaby odpowiedzią na ten problem.

PODSUMOWANIE

Tabela 16. Podsumowanie diagnozy zjawisk gospodarczych oraz kierunki działań, odpowiadające na zdiagnozowane problemy, potrzeby i potencjały

Główne problemy, potrzeby i potencjały w zakresie zjawisk gospodarczych na obszarze rewitalizacji		
Problemy	Potrzeby	Potencjały
<ul style="list-style-type: none"> Niewielki poziom lokalnej przedsiębiorczości Podział gminy Supraśl 	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie przedsiębiorczości Supraśl Tworzenie bardziej zróżnicowanej oferty pracy Nowy model modelu rozwoju gminy Supraśl 	<ul style="list-style-type: none"> Wiele możliwości zatrudnienia w sektorze publicznym Turystyka i uzdrowisko jako potencjalna podstawa rozwoju przedsiębiorczości

SYNTEZA

Synteza diagnozy stanowi jej podsumowanie uwzględniające powiązania między sferami analizowanymi oddzielnie we wcześniejszych rozdziałach. Skupia się na kluczowych obszarach tematycznych, w których w pierwszej kolejności potrzebna będzie interwencja rewitalizacyjna (a także wykonalna - przy uwzględnieniu aktualnych uwarunkowań).

Tabela 17. Podsumowanie diagnozy uwzględniające powiązania analizowanych sfer w podziale na problemy, potrzeby oraz potencjały

Lp.	Podsumowanie diagnozy uwzględniające powiązania analizowanych sfer		
	Istota problemów	Najważniejsze potrzeby	Potencjały, które powinny zostać wykorzystane
1.	Na obszarze rewitalizacji obserwuje się brak realnej gotowości do społecznej aktywności (mimo przeciwnych deklaracji w tym	Wytworzenie silnej i rozbudowanej sąsiedzkiej sieci współpracy i uspołeczniania. Kluczowe jest rozwijanie lokalnych inicjatyw, które wykorzystują	Mimo obecnie obserwowanej „apatii” społeczność Supraśla wyróżnia się znacznym kapitałem społecznym, który należy wykorzystać

	zakresie) oraz niesatysfakcjonujący poziom integracji społecznej. Daje się zaobserwować niechęć do angażowania się w życie społeczności lokalne – co istotnie ogranicza możliwość budowania silnych relacji społecznych.	istniejący potencjał społeczny, będą wspierały współpracę sąsiedzka, wzmacniały więzi społeczne i promowały aktywne uczestnictwo obywateli. Potrzebne są sprzyjające warunki do budowy tej sieci współpracy – miejsca, inicjatywy, wsparcie, itp.	jako fundament do budowy silniejszych relacji i wspólnych działań. Już dziś funkcjonujące inicjatywy i instytucje wskazują, że dalszy rozwój aktywności i budowa sieci współpracy jest wykonalne.
2.	Młodzież w Supraślu napotyka na niewystarczającą ofertę dopasowaną do jej potrzeb, aspiracji i stylu życia. Brak też odpowiednich miejsc zachęcających młodzież do spędzania tam wolnego czasu. Problem pogłębia brak instytucjonalnego dialogu między supraszką młodzieżą (uczącą się zasadniczo poza miastem) a władzami gminy.	Należy stworzyć miejsce spotkań (w powiązaniu z animacją tego miejsca), z myślą o młodych ludziach, aby dać im możliwość wspólnego spędzania czasu w niezobowiązujących warunkach. Powołanie Młodzieżowej Rady Miasta mogłoby być ważnym krokiem dla wypracowania modelu takiego miejsca, a dodatkowo sposobem na zaangażowanie młodych ludzi w życie społeczne i inicjatywy lokalne.	W Supraślu funkcjonuje Centrum Kultury i Rekreacji, które posiada dobre zaplecze lokalowe (m.in. Dom Ludowy) oraz szeroką ofertę, która mogłaby stanowić bazę dla formułowania oferty dopasowanej do oczekiwań młodzieży.
3.	Wśród wyzwań polityki społecznej w Supraślu na pierwszy plan wysuwa się wzrastająca liczba seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Wymaga to szczególnej	Istnieje potrzeba rozszerzenia zestawu usług skierowanych do seniorów (zwłaszcza starszych i zagrożonych wykluczeniem) oraz do osób z niepełnosprawnościami, aby lepiej odpowiadały na	Wyjątkowo aktywna społeczność seniorów, stanowi cenny zasób, który warto wspierać i angażować w kolejne inicjatywy społeczne, wykorzystując ich doświadczenie i

	uwagi i nowego podejścia do planowania działań społecznych i infrastruktury społecznej.	ich codzienne potrzeby i poprawiały jakość życia.	potencjał. Gmina Supraśl dysponuje lokalami pozwalającymi planować przeznaczenie ich na usługi społeczne.
4.	Mieszkające w Supraślu rodziny dotknięte kumulacją problemów społecznych w liczbach bezwzględnych nie są specjalnie liczne, to nie zwalnia to wspólnoty samorządowej z obowiązku poszukiwania skutecznych rozwiązań dla tych problemów.	Konieczne jest zapewnienie bardziej indywidualnego wsparcia, w tym zapewnienie kontynuacji działania placówki wsparcia dziennego dla młodszych dzieci oraz wdrożenie programów z zakresu pedagogiki podwórkowej dla starszych. Podjęcie intensywniejszych działań na rzecz osób w kryzysie psychicznym lub uzależnionych, aby skutecznie odpowiadać na ich potrzeby. Wymaga to zaangażowania różnych instytucji, które mogą wspólnie zapewnić wsparcie dla osób zmagających się z problemami emocjonalnymi i uzależnieniami.	Dotychczasowa działalność MOPS w Supraślu oraz funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień stanowią dobrą bazę do rozwijania zakresu usług społecznych dla osób i rodzin dotkniętych problemami.
5.	Zmniejszająca się liczba uczniów oraz sposób postrzegania przez część osób Szkoły Podstawowej w Supraślu utrudniają zapewnienie wizerunku szkoły adekwatnego do	Podjęcie aktywnych działań, w celu poprawy warunków prowadzenia edukacji w Szkole (w tym poprzez zapewnienie zróżnicowanej oferty edukacyjnej, np. poprzez urządzanie pracowni). Stworzenie	Duże zaangażowanie i inicjatywa dyrekcji szkoły, co istotnie podnosi szansę na realizację ambitnych zamierzeń. Posiadanie klasy sportowej, stanowiącej dodatkowy atut w ofercie edukacyjnej

	aspiracji i potencjału kadry dydaktycznej.	warunków dla zwiększenia integracji szkoły z lokalną społecznością.	szkoły.
6.	Podział gminy spowoduje osłabienie kondycji ekonomicznej gminy. Równocześnie występuje istotny brak zgodności wśród mieszkańców co do kierunków rozwoju gminy i stworzenie nowej bazy ekonomicznej dla jej funkcjonowania.	Potrzeba wyznaczenia nowego modelu rozwoju gminy Supraśl wykorzystującego w optymalny sposób jej zasoby. Wobec istniejącej różnicy zdań wśród mieszkańców w tej sprawie konieczne jest uprzednie utworzenie platformy dialogu i współpracy między mieszkańcami, samorządem oraz lokalnymi przedsiębiorcami i organizacjami. A także wypracowanie mechanizmów planowania przyszłych działań.	Potencjał kulturowy, środowiskowy, uzdrowiskowych tworzą sprzyjające warunki dla wypracowania optymalnego modelu rozwoju. Mimo aktualnie obserwowanego słabego zaangażowania lokalnej społeczności, dysponuje ona sporymi możliwościami i kapitałem społecznym pozwalającym na formułowanie przemysłanych wizji rozwoju miasta i gminy.
7.	Utrzymanie statusu uzdrowiska wymaga zapewnienia terenów dla realizacji usług uzdrowiskowych. Będą one służyć zarówno kuracjom, jak i mieszkańcom, wpisując się w charakter miasta jako miejsca sprzyjającego wypoczynkowi i regeneracji.	Rozwój i modernizacja przestrzeni publicznych, w tym powstanie Leśnego Parku Uzdrowiskowego, innych terenów rekreacyjnych (w tym udoskonalenie wyglądu i funkcjonalności bulwarów i plaży). Zaspokojenie tych potrzeb ma na celu zwiększenia atrakcyjności miasta oraz zapewnienia mieszkańcom i kuracjom miejsca wypoczynku i	Na terenie miasta i jego bezpośredniego sąsiedztwa znajdują się atrakcyjne tereny, które mają duży potencjał do rozwoju i mogą stać się kluczowymi miejscami rekreacji oraz integracji mieszkańców i kuracjuszy, dodatkowo wzmacniając uzdrowiskowy charakter Supraśla.

		aktywnością na świeżym powietrzu.	
8.	Mieszkańcy (a także uczniowie szkoły podstawowej) nierzadko zgłaszają braki w zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (w tym odwołując się do tego, co „było kiedyś”).	Potrzeba rozbudowy i modernizacji infrastruktury sportowej oraz rekreacyjnej, zgodnie z zgłaszanymi postulatami różnych grup społecznych, aby zapewnić mieszkańcom dostęp do odpowiednich miejsc aktywności fizycznej i wypoczynku, co wpłynie na poprawę jakości życia oraz zdrowia społeczności.	Duży potencjał rozwojowy Supraśla zapewnia jego „sportowy” charakter – co odnosi się zarówno do mieszkańców (stawiających wysoko zapotrzebowanie na infrastrukturę sportową i rekreacyjną), jak i postrzegania miasta przez przybyszów z zewnątrz. Kojarzą oni go z aktywnością sportową o zróżnicowanym charakterze.
9.	Deficyt lokali komunalnych (a także standard tych istniejących) skutkuje problemem z dostępnością przystępnych cenowo mieszkań dla osób o niższych dochodach, co pogłębia problemy społeczne.	Zwiększenie liczby lokali komunalnych oraz modernizacja istniejących, aby poprawiać warunki zamieszkania na terenie Supraśla, w tym dla osób o niskich dochodach.	Decyzja o warunkach zabudowy dla jednego komunalnego budynku mieszkalnego.
10.	Niezadawalająca jakość powietrza, co wynika z dużej liczby źródeł ciepła na paliwo stałe. Wciąż utrzymujące się występowanie wyrobów	Potrzeba intensyfikacji wymiany źródeł ciepła na ekologiczne oraz dalszego usuwania wyrobów zawierających azbest.	Uzdrowski i turystyczny charakter miasta, co stanowić będzie dodatkowy element nacisku na sprawną wymianę nieekologicznych źródeł

	zawierających azbest na terenie miasta.		ciepła oraz wyrobów występujących w przestrzeni miasta.
--	---	--	---

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Podlaskie

CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

4 OPIS WIZJI OBSZARU REWITALIZACJI

Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu tego procesu omawia kluczowe kwestie, do których proces będzie się odnosił i prezentuje oczekiwane zmiany, po dokonaniu których obszar będzie można uznać za wyprowadzony ze stanu kryzysowego. Zakłada się, że proces rewitalizacji w mieście Supraśl (stanowiącym w całości obszar rewitalizacji) zakończy się do roku 2035, niemniej jednak występujące w okresie formułowania programu czynniki niepewności – wywołane zwłaszcza podziałem gminy – sprawiają, że może się on przedłużyć.

Supraśl po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji nie ma stać się innym miastem. Dotychczasowy krajobraz kulturowy i otaczająca go przyroda powinny zostać zachowane, a w niektórych aspektach powinno nastąpić wzmocnienie czy wręcz przywrócenie osłabionych lub utraconych wartości. Utrzymanie dotychczasowego charakteru miasta wymagać będzie aktywności – bierność może przynieść niepożądane zmiany lub wręcz zaowocować degradacją.

Stąd też aktywność – rozumiana na różne sposoby – jest tym, czego w okresie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji będzie potrzebował Supraśl. Aktywność ta zostanie pobudzona i utrzymana poprzez skuteczną współpracę instytucji gminnych, innych instytucji publicznych obecnych w mieście (m.in. nadleśnictwo, liceum plastyczne, instytucje kultury) oraz organizacji pozarządowych, parafii oraz grup mieszkańców. Funkcjonowanie sieci współpracy dotyczyć będzie efektywnego przepływu informacji, współdziałania w podejmowanych inicjatywach, wzajemnego wspierania się w osiąganiu celów (np. wykorzystaniu oferty kulturalnej w programie działania instytucji polityki społecznej).

Pojawią się nowe miejsca integracji lokalnej społeczności, przez nią współtworzone – adresowane do określonych grup wiekowych lub o charakterze międzypokoleniowym. Rozszerzy się lub poprawi oferta usług publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem sfery polityki społecznej. Rozbudowane pod względem zakresu i metod działania zostaną zwłaszcza usługi kierowane do seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innych zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dzieciom pochodzącym z takich rodzin. Należyta uwaga zostanie poświęcona potrzebom i oczekiwaniom młodzieży. Szkoła Podstawowa nie tylko odzyska należyłą jej renomę, ale będzie odgrywać istotną rolę integrującą lokalną społeczność – nie tylko uczniów, ale także ich rodziny. Aktywności kulturalne, rekreacyjne

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

i sportowe będą efektywnie wykorzystywane jako narzędzia integracji i aktywizacji lokalnej społeczności i poszczególnych grup wiekowych.

Wciąż poprawiać się będzie wygląd miasta – przybędzie terenów zieleni urządzonej, modernizowana będzie zabudowa mieszkaniowa (przy zachowaniu lokalnych wartości kulturowych i architektonicznych), także pod względem efektywności energetycznej. Mieszkaniowy zasób komunalny poprawi się zarówno pod względem liczby lokali, jak i ich standardu technicznego. Dokonujące się zmiany nie wpłyną na pogorszenie stanu środowiska naturalnego.

Powyżej opisane zmiany i procesy, skupione na lokalnej społeczności, nie stoją w sprzeczności z rozwojem Supraśla jako ośrodka turystycznego i uzdrowiskowego. Jest to wręcz pożądane z punktu widzenia celów rewitalizacji dla rozwinięcia bazy podatkowej i oferty handlowo-usługowej, jak i powstania nowych miejsc pracy oraz sprzyjających warunków dla rozkwitu lokalnej przedsiębiorczości. Niemniej jednak zmiany w tym zakresie następować będą co do zasady w ramach realizacji całościowej strategii rozwoju gminy. Realizacja programu rewitalizacji ma jednak dołożyć do tego procesu istotne „cegiełki”. Po pierwsze dokonają się zmiany, które przyczynią się do poprawy warunków życia w Supraślu – odczują je mieszkańcy, ale istotne będą również dla turystów i kuracjuszy. Jedni i drudzy będą korzystać z nowych lub przywróconych terenów zieleni oraz rekreacji, jak np. Parku Uzdrowiskowego, Terenu wokół Górki Haka, Ścieżki Zdrowia oraz Leśnego Parku Zdrowia. To samo dotyczyć będzie zmodernizowanych Bulwarów nad rzeką Supraśl oraz plaży. Zarówno mieszkańcy jak i przyjezdni będą mogli skorzystać też z nowych obiektów sportowych.

Drugim czynnikiem wpływu programu rewitalizacji na kierunek zmian w Supraślu będzie stworzenie płaszczyzn debaty publicznej w kluczowych dla lokalnej społeczności sprawach rozwojowych, w których zdania mieszkańców są podzielone lub trudno znaleźć efektywną i realistyczną odpowiedź na istniejące wyzwania. Pogłębienie aktywności i integracji mieszkańców połączone z nowymi metodami prowadzenia dyskursu publicznego (np. zewnętrzny facylitator wspomagający cykl debat, partycypacyjne warsztaty projektowe, itp.) powinno pozwolić wypracować właściwe i wspierane przez większość mieszkańców rozwiązania. Co z kolei ma stać się podstawą dalszych/szerszych działań wykraczających poza program rewitalizacji.

5 CELE REWITALIZACJI

CEL ZASADNICZY GPR: Podnoszenie jakości życia mieszkańców Supraśla

CELE GŁÓWNE GPR

<p>CEL 1:</p> <p>Aktywizacja i integracja lokalnej społeczności</p>	<p>CEL 2</p> <p>Jakość i dostępność usług publicznych</p>	<p>CEL 3</p> <p>Wykorzystanie i utrzymanie zasobów Supraśla</p>
<p>CELE SZCZEGÓŁOWE:</p> <p>1.1 Efektywna współpraca instytucji gminnych na rzecz skutecznej aktywizacji</p> <p>1.2 Aktywni mieszkańcy – grupy, pokolenia oraz współpraca międzypokoleniowa</p> <p>1.3 Sport i kultura jako narzędzie integracji i aktywizacji</p>	<p>CELE SZCZEGÓŁOWE:</p> <p>2.1 Rozwój usług społecznych</p> <p>2.2 Szkoły miejscem dobrej edukacji i aktywności</p> <p>2.3 Poprawa i rozwój miejskiej infrastruktury społecznej i technicznej</p>	<p>CELE SZCZEGÓŁOWE:</p> <p>3.1 Dostosowanie miasta do funkcji turystycznych i uzdrowiskowych z korzyścią dla mieszkańców</p> <p>3.2 Rozwój oferty turystycznej bazującej na lokalnych potencjałach</p> <p>3.3 Poprawa funkcjonalności i estetyki obszaru rewitalizacji</p>

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Szczególnym wyróżnikiem rewitalizacji w gminie Supraśl jest fakt, że jako obszar rewitalizacji wskazano całe miasto Supraśl. Taka sytuacja może sprzyjać praktycznemu utożsamieniu programu rewitalizacji z całościową strategią rozwoju. Nie jest to jednak podejście trafne, gdyż może zacierać różnice w charakterze obu dokumentów. Strategia rozwoju gminy musi mieć charakter całościowy – dotyczyć każdego aspektu, na który wpływ może mieć lokalny samorząd. Natomiast gminny program rewitalizacji stawia w centrum zagadnienia społeczne, względem których działania w innych sferach (także np. technicznej czy gospodarczej) mają charakter wspierający – służą jako środek do osiągnięcia celu. Tym celem, nakreślonym przez ustawę o rewitalizacji, jest wyprowadzanie obszaru objętego rewitalizacją ze stanu kryzysowego. A więc – innymi słowy – poprawę funkcjonowania miasta i warunków życia mieszkańców.

Biorąc powyższe pod uwagę ukształtowano strukturę celów Gminnego Programu Rewitalizacji Supraśla do roku 2035 roku. Przyjęto, że istotę rewitalizacji utożsamia cel zasadniczy rozumiany jako podnoszenie jakości życia mieszkańców Supraśla. Bazując na zawartej w diagnozie identyfikacji potrzeb i potencjałów przypisano mu 3 cele główne – dotyczące aktywizacji i integracji społecznej, usług publicznych oraz wykorzystania i zachowania lokalnych zasobów (potencjałów). Celom głównym dla ich uczytelnienia przypisano uszczegóławiające je cele szczegółowe. Omówiono je w poniższych tabelach i przypisano im wiodący wskaźnik monitorowania.

Patrząc przez pryzmat celu zasadniczego wyraźnie dostrzegalne jest, że cele zostały sformułowane z perspektywy mieszkańca Supraśla i ją traktują priorytetowo. Nie oznacza to, że program pomija lub lekceważy zagadnienia rozwoju turystyki oraz uzdrowiska oraz wiążące się z nimi wyzwania. To kluczowe dla miasta i jego mieszkańców dziedziny, chociażby z punktu widzenia lokalnej gospodarki. Mają one odzwierciedlenie w programie, choć przede wszystkim w takim wymiarze, w którym spotykają się potrzeby/interesy turystów lub kuracjuszy z oczekiwaniami lokalnej społeczności. Uwzględniono je także w GPR w tym zakresie, że w ramach lokalnej społeczności powinno nastąpić wypracowanie rozwiązań lub odpowiedzi na istotne wyzwania rozwojowe Supraśla. Natomiast wdrażanie tych rozwiązań, potencjalnie o znaczącej skali inwestycyjnej powinno odbyć się w ramach realizacji całościowej strategii rozwoju gminy. Podobnie jak sformułowanie i plan długofalowego rozwoju uzdrowiska Supraśl. Innymi słowy nie każda inwestycja planowana do realizacji w Supraślu powinna automatycznie być kwalifikowana jako podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne.

Odseparowanie wspomnianych zagadnień od głównego rdzenia procesu rewitalizacji pozwoli lepiej podkreślić jej priorytety. Ich wyraźne zarysowanie ma służyć temu, aby bardziej konsekwentnie dążyć do osiągnięcia celów i zapobiegać rozmyciu się procesu.

CEL 1: AKTYWIZACJA I INTEGRACJA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

Cel 1.1: Efektywna współpraca instytucji gminnych na rzecz skutecznej aktywizacji

Omówienie celu

Tworzenie sprzyjających warunków do integracji oraz aktywizacji społecznej bazować ma na skutecznym współdziałaniu i koordynacji działań gminnych instytucji, w tym zwłaszcza Centrum Kultury i Rekreacji, Szkoły Podstawowej w Supraślu oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Wiodący wskaźnik monitorowania

Liczba podejmowanych rocznie działań (wydarzeń, programów, zajęć) w ramach przewidzianego w GPR współdziałania Centrum Kultury i Rekreacji, Szkoły Podstawowej w Supraślu i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Oczekiwany trend: coroczny przyrost wartości wskaźnika

Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 24

Cel 1.2: Aktywni mieszkańcy – grupy, pokolenia oraz współpraca międzypokoleniowa

Omówienie celu

Pobudzanie aktywności mieszkańców – służącej lokalnej społeczności – dotyczyć będzie organizowania lub stwarzania warunków do aktywności w grupach skupionych wokół określonych zagadnień, grupach pokoleniowych, ale także poprzez dążenie do współpracy i aktywności między pokoleniami (np. wolontariat).

Wiodący wskaźnik monitorowania

Liczba osób uczestniczących rocznie w regularnych aktywnościach w ramach przedsięwzięć „Dom Społeczny” oraz „Młodzieżowy Dom Ludowy”

Oczekiwany trend: coroczny przyrost wartości wskaźnika

Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 250

Cel 1.3: Sport i kultura jako narzędzie integracji i aktywizacji

Omówienie celu

Sport i kultura stanowią zawsze przydatne i skuteczne narzędzie aktywizacji społeczności

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

lokalnej. Supraśl z uwagi na swe mocne strony jest szczególnie predestynowany do efektywnego wykorzystania tych narzędzi i ma dobre doświadczenia w tym zakresie.

Wiodący wskaźnik monitorowania

Liczba osób uczestniczących rocznie w wydarzeniach organizowanych przez CKiR

Oczekiwany trend: coroczny przyrost wartości wskaźnika

Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 2500

CEL 2: JAKOŚĆ I DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH

Cel 2.1: Rozwój usług społecznych

Omówienie celu

Jednym z kluczowych czynników poprawy jakości życia w mieście jest rozszerzanie palety i poprawa usług społecznych, zwłaszcza tych odpowiadających na nowe lub nasilające się wyzwania, przed którymi staje lokalna społeczność (np. starzenie się społeczeństwa, niepełnosprawność, problemy psychologiczne).

Wiodący wskaźnik monitorowania

Liczba osób korzystających rocznie w uruchomionych w ramach wdrażania GPR usługach społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, seniorów oraz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym

Oczekiwany trend: coroczny przyrost wartości wskaźnika

Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 150

Cel 2.2: Szkoła miejscem dobrej edukacji i aktywności

Omówienie celu

Szkoła Podstawowa jest naturalnym miejscem, wokół którego skupiać się może życie lokalnej społeczności (i to nie tylko dzieci i ich rodziców) – należy jedynie stwarzać ku temu sprzyjające warunki – zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, jak i społeczno-edukacyjnym. Liceum Plastyczne stanowi istotny potencjał i wyróżnik Supraśla. Mimo, że nie podlega samorządowi dążyć należy do aktywnego włączania szkoły i jej uczniów w życie miasta.

Wiodący wskaźnik monitorowania

Średni wynik egzaminu ósmoklasisty wśród uczniów Szkoły Podstawowej w Supraślu z matematyki, języka polskiego i języka angielskiego

Oczekiwany trend: co najmniej stabilny trend powyżej wartości wyjściowych: 56,42% 66,27% 66,65%

Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 65% 72% 72%

Cel 2.3: Poprawa i rozwój miejskiej infrastruktury społecznej i technicznej
Omówienie celu
Nieodzownym działaniem podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych muszą być inwestycje związane z modernizacją i rozwojem infrastruktury miejskiej, w tym mieszkaniowego zasobu komunalnego.
Wiodący wskaźnik monitorowania
Liczba nowo wybudowanych lub zmodernizowanych lokali w mieszkaniowym zasobie komunalnym w ramach realizacji przedsięwzięć GPR Oczekiwany trend: coroczny przyrost wartości wskaźnika Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 30

CEL 3: WYKORZYSTANIE I UTRZYMANIE ZASOBÓW SUPRAŚLA

Cel 3.1: Dostosowanie miasta do funkcji turystycznych i uzdrowiskowych z korzyścią dla mieszkańców
Omówienie celu
Rola ośrodka turystycznego i uzdrowiskowego stawia przed miastem ponadstandardowe wymagania. Sprostanie tym wymaganiom, np. w zakresie czystości powietrza lub oferty usług publicznych, idzie w parze z poprawianiem jakości życia mieszkańców, stąd wpisuje się w strukturę celów programu. Nie mniej ważne jest efektywne działanie miasta pełniącego funkcje turystyczne i uzdrowiskowe. W związku z tym potrzeba rozwiązań przygotowujących miasto do tych funkcji (np. na masowy napływ gości w niektóre dni), jak również wypracowanie sposobów godzenia tej roli z codziennym funkcjonowaniem lokalnej społeczności.
Wiodący wskaźnik monitorowania
Liczba źródeł ciepła na paliwo stałe Oczekiwany trend: coroczny spadek wartości wskaźnika Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: 700

Cel 3.2: Rozwój oferty turystycznej bazującej na lokalnych potencjałach
Omówienie celu
Rozszerzanie oferty turystycznej bazującej na wykorzystaniu lokalnych potencjałów (natura, dziedzictwo kulturowe, lokalna tożsamość, tradycja i społeczność) i nie

<p>prowadzące do zmiany charakteru miasta powinno stanowić istotny stymulator rozwoju gospodarczego i przyczyniać się do wzrostu dobrobytu wśród mieszkańców</p>
<p>Wiodący wskaźnik monitorowania</p>
<p>Liczba znaczących wydarzeń turystyczno-kulturalnych zrealizowanych rocznie w Supraślu Oczekiwany trend: coroczny przyrost wartości wskaźnika Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 12</p>

<p>Cel 3.3: Poprawa funkcjonalności i estetyki obszaru rewitalizacji</p>
<p>Omówienie celu</p>
<p>Funkcjonalność i estetyka miasta to nie tylko nieodzowne cechy ośrodka turystycznego i uzdrowskiego, ale także odpowiedź na potrzeby lokalnej społeczności wymagające zaspokajania (ciągłego podnoszenia standardu).</p>
<p>Wiodący wskaźnik monitorowania</p>
<p>owierzchnia przestrzeni publicznych poddanych zmianom Liczba zmodernizowanych elewacji budynków Oczekiwany trend: coroczny przyrost wartości wskaźnika Oczekiwana wartość na zakończenie wdrażania GPR: nie mniej niż 4 ha oraz 25 budynków</p>

6 KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji poszczególnym celom szczegółowym przypisano odpowiadające im kierunki działań. Jeden kierunek działań może służyć osiągnięciu więcej niż jednego celu szczegółowego – to praktyczny wymiar zintegrowanego charakteru całego programu. Wskazanie kierunków działań można traktować jako rozwinięcie opisu odpowiednich celów GPR.

Zdefiniowane w kolejnym rozdziale przedsięwzięcia rewitalizacyjne (zarówno te podstawowe jak i charakterystyki pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych) mają realizować wskazane kierunki działań. Bardziej kompleksowe przedsięwzięcia (np. łącznie wątki inwestycyjne i aspekty „miękkie”) mogą wpisywać się w więcej niż jeden kierunek działań.

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 18. Kierunki działań rewitalizacyjnych

LP.	Kierunek działań rewitalizacyjnych	Na rzecz celu szczegółowego
K1.	Działania inwestycyjne i organizacyjne na rzecz stwarzania warunków dla aktywizacji i integracji mieszkańców Supraśla.	1.1 1.2 1.3 2.1 2.2 2.3 3.3
K2.	Modernizacja budynków publicznych i prywatnych (mieszkalnych i użyteczności publicznej) pod kątem poprawy/optymalizacji funkcjonalności warunków zamieszkania lub użytkowania, efektywności energetycznej, dostępności, walorów architektonicznych lub kulturowych.	1.1 1.2 2.2 2.3 3.3
K3.	Służące poprawie warunków życia działania w przestrzeni miasta Supraśla lub jego otoczenia w celu urządzania nowych lub modernizacji istniejących przestrzeni publicznych (lub prywatnych), terenów wypoczynkowych lub rekreacyjnych.	1.3 3.1 3.3
K4.	Działania obejmujące podejmowanie, rozwijanie i realizację usług publicznych o charakterze społecznym (edukacyjne, kulturalne, zdrowotne, z zakresu polityki społecznej) wspierających rozwój lokalnej społeczności i poszczególnych grup społecznych, a także rozwój oferty usług komercyjnych służących lokalnej społeczności.	1.1 1.3 2.1 2.2 2.3 3.1
K5.	Działania na rzecz rozwoju debaty publicznej w Supraślu na tematy związane z przyszłością miasta i dylematami rozwojowymi.	1.2 2.3 3.1 3.2 3.3
K6.	Poprawiające jakość życia mieszkańcom Supraśla działania dotyczące miejskiej infrastruktury technicznej i społecznej.	2.1 2.2 2.3 3.1 3.3

7 PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

PODSTAWOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Zgodnie z postanowieniami art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy o rewitalizacji, gminny program rewitalizacji obejmuje listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na które składają się w szczególności działania o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym. Dążąc do wymaganego przez ustawę uzyskania efektu zintegrowanych działań należy dążyć, aby jak największa część planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych miała charakter kompleksowy lub aby przedsięwzięcia były ze sobą powiązane.

Poniżej przedstawiono listę podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na liście wyróżniono 5 tematycznych „pakietów” działań koncentrujących się wokół określonych priorytetów i sfer, w których interwencja rewitalizacyjna jest szczególnie potrzebna.

Pod listą zamieszczono zestaw tabel opisujących bardziej szczegółowo każde z nich. Tabele zawierają informacje kluczowe z punktu widzenia celów programu przy jednoczesnym uwzględnieniu, że na etapie jego tworzenia poziom gotowości realizacyjnej przedsięwzięć jest zróżnicowany. Ustawodawca dopuszcza, że nie dla każdego z przedsięwzięć na etapie formułowania programu zostaną precyzyjnie określone wszystkie parametry. W toku prac związanych z wdrażaniem programu takie przedsięwzięcia powinny być uszczegóławiane zgodnie z partycypacyjnym duchem procesu rewitalizacji.

Jednym z aspektów przedsięwzięć zaprezentowanych w tabelach jest fakt występowania szczególnych powiązań między przedsięwzięciami – tematycznych, organizacyjnych, technicznych lub lokalizacyjnych. Zgodnie z duchem zintegrowanego podejścia na te powiązania należy zwracać szczególną uwagę przygotowując i realizując przedsięwzięcia, aby zapewnić ich właściwe dopasowanie i optymalną komplementarność. W opisach powiązań między przedsięwzięciami w tabelach odwołano się do oznaczeń numerycznych przypisanych do przedsięwzięć podstawowych oraz do oznaczeń literowych przypisanych do charakterystyk dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (a więc tzw. przedsięwzięć potencjalnych).

Lista, zgodnie z duchem Gminnego Programu Rewitalizacji jako dokumentu strategicznego, stanowi swego rodzaju deklarację chęci skoordynowanej realizacji przedsięwzięć na niej umieszczonych w celu przyczynienia się do osiągnięcia założonych celów programu. Biorąc

jednak pod uwagę wszystkie czynniki niepewności, jakie dotyczą przygotowania takich działań oraz podmiotów publicznych, które miałyby je realizować, lista ta nie może być w żadnym stopniu interpretowana jako zobowiązanie do realizacji tych przedsięwzięć. W szczególności dotyczy to podmiotów publicznych niezależnych od gminy, które podlegają odrębnym uwarunkowaniom w zakresie procesów decyzyjnych, zapewniania budżetu, itp.

Przedsięwzięcia realizujące cele programu zostały co do zasady zaplanowane w obszarze rewitalizacji. Ustawa o rewitalizacji dopuszcza jednak, aby niektóre z przedsięwzięć rewitalizacyjnych służących obszarowi rewitalizacji zostały zlokalizowane poza tym obszarem. Wymaga to jednak zamieszczenia w programie uzasadnienia takiej sytuacji. W GPR Supraśla do 2035 roku skorzystano w trzech przypadkach z tego przepisu.

Planowane przedsięwzięcia zlokalizowane będą w bezpośrednim sąsiedztwie lub na terenie Obszaru Natura 2000 Ostoja Knyszyńska. Oznacza to, że występuje konieczność takiego ich planowania i realizacji, aby nie pogorszyć stanu siedlisk i gatunków tego obszaru.

W obszarze rewitalizacji znajduje się obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Supraśl, oznaczona na Załączniku nr 1 do GPR „Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno - przestrzennych obszaru rewitalizacji”. Zagospodarowanie terenów znajdujących się w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią musi być zgodne z przepisami odrębnymi, w tym z zakresu gospodarowania wodami.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wydał zgodę na odstąpienie od przeprowadzenia dla GPR strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jednocześnie zastrzegł, że ewentualne zagrożenia w stosunku do środowiska oraz form ochrony przyrody, które mogą wynikać ze szczegółowego rozpoznania środowiska w kolejnych etapach przygotowania dokumentacji związanej z realizacją zamierzeń inwestycyjnych będą szczegółowo rozpatrywane na etapie wydawania indywidualnych decyzji, w tym decyzji środowiskowej, jeśli będzie ona wymagana.

Na etapie przygotowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych należy zapewnić właściwą ochronę poszczególnych form ochrony przyrody określonych w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024, poz. 1478 ze zm.) zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi.

W obszarze rewitalizacji znajdują się również tereny wpisane do rejestru zabytków. Realizacja przedsięwzięć zlokalizowanych na tych terenach musi być zgodna z przepisami ochrony zabytków, w tym może wymagać przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologicznych lub prowadzenia prac pod nadzorem archeologicznym. Wprowadzane nowe obiekty muszą uwzględniać historyczny charakter miejsca oraz być realizowane z jego

poszanowaniem. Pozytywne zaopiniowanie GPR przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nie stanowi automatycznej zgody na realizację wszystkich planowanych inwestycji. Decyzje dotyczące konkretnych działań będą podejmowane indywidualnie, po przedstawieniu szczegółowych rozwiązań projektowych na etapie uzyskiwania pozwolenia.

Tabela 19. Spis podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

LP.	Przedsięwzięcie podstawowe	Realizuje kierunki
PAKIET: Aktywność – edukacja – koordynacja		
1.	Dom Społeczny	K1 K2 K3 K4 K5 K6
2.	Młodzieżowy Dom Ludowy	K1 K2 K3 K4 K6
3.	Szkoła dla Supraśla	K1 K4 K6
4.	Lepsza Szkoła - modernizacja Szkoły Podstawowej	K1 K2 K3 K6
5.	Młodzieżowa Rada Miejska	K1 K5
6.	Centrum informacyjne - system informowania o wydarzeniach i działaniach	K1 K4 K6
7.	Dzień Sąsiada – święto mieszkańców Supraśla	K1
PAKIET: Dialog o rozwoju miasta		
8.	Klub Przyszłości Supraśla	K1 K5
9.	Plan Mobilności dla Supraśla	K1 K5
10.	Masterplan dla dawnego terenu zespołu szkół	K1 K5
PAKIET: Usługi społeczne dla integracji		
11.	Centrum Wsparcia Społecznego	K1 K2 K3 K4 K6
12.	Usługi dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin	K1 K4 K6
13.	Usługi dla seniorów starszych i zagrożonych wykluczeniem	K1 K4 K6
14.	Spółdzielnia socjalna na rzecz Supraśla	K1 K4 K6
15.	Budowa budynku z mieszkaniami komunalnymi	K4 K6
PAKIET: Bogatsza miejska przestrzeń		
16.	Park Uzdrowski	K1 K3 K4 K6
17.	Zagospodarowanie Górki Haka	K1 K3 K4 K6
18.	Nowa aranżacja plaży miejskiej i bulwarów	K3 K4 K6
19.	Budowa tłoczni ścieków	K6
20.	Ustanowienie Parku Kulturowego	K2 K3 K5
PAKIET: Aktywizacja poprzez sport i rekreację		
21.	Etapowa kontynuacja budowy Domu Sportu	K1 K4 K6
22.	Sport i rekreacja dla pokoleń	K1 K3 K4 K6

23.	Ścieżka Zdrowia i Leśny Plac Zabaw	K1 K3 K4 K6
24.	Single Track	K1 K3 K4 K6

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Dom Społeczny
Realizowane kierunki działań	K1 K2 K3 K4 K5 K6
Zakres	<p>Dom Społeczny to partnerstwo między Centrum Kultury i Rekreacji, Szkoły Podstawowej i MOPS zmierzające docelowo do uruchomienia w budynku gminnym wielofunkcyjnej przestrzeni aktywności i integracji społecznej o charakterze wielopokoleniowym i adresowanej do mieszkańców o różnym profilu społecznym. Wstępnie zakładany program obiektu: to dom sąsiedzki / klub seniora (nowy lub dodatkowa lokalizacja), placówka wsparcia dziennego dla dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym (poprzez którą również docierano by z aktywnościami integrującymi do ich rodzin), centrum wolontariatu, inkubator/dom organizacji społecznych, poradnia psychologiczna (rozwój dotychczasowej formuły punktu konsultacyjnego), ogród społeczny, itp.. W pierwszym etapie przedsięwzięcie polegałoby na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wypracowaniu mechanizmów koordynacji działań kulturalno-społecznych, - rozpoczęciu działalności aktywizującej w ograniczonym zakresie (w oparciu o dostępne w budynku pomieszczenia oraz/lub wykorzystaniu po lekcjach pomieszczeń w Szkole Podstawowej) - wypracowaniu docelowego programu funkcjonalnego Domu w procedurze partycypacyjnej z udziałem zainteresowanych instytucji i interesariuszy. <p>W drugim etapie pełne uruchomienie Domu Społecznego poprzedzone zostałoby modernizacją obiektu (w tym energetyczną i związaną z zapewnieniem dostępności) oraz urządzeniem go w sposób wypracowany z przyszłymi użytkownikami.</p> <p>Zakłada się stałą współpracę partnerów w celu optymalnego koordynacji działań merytorycznych oraz wykorzystania zasobów gminnych obiektów publicznych na działania w ramach tego i komplementarnych przedsięwzięć. Należałoby dążyć, aby działalność Domu objęta możliwie szerokie grono odbiorców i uwzględniała potrzebę integracji środowisk jej wymagających (dzieci uczestniczące w zajęciach placówki wsparcia dziennego, podopieczni Domu Dziecka, uchodźcy z Ukrainy, samotne matki, itp.)</p> <p>Jako lokalizacja tego przedsięwzięcia (oraz komplementarnego przedsięwzięcia Centrum Wsparcia Społecznego) rozważane są dwa gminne budynki – w Supraślu przy ul. Piłsudskiego 3 lub ul. Piłsudskiego 17. Na etapie opracowania dokumentacji technicznej dla obu przedsięwzięć przeanalizowane zostaną wszystkie uwarunkowania techniczno-funkcjonalne i dokonane zostanie ostateczne rozstrzygnięcie co do lokalizacji poszczególnych instytucji.</p> <p>Prowadzenie i koordynacja Domu powinna zostać powierzona osobie/osobom o profilu animatora kultury lub/i pedagoga. Dopuszcza się, aby działania związane z organizacją/prowadzeniem Domu Społecznego były docelowo realizowane przez organizację</p>

	pozarządową na zasadzie powierzenia zadań publicznych.
Lokalizacja	ul. Piłsudskiego 3 lub ul. Piłsudskiego 17
Podmiot realizujący	Urząd Miejski we współpracy z CKiR, SP w Supraślu, MOPS
Szacunkowa wartość	5 000 000 zł (inwestycja) + 2 000 000 zł (działanie) potencjalne przedsięwzięcie do finansowania z Działania FEPD.05.01
Sposób zapewnienia dostępności	W obiekcie, którego przebudowa zostanie zaprojektowana z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, zostanie zapewniona pełna dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, zarówno w wymiarze architektonicznym jak i informacyjno-komunikacyjnym, a prowadzone w obiekcie działania uwzględniać będą także dostępność cyfrową.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: podjęcie działalności w ramach przedsięwzięcia, a następnie w pełni uruchomiony Dom + wskaźniki FEPD: WLWK-PLRO148 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego WLWK-RCO114 - Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok + wskaźnik FEPD: WLWK-PLRR051 - Liczba przedsięwzięć proekologicznych
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji, dokumentacji działania Domu oraz rejestrów liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 2 3 4 5 6 7 8 11 12 13 14 17 22 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F H I J

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Młodzieżowy Dom Ludowy
Realizowane kierunki działań	K1 K2 K3 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie ma stanowić odpowiedź na oczekiwanie powstania przestrzeni do spotkań/działania dla młodzieży. Miejscem powinien zarządzać animator, ale powinien zostawiać młodzieży więcej swobody – jej reprezentantem współzarządzającym „klubem młodzieżowym” powinna być Młodzieżowa Rada Miasta (utworzona w ramach odrębnego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego). W pierwszym etapie należałoby służyć temu celowi pomieszczenia wygospodarowane w Domu Ludowym. W kolejnym budynek Domu Ludowego powinien przejść przebudowę pod kątem efektywności energetycznej (aktualny system ogrzewania jest niefunkcjonalny i kosztowny w eksploatacji). Przebudowa obejmie też otoczenie Domu Ludowego. Jej elementem (opcjonalnym) powinno być wzniesienie w sąsiedztwie Pawilonu Młodej Sztuki – miejsca prezentacji dokonań głównie uczniów Liceum Plastycznego (ale nie tylko), służącego też jako rozszerzenie przestrzeni na integrację młodzieży, a także miejsce kontaktu mieszkańców Supraśla ze sztuką (inne aktywności też mogłyby być w tym miejscu podejmowane). Wzniesienie pawilonu umożliwiłoby wkomponowanie w jego

	<p>architekturę OZE, co ułatwiłoby modernizację energetyczną budynku Domu Ludowego.</p> <p>Dom Ludowy, wpisany do rejestru zabytków, będzie remontowany z pełnym poszanowaniem jego historycznej wartości. Wszelkie prace będą wymagały wcześniejszego uzyskania pozwoleń od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Modernizacja energetyczna i ewentualna budowa nowego obiektu będą prowadzone w sposób zapewniający zachowanie charakteru zabytkowego budynku i jego otoczenia.</p> <p>Po modernizacji Domu Ludowego „klub młodzieżowy” zajmowałby tę samą przestrzeń co poprzednio, natomiast Młodzieżowa Rada Miasta mogła stanowić jednego z „współgospodarzy” obiektu.</p>
Lokalizacja	ul. Piłsudskiego 11
Podmiot realizujący	CKiR we współpracy z partnerami (Liceum Plastyczne, Młodzieżowa Rada Miasta).
Szacunkowa wartość	2 500 000 zł (inwestycja) + 1 000 000 zł (działanie) potencjalne przedsięwzięcie do finansowania z Działania FEPD.05.01
Sposób zapewnienia dostępności	W ramach modernizacji energetycznej objętego ochroną konserwatorską budynku (oraz opcjonalnej budowy nowego pawilonu) podejmie się starania zapewnienia dostępności architektonicznej obiektów, zgodnie z obowiązującymi przepisami, którego przebudowa zostanie zaprojektowana z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, zostanie zapewniona pełna dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, zarówno w wymiarze architektonicznym jak i informacyjno-komunikacyjnym, a prowadzone w obiekcie działania uwzględniać będą także dostępność cyfrową.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: uruchomione przedsięwzięcie / zrealizowana inwestycja + wskaźniki FEPD: WLWK-PLRO148 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego WLWK-RCO114 - Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok + wskaźnik FEPD: WLWK-PLRR051 - Liczba przedsięwzięć proekologicznych
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji, dokumentacji funkcjonowania Domu oraz szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 3 4 5 6 7 17 21 22 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F G H I J

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Szkoła dla Supraśla
Realizowane kierunki działań	K1 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie obejmuje zestaw działań o charakterze organizacyjno-aktywizującym obejmujących inicjatywy Szkoły Podstawowej „wykraczające poza mury szkolne” – skierowane m.in. do lokalnej

	społeczności (a posiadających ponadto walory edukacyjne). Wśród działań powinno znaleźć się także udostępnianie pomieszczeń szkolnych na działania skierowane do lokalnej społeczności (np. udostępnianie sali ze sprzętem kuchennym na działania w stylu wspólnego gotowania lub kursów kulinarnych). Kolejnym komponentem będą inicjatywy szkoły dotyczące sfery emocjonalnej dzieci, młodzieży i dorosłych (np. robocza nazwa wydarzenia „Festiwal Emocji”) oraz podnoszenia jakości i zakresu oferty edukacyjnej (m.in. szkolenia dla nauczycieli). Zakłada się stałą współpracę między partnerami i instytucjami w celu optymalnej koordynacji działań merytorycznych oraz wykorzystania zasobów gminnych obiektów publicznych na działania w ramach tego i komplementarnych przedsięwzięć.
Lokalizacja	ul. Piłsudskiego 1
Podmiot realizujący	Szkoła Podstawowa w Supraślu
Szacunkowa wartość	1 000 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Dostępność (architektoniczna, komunikacyjno-informacyjna, cyfrowa) do wydarzeń i działań w ramach przedsięwzięcia będzie zapewniana według potrzeb i możliwości.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: liczba inicjatyw w ramach przedsięwzięcia Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji podejmowanych działań
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 2 4 5 6 7 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F G I J K

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Lepsza Szkoła - modernizacja Szkoły Podstawowej
Realizowane kierunki działań	K1 K2 K3 K6
Zakres	Modernizacja Szkoły Podstawowej w zakresie aranżacji dziedzińca (odbetonowanie, zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej) i urządzenia kuchni wraz ze stołówką- na potrzeby wyżywienia uczniów oraz oferowania tanich posiłków dla mieszkańców (ewentualna budowa lekkiego pawilonu na potrzeby serwowania tych posiłków). Docelowo kuchnia byłaby obsługiwana przez powstałą w ramach odrębnego przedsięwzięcia spółdzielnię socjalną (ewentualnie podmiot komercyjny gdyby model spółdzielni socjalnej się nie sprawdził). Przedsięwzięcie obejmować będzie także wzbogacanie wyposażenia szkoły o nowe elementy zwiększające możliwości i uatrakcyjnijające procesu edukacyjnego (oraz dające też kolejne pole dla ogólnospołecznych działań integracyjno-aktywizujących): urządzenie sali teatralnej, sali muzycznej, pracowni technicznej, pracowni ceramicznej, itp.
Lokalizacja	Ul. Piłsudskiego 1
Podmiot realizujący	Urząd Miejski

Szacunkowa wartość	4 000 000 zł potencjalne przedsięwzięcie do finansowania z Działania FEPD.05.01
Sposób zapewnienia dostępności	Przedsięwzięcie zostanie zrealizowane zgodnie z wymogami prawa budowlanego, w tym w zakresie zapewnienia dostępności.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja + wskaźniki FEPD: WLWK-PLRO148 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego WLWK-RCO114 - Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok + wskaźnik FEPD: WLWK-PLRR051 - Liczba przedsięwzięć proekologicznych
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 2 3 14 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F G Ł

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 5	
Nazwa przedsięwzięcia	Młodzieżowa Rada Miejska
Realizowane kierunki działań	K1 K5
Zakres	Przygotowanie (warsztatowe wypracowanie koncepcji powołania i późniejszego działania) i ustanowienie Młodzieżowej Rady Miejskiej oraz systemowe włączenie jej w kształtowanie programu aktywizującego różne pokolenia na terenie miasta.
Lokalizacja	Miasto Supraśl
Podmiot realizujący	Urząd Miejski
Szacunkowa wartość	400 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Podjęte zostaną starania w celu zapewnienia dla uczestników Rady dostępności informacyjno-komunikacyjnej oraz dostępności cyfrowej do przekazywanych informacji i prezentowanych treści, a spotkania w miarę możliwości odbywać się powinny w miejscach wolnych od barier architektonicznych.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: powołanie rady, liczba członków Wskaźnik rezultatu: liczba inicjatyw zgłoszona przez MRM / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji Rady
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 2 3 4 6 7 8 22 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: E F I J

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 6	
Nazwa	Centrum informacyjne - system informowania o wydarzeniach

przedsięwzięcia	i działaniach
Realizowane kierunki działań	K1 K4 K6
Zakres	Wypracowanie i uruchomienie stałego systemu informowania o planowanych działaniach, imprezach, wydarzeniach kulturalnych/społecznych/sportowych itp. oraz innych istotnych inicjatywach na terenie Supraśla. System powinien obejmować komponent informowania się i koordynacji działań między podmiotami i grupami planującymi z wyprzedzeniem podjęcie działań oraz komponent informujący potencjalnie zainteresowanych udziałem w wydarzeniach. W przyszłości system powinien być skoordynowany z informacją turystyczną (prowadzoną w formule wolontariatu przez seniorów lub działającą na innej zasadzie).
Lokalizacja	Miasto Supraśl
Podmiot realizujący	Urząd Miejski
Szacunkowa wartość	100 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Charakter przedsięwzięcia wskazuje na potrzebę dążenia do zapewniania dostępności cyfrowej przekazywanych informacji dla użytkowników końcowych
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: uruchomienie funkcjonowania systemu Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 2 3 5 7 22 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F H I J

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 7	
Nazwa przedsięwzięcia	Dzień Sąsiada – święto mieszkańców Supraśla
Realizowane kierunki działań	K1
Zakres	Przedsięwzięcie polega na corocznej organizacji na ulicach miasta wydarzenia integrującego mieszkańców Supraśla. Wydarzenie, które ma być wyraźnie adresowane do mieszkańców (turyści tym razem powinni pozostać na drugim planie), powinno skupiać się na aktywnościach, które prowadzić będą do lepszego poznania się mieszkańców, zachęcać się do „chwalenia się” swoimi dokonaniem (kulinarnymi, artystycznymi, itp.), skłaniać ich do współdziałania i współpracy. Ale też współzawodnictwa (np. konkurs na najlepiej udekorowany dom, na najlepszą „prezentację”, itp.). Po przeprowadzeniu pierwszej edycji (gdzie w praktyce ujawniona będzie idea imprezy), program kolejnych „dni” mógłby być dyskutowany wśród mieszkańców i przez nich współtworzony.
Lokalizacja	miasto Supraśl
Podmiot realizujący	Centrum Kultury i Rekreacji we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej i innymi lokalnymi partnerami
Szacunkowa wartość	500 000 zł

Sposób zapewnienia dostępności	Przedsięwzięcie będzie organizowane w taki sposób, aby jak największa część aktywności mogła być dostępna
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zorganizowanie i przeprowadzenie wydarzenia Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba uczestników/rok
Sposób oceny rezultatów	Przybliżona ocena na podstawie dokumentacji wydarzenia (w tym zdjęciowej)
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 2 3 5 6 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: I J

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 8	
Nazwa przedsięwzięcia	Klub Przyszłości Supraśla
Realizowane kierunki działań	K1 K5
Zakres	Inicjatywa regularnych spotkań (być może w różnych formatach i grupach, np. przydatne wydzielenie płaszczyzny dialogu dla lokalnych przedsiębiorców, hotelarzy i restauratorów) służących partycypacyjnym (dla wszystkich zainteresowanych) dyskusjom i wypracowaniu rozwiązań w zakresie kierunków rozwoju miasta. Działanie pod auspicjami np. CKiR – wymaga wskazania moderatora/facilitatora/sekretarza Klubu, aby ktoś odnotowywał wnioski ze spotkań, przekazywał je władzom miasta, oraz aktywizował i ściąggał potencjalnych uczestników.
Lokalizacja	spotkania w CKiR lub Domu Ludowym
Podmiot realizujący	Urząd Miejski we współpracy z CKiR
Szacunkowa wartość	100 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Podjęte zostaną starania w celu zapewnienia dla uczestników w ramach działania klubu dostępności informacyjno-komunikacyjnej oraz dostępności cyfrowej do przekazywanych informacji i prezentowanych treści, a spotkania w miarę możliwości odbywać się powinny w miejscach wolnych od barier architektonicznych.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: liczba spotkań /rok Wskaźnik rezultatu: liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji spotkań
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 9 10 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: A B D E H J

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 9	
Nazwa przedsięwzięcia	Plan mobilności dla Supraśla
Realizowane kierunki działań	K1 K5
Zakres	Wypracowanie (diagnoza, analizy, dyskusja publiczna, projektowanie, konsultacje społeczne) i przygotowanie do stopniowego (np. przy okazji różnych inwestycji) wdrażania rozwiązań z zakresu mobilności na

	terenie Supraśla (parkingi, organizacja ruchu, w tym rowerowego, strefy piesze lub wooneerfy, itp.), także w powiązaniu z organizacją ruchu turystycznego (np. w dni „spiętrzenia ruchu”, ale także po to, aby przyciągnąć turystów, którzy odwiedzają tylko Monaster, do centrum miasta).
Lokalizacja	miasto Supraśl
Podmiot realizujący	Urząd Miejski z partnerami (zarządcy dróg).
Szacunkowa wartość	100 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	W procesie formułowania koncepcji i konsultowania planu mobilności podjęte zostaną starania w celu zapewnienia dostępności informacyjno-komunikacyjnej oraz dostępności cyfrowej.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: wypracowana koncepcja planistyczno-operacyjna Wskaźnik rezultatu: przeprowadzone działania inwestycyjne w określonej perspektywie czasowej
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji procesu koncepcyjnego oraz rezultatów przyszłych zmian wprowadzonych na podstawie przedsięwzięcia
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 8 10 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: E Ł

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 10	
Nazwa przedsięwzięcia	Masterplan dla terenu dawnego zespołu szkół
Realizowane kierunki działań	K1 K5
Zakres	Zorganizowanie i przeprowadzenie procesu (gmina inicjatorem) zmierzającego do wypracowania programu zagospodarowania terenów po dawnym Zespole Szkół Mechanizacji Rolnictwa w Supraślu (nowoczesna wielofunkcyjna przestrzeń z dominującą funkcją uzdrowiskową, ale z ewentualnym dopuszczeniem innych funkcji, w tym publicznych) – analizy, dyskusje publiczne, konsultacje z zaangażowanymi podmiotami i potencjalnymi inwestorami, warsztaty projektowe, wypracowanie masterplanu, ewentualna zmiana planu miejscowego, przekształcenia własnościowe, przygotowanie procesu inwestycyjnego (nie objętego już przedsięwzięciem).
Lokalizacja	Miasto Supraśl
Podmiot realizujący	Urząd Miejski we współpracy z partnerami (KRUS, Starostwo Powiatowe) i potencjalnymi inwestorami
Szacunkowa wartość	250 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Publiczne aktywności w ramach przedsięwzięcia będą organizowane w miarę możliwości w miejscach zapewniających dostęp osobom z niepełnosprawnościami
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: wypracowana koncepcja planistyczno-operacyjna Wskaźnik rezultatu: rozpoczęcie inwestycji w określonej perspektywie czasowej
Sposób oceny	Ocena na podstawie dokumentacji procesu przygotowawczego

rezultatów	
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 8 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: E

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 11	
Nazwa przedsięwzięcia	Centrum Wsparcia Społecznego
Realizowane kierunki działań	K1 K2 K3 K4 K6
Zakres	<p>Przedsięwzięcie zmierza do zwiększenie uczestnictwa osób starszych i z niepełnosprawnościami w życiu społecznym oraz podniesienie jakości ich życia. Obejmuje ono przebudowę (ewentualnie rozbudowę), adaptację i wyposażenie budynku gminnego na potrzeby zorganizowania Centrum Wsparcia Społecznego, które obejmie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mieszkania wspomagane dla seniorów, którzy potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług całodobowej opieki • placówkę wsparcia dziennego dla seniorów oraz świetlicę dla osób dorosłych z niepełnosprawnościami. <p>Zakres zadań Centrum obejmie m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udostępnienie pomieszczeń do spotkań seniorów i funkcjonowanie świetlicy dla osób z niepełnosprawnościami w wieku 25 +, • wspieranie i organizowanie aktywnych form spędzania wolnego czasu dla osób starszych i z niepełnosprawnościami w wieku 25+, • koordynację i współpracę (także ewentualnie w zakresie lokalowym) z innymi działaniami / usługami na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami (w tym realizowanymi w ramach pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych), • wspieranie i promowanie inicjatyw dotyczących osób starszych i niepełnosprawnych. <p>Jako lokalizacja tego przedsięwzięcia (oraz komplementarnego przedsięwzięcia Dom Społeczny) rozważane są dwa gminne budynki – w Supraślu przy ul. Piłsudskiego 3 lub ul. Piłsudskiego 17. Na etapie opracowania dokumentacji technicznej dla obu przedsięwzięć przanalizowane zostaną wszystkie uwarunkowania techniczno-funkcjonalne i dokonane zostanie ostateczne rozstrzygnięcie co do lokalizacji poszczególnych instytucji.</p> <p>Dopuszcza się, aby działania związane z prowadzeniem Centrum Wsparcia Społecznego były docelowo realizowane przez organizację pozarządową na zasadzie powierzenia zadań publicznych. Dopuszcza się możliwość wykorzystania Spółdzielni Socjalnej do realizacji części usług w ramach przedsięwzięcia.</p>
Lokalizacja	Supraśl, ul. Piłsudskiego 3 lub ul. Piłsudskiego 17
Podmiot realizujący	Urząd Miejski / Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Szacunkowa wartość	5 000 000 zł (inwestycja) + 3 000 000 zł (działanie)
Sposób zapewnienia dostępności	W obiekcie, którego przebudowa zostanie zaprojektowana z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, zostanie zapewniona pełna dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, zarówno w wymiarze

	architektonicznym jak i informacyjno-komunikacyjnym, a prowadzone w obiekcie działania uwzględniać będą także dostępność cyfrową.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników (długookresowych, incydentalnych), w tym liczba osób korzystających z mieszkań wspomaganych / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 12 13 14 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: G I K L

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 12	
Nazwa przedsięwzięcia	Pakiet usług dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin
Realizowane kierunki działań	K1 K4 K6
Zakres	<p>Przedsięwzięcie ma obejmować dobrze skoordynowany zestaw usług społecznych wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny/opiekunów. Polegać ma na rozszerzeniu i utrwaleniu (dążenie do realizacji w trybie ciągłym, a nie projektowym) realizowanego już obecnie zestawu usług skierowanych do tych osób. Potrzeba rozszerzenia wynika chociażby z rosnącego zapotrzebowania na nie. Zestaw tych usług powinien być kształtowany w zależności od najważniejszych potrzeb i obejmować m.in. asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekę wytchnieniową, działania aktywizujące oraz rehabilitacyjne, teleopiekę (w ramach projektu „Program teleopieki domowej - program wsparcia polityki senioralnej osób z niepełnosprawnościami”, dla którego uzyskano już dofinansowanie) itp.</p> <p>Elementem przedsięwzięcia będzie także współpraca ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami (a także seniorami) w celu identyfikowania barier (architektonicznych i nie tylko) utrudniających im funkcjonowanie w mieście oraz późniejszego dążenia do eliminowania tych barier.</p> <p>Dopuszcza się, aby działania w ramach przedsięwzięcia były – przynajmniej w części - realizowane przez organizację pozarządową na zasadzie powierzenia zadań publicznych. Dopuszcza się możliwość wykorzystania Spółdzielni Socjalnej do realizacji części usług w ramach przedsięwzięcia.</p> <p>Zakłada się koordynację przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi, m.in. w celu uwzględniania środowisk osób z niepełnosprawnościami w działaniach aktywizujących i integracyjnych.</p>
Lokalizacja	Supraśl, obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Szacunkowa wartość	7 200 000 zł (w tym projekt teleopieki 2 214 685 zł, z czego dofinansowanie ze środków UE: 2 103 950,75 zł.)
Sposób zapewnienia dostępności	Naturalnym elementem przedsięwzięcia będzie dążenie do zapewnienia - adekwatnie do potrzeb – dostępności prowadzonych działań dla osób ze szczególnymi potrzebami (odbiorcy przedsięwzięcia w całości zaliczają się do tej grupy).

Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: liczba prowadzonych usług Wskaźnik rezultatu: liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji prowadzonych działań
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 11 13 14 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: G I K L

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 13	
Nazwa przedsięwzięcia	Usługi dla seniorów starszych i zagrożonych wykluczeniem
Realizowane kierunki działań	K1 K4 K6
Zakres	<p>Przedsięwzięcie ma odpowiadać na nie w pełni zaspokojone potrzeby związane z inną formą wsparcia wymaganą oczekiwaną przez część seniorów (nie tych, którzy aktywnie uczestniczą w już prowadzonych działaniach Klubu Seniora). W szczególności dotyczy to seniorów starszych, a także tych, którym różnego rodzaju bariery (społeczne, psychologiczne, zdrowotne) utrudniają włączenie się w oferowane dotąd formy aktywności seniorów. Narastające poczucie osamotnienia prowadzi w ich przypadku do wykluczenia społecznego. W ramach przedsięwzięcia należy aktywnie identyfikować takie osoby i do nich docierać (forma „streetworkingu dla seniorów”) oraz oferować usługi społeczne dostosowane do ich potrzeb (lub kierować do usług zapewnianych w ramach innych przedsięwzięć – Centrum Wsparcia Społecznego czy pakietu usług dla osób z niepełnosprawnościami). Usługi objęte przedsięwzięciem powinny dotyczyć wsparcia w radzeniu sobie z codziennymi problemami (zapotrzebowanie na wsparcie „złotej rączki”), formalnościami urzędowymi (i podobnymi) oraz działania integracyjne dostosowane do charakteru tej grupy odbiorców (mniej intensywne niż w przypadku „młodych” seniorów).</p> <p>Zakłada się koordynację i współpracę (także ewentualnie w zakresie lokalowym) z innymi działaniami / usługami na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami (w tym realizowanymi w ramach pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych).</p> <p>Dopuszcza się, aby działania w ramach przedsięwzięcia były – przynajmniej w części - realizowane przez organizację pozarządową na zasadzie powierzenia zadań publicznych. Dopuszcza się możliwość wykorzystania Spółdzielni Socjalnej do realizacji części usług w ramach przedsięwzięcia.</p>
Lokalizacja	Supraśl, obszar rewitalizacji
Podmiot realizujący	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Szacunkowa wartość	5 000 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Naturalnym elementem przedsięwzięcia będzie dążenie do zapewnienia - w miarę możliwości – dostępności prowadzonych działań dla osób ze szczególnymi potrzebami (których będzie wielu wśród odbiorców przedsięwzięcia).
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: liczba prowadzonych usług Wskaźnik rezultatu: liczba użytkowników / rok

Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji prowadzonych działań
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 11 12 14 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: G I K L

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 14	
Nazwa przedsięwzięcia	Spółdzielnia socjalna na rzecz Supraśla
Realizowane kierunki działań	K1 K4 K6
Zakres	<p>Przedsięwzięcie polega na utworzeniu z udziałem gminy Supraśl spółdzielni socjalnej. Wiodącą rolę w tym procesie podejmie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, a wsparcie w odpowiednim zakresie zapewnią inne jednostki miejskie i komórki Urzędu Miejskiego. Szczegółowej analizie poddana zostanie opcja utworzenia przy tej okazji w Supraślu Centrum Integracji Społecznej (podmiotu tworzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym), które zapewnić może przyuczenie do zawodu i umiejętności zawodowe (a także inne umiejętności społeczne) przyszłym pracownikom spółdzielni.</p> <p>Spółdzielnia ma służyć miastu w dwojaki sposób. Po pierwsze zapewniając wsparcie, przyuczenie do zawodu i możliwość powrotu na rynek pracy, osobom – w pierwszej kolejności z obszaru rewitalizacji – wykluczonym społecznie, długotrwale bezrobotnym i innym wymagającym tego wsparcia. Po drugie wykonując prace służące lokalnej społeczności – np. na zlecenie miasta (np. w oparciu o rozwiązania dopuszczone w ramach Specjalnej Strefy Rewitalizacji w ustawie Prawo zamówień publicznych) prace porządkowe lub remontowe, ale także m.in.: przejmując rolę operatora kuchni w Szkole Podstawowej, która również może oferować tanie obiady mieszkańcom czy podejmując się innej działalności na terenie miasta związanej z ruchem turystycznym.</p>
Lokalizacja	Miasto Supraśl
Podmiot realizujący	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Szacunkowa wartość	2 000 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Idea spółdzielni bazuje na włączeniu do jej działalności osób, wśród których mogą być osoby ze szczególnymi potrzebami. Potrzeby tych osób będą zaspokajane w ramach realizacji przedsięwzięcia w maksymalnym możliwym zakresie (będą kierowani do zadań adekwatnych do ich możliwości, a ewentualne bariery na tyle, na ile to realne będą usuwane).
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: uruchomienie spółdzielni socjalnej Wskaźnik rezultatu: łączna liczba zatrudnionych w spółdzielni
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji spółdzielni
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 1 4 12 13 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: G I L

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 15	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa budynku z mieszkaniami komunalnymi
Realizowane kierunki działań	K1 K4 K6
Zakres	Wzniesienie budynku z 8 lokalami komunalnymi na podstawie uzyskanej decyzji o warunkach zabudowy
Lokalizacja	ul. Lewitówka
Podmiot realizujący	Urząd Miejski
Szacunkowa wartość	3 000 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Budynek zostanie wzniesiony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa budowlanego, w tym w zakresie zapewnienia dostępności.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: liczba lokatorów
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz dokumentacji budynku
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 11 12 13 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: A

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 16	
Nazwa przedsięwzięcia	Park Uzdrawiskowy
Realizowane kierunki działań	K1 K3 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie obejmuje zaprojektowanie i realizację Leśnego Parku Uzdrawiskowego w sąsiedztwie Uroczyska Pustelnia. Park zostanie wyposażony w alejki, ławki, urządzenia małej architektury oraz inne składniki (np. wyposażenie do ćwiczeń) czyniące go elementem lecznictwa uzdrawiskowego. Przygotowanie inwestycji musi zostać poprzedzone wyłączeniem terenu z produkcji leśnej.
Lokalizacja	gmina Supraśl, na obszarze leśnym bezpośrednio przylegającym do granicy miasta, w rejonie części miasta Uroczysko Pustelnia. Położenie przedsięwzięcia poza obszarem rewitalizacji wynika z lokalnych uwarunkowań – granica miasta biegnie granicą lasu, a więc możliwe lokalizacje dla Leśnego Parku leżą poza obszarem rewitalizacji. Bezpośrednie sąsiedztwo z obszarem rewitalizacji nie ogranicza funkcjonalności parku.
Podmiot realizujący	Urząd Miejski
Szacunkowa wartość	2 500 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	W parku, którego przebudowa zostanie zaprojektowana z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, zostanie zapewniona dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami (z uwzględnieniem leśnego

	charakteru parku).
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 17 22 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F H Ł

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 17	
Nazwa przedsięwzięcia	Zagospodarowanie Górki Haka
Realizowane kierunki działań	K1 K3 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie obejmuje zagospodarowanie Górki Haka na cele rekreacyjno-wypoczynkowe (wstępnie planowane funkcje: teren zieleni, wiata, scena, tyrolka, park wspinaczkowy, skate park, pump track)
Lokalizacja	Górka Haka (al. Niepodległości)
Podmiot realizujący	Urząd Miejski
Szacunkowa wartość	3 500 000 zł potencjalne przedsięwzięcie do finansowania z Działania FEPD.05.01
Sposób zapewnienia dostępności	W parku, którego przebudowa zostanie zaprojektowana z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego, zgodnie z obowiązującymi przepisami, zostanie zapewniona dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami (z uwzględnieniem leśnego charakteru parku).
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja + wskaźniki FEPD: WLWK-PLRO148 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego WLWK-RCO114 - Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok + wskaźnik FEPD: WLWK-PLRR051 - Liczba przedsięwzięć proekologicznych
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 16 22 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F H Ł

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 18	
Nazwa przedsięwzięcia	Nowa aranżacja plaży miejskiej i bulwarów
Realizowane kierunki działań	K3 K4 K6
Zakres	Realizacja zmian na bulwarach i plaży zwiększających atrakcyjność

	tego terenu. W szczególności chodzi o małą architekturę ułatwiającą wypoczynek na plaży oraz nasadzenia drzew dające cień wypoczywającym. Jako, że przedsięwzięcie dotyczy terenu części miasta Supraśl wpisanego do rejestru zabytków decyzją Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku I.dz. Kult. V-2b-1-78-57 z 2 stycznia 1957 r. wprowadzanie nowych obiektów oraz nasadzeń drzew wymaga dostosowania do pierwotnego charakteru i przeznaczenia danego miejsca oraz powinno być poprzedzone analizą historyczną.
Lokalizacja	Bulwary Wiktora Wołkowa
Podmiot realizujący	Urząd Miejski
Szacunkowa wartość	3 000 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Przedsięwzięcie zostanie zaprojektowane zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 18 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: C F H

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 19	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa tłoczni ścieków
Realizowane kierunki działań	K6
Zakres	Przedsięwzięcie obejmuje zastąpienie nowszym rozwiązaniem w innej lokalizacji istniejącej przepompowni ścieków na obszarze rewitalizacji (ul. Konarskiego). Bezpośrednim powodem tej zmiany jest bliskość zabudowań oraz zgłaszane w okresie letnim nieprzyjemne zapachy powstające przy przepompowywaniu ścieków w zewnętrznym zbiorniku. Dodatkowo tłocznia ścieków pozwala na mniej awaryjną pracę ze względu na większą liczbę zabezpieczeń układu. W chwili obecnej przy ewentualnym zatkanium pomp ścieki mogą wypływać przez studzienki zlokalizowane przy przepompowni. Zakres przedsięwzięcia obejmuje likwidację istniejącego układu ze zbiornikiem, komorą kraty oraz montaż tłoczni ścieków.
Lokalizacja	Ogrodniczki ul. Jeziorna Położenie przedsięwzięcia poza obszarem rewitalizacji wynika z techniczno-środowiskowych uwarunkowań. W istocie lokalizacja tego przedsięwzięcia służy obszarowi rewitalizacji, gdyż uwalnia jego kluczową dla mieszkańców i turystów część (bulwary i okolice) od niekorzystnych doznań.
Podmiot realizujący	Komunalny Zakład Budżetowy
Szacunkowa wartość	1 000 000 zł
Sposób	Z uwagi na charakter przedsięwzięcia problematyka zapewnienia

zapewnienia dostępności	dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami jego nie dotyczy.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: osłabienie negatywnych wrażeń zapachowych które są aktualnie odczuwalne w upalne dni oraz w trakcie awarii
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji ewentualnie pomiarów
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 18 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: Ł

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 20	
Nazwa przedsięwzięcia	Ustanowienie Parku Kulturowego
Realizowane kierunki działań	K2 K3 K5
Zakres	Przedsięwzięcie obejmuje zorganizowanie i przeprowadzenie procesu ustanowienia w Supraślu Parku Kulturowego (jego zasięg byłby ustalony w ramach tego procesu) służącego ochronie i odbudowie krajobrazu kulturowego tego miasta. Proces prowadzony będzie z uwzględnieniem dialogu z lokalną społecznością i ekspertami. Równoległe do działań zmierzających do podjęcia przez Radę Miejską uchwały o ustanowieniu Parku Kulturowego będą prowadzone działania zmierzające do uzyskania efektów w przestrzeni miasta polegających na utrzymaniu lub przywróceniu rozwiązań wpisujących się w krajobraz kulturowy Supraśla. W tym zakresie przeanalizowana zostanie możliwość uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji (możliwa także poprzez zmianę obowiązujących mpzp), która zawiera m.in. możliwość uregulowania na poziomie planu miejscowego docelowego wyglądu pierzei. To zagadnienie do ewentualnego uwzględnienia w przyszłości w procesie rewitalizacji – niniejszy GPR nie rozstrzyga o potrzebie zastosowania tego narzędzia.
Lokalizacja	zabytkowy rdzeń miasta Supraśl
Podmiot realizujący	Urząd Miejski we współpracy Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków
Szacunkowa wartość	400 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	W procesie formułowania koncepcji i konsultowania Parku Kulturowego podjęte zostaną starania w celu zapewnienia dostępności informacyjno-komunikacyjnej oraz dostępności cyfrowej, a spotkania w miarę możliwości odbywać się powinny w miejscach wolnych od barier architektonicznych.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: ustanowienie Parku Kulturowego Wskaźnik rezultatu: wdrażanie rozwiązań przewidzianych dla Parku Kulturowego
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji realizowanych procesów
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 8 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: A B D E J

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 21	
Nazwa przedsięwzięcia	Etapowa kontynuacja budowy Domu Sportu
Realizowane kierunki działań	K1 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie polega na kontynuacji budowy Domu Sportu zgodnie z posiadaną przez Urząd Miejski dokumentacją. W szczególności obejmie rozbudowę o skrzydło obejmujące pokoje gościnne i niewielki basen.
Lokalizacja	ul. Konarskiego 8
Podmiot realizujący	Urząd Miejski
Szacunkowa wartość	5 000 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Obiekt zostanie wzniesiony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa budowlanego, w tym w zakresie zapewnienia dostępności.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz dokumentacji liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 22 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F Ł

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 22	
Nazwa przedsięwzięcia	Sport i rekreacja dla pokoleń
Realizowane kierunki działań	K1 K3 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie polegać będzie na umożliwianiu, wspieraniu uprawiania przez mieszkańców dyscyplin sportowych i aktywności rekreacyjnych, których uprawianie nie zostanie umożliwione w ramach Domu Sportu. Katalog tych dyscyplin i dokładne lokalizacje obiektów oraz inne wymagane działania (np. organizacja wydarzeń) powinny zostać wypracowane z mieszkańcami, przy czym niewątpliwie powinny być w nim ujęte propozycje dla różnych pokoleń: - lodowisko - bieżnia do biegów na dłuższe dystanse - miejsce do uprawiania narciarstwa biegowego w warunkach beźśniegowych (na rolnkach) - siłownie terenowe - teren do gry w bule (+ organizacja zawodów o charakterze ponadlokalnym jako okazja do promocji dyscypliny i integracji zawodników). Szczegółowe lokalizacje obiektów, instalacji czy urządzeń zostanie określona w ramach przygotowania przedsięwzięcia.
Lokalizacja	Miasto Supraśl
Podmiot realizujący	Urząd Miejski/CKiR
Szacunkowa wartość	2 000 000 zł

Sposób zapewnienia dostępności	Obiekty, instalacje i urządzenia będą projektowane w taki sposób, aby w miarę możliwości umożliwić korzystanie z nich osobom ze szczególnymi potrzebami.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: liczba dyscyplin, w stosunku do których podjęto działania (w tym inwestycyjne) Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji działań, dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 17 21 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F Ł

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 23	
Nazwa przedsięwzięcia	Ścieżka Zdrowia i Leśny Plac Zabaw
Realizowane kierunki działań	K1 K3 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie obejmuje powstanie Ścieżki Zdrowia wraz z Leśnym Placem Zabaw, w miejscu, gdzie takie instalacje wcześniej istniały (a obecnie dostrzegalne są ich relikty). Przywrócenie tego bardzo popularnego wśród mieszkańców miejsca odpowie na ich postulaty oraz stworzy dodatkowe warunki do spędzania czasu i rekreacji w leśnym otoczeniu. Dodatkowo nowo wykreowana przestrzeń stanowić będzie ścieżkę kinezyterapii na potrzeby uzdrowiska.
Lokalizacja	gmina Supraśl, na obszarze leśnym otaczającym Supraśl. Położenie przedsięwzięcia poza obszarem rewitalizacji wynika z lokalnych uwarunkowań – granica miasta biegnie granicą lasu, a przedsięwzięcie dotyczy odtworzenia wcześniej istniejących instalacji w ich oryginalnym miejscu. Położenie poza obszarem rewitalizacji nie pomniejsza funkcjonalności przedsięwzięcia, ani jego znaczenia dla mieszkańców Supraśla. Wskazują oni otaczający Supraśl las jako jedno z ulubionych miejsc „w mieście”, co wskazuje, że identyfikują go jako nieodłączną część miasta.
Podmiot realizujący	Nadleśnictwo Supraśl z ewentualnymi partnerami prywatnymi
Szacunkowa wartość	1 000 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Z uwagi na leśny charakter przedsięwzięcia zapewnienie pełnej dostępności nie będzie możliwe.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 24 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F H

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 24	
Nazwa przedsięwzięcia	Single Track – rowerowa trasa dla ambitnych

Realizowane kierunki działań	K1 K3 K4 K6
Zakres	Przedsięwzięcie obejmuje powstanie stworzenie wyczynowej trasy kolarstwa przełajowego „Single Track” w miejscu dotychczasowej trasy dla rowerów MTB. Powstanie tej trasy odpowie na postulaty środowiska rowerowego i pozwoli na pełniejsze wykorzystanie potencjału Supraśla dla uprawiania tej dyscypliny sportu i przyciągania dla miasta jej miłośników. Będzie też kolejną zachętą do aktywnego spędzania czasu w leśnym otoczeniu.
Lokalizacja	gmina Supraśl, na obszarze leśnym otaczającym Supraśl. Położenie przedsięwzięcia poza obszarem rewitalizacji wynika z lokalnych uwarunkowań – istnienia dotąd trasy rowerowej MTB w miejscu, gdzie powstać ma Single Track. Położenie poza obszarem rewitalizacji nie pomniejsza funkcjonalności przedsięwzięcia, ani jego znaczenia dla mieszkańców Supraśla. Wskazują oni otaczający Supraśl las jako jedno z ulubionych miejsc „w mieście”, co wskazuje, że identyfikują go jako nieodłączną część miasta.
Podmiot realizujący	Nadleśnictwo Supraśl z ewentualnymi partnerami prywatnymi
Szacunkowa wartość	800 000 zł
Sposób zapewnienia dostępności	Z uwagi na charakter przedsięwzięcia zapewnienie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami nie będzie możliwe.
Prognozowane rezultaty	Wskaźnik produktu: zrealizowana inwestycja Wskaźnik rezultatu: szacunkowa liczba użytkowników / rok
Sposób oceny rezultatów	Ocena na podstawie dokumentacji inwestycji oraz obserwacji i innych metod szacowania liczby użytkowników
Przedsięwzięcia komplementarne lub powiązane	Przedsięwzięcia podstawowe: 23 Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć: F H

CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Stosownie do postanowień art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. b ustawy elementem gminnego programu rewitalizacji jest również przedstawienie pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą realizować kierunki działań w ramach przyjętych celów programu. Chodzi o zarysowanie ram pożądaných przedsięwzięć (tzw. przedsięwzięć potencjalnych), których zamiar realizacji w momencie formułowania GPR nie jest przesądzony, ale korzystne jest, aby w okresie wdrażania programu zostały urzeczywistnione. To przede wszystkim zaproszenie skierowane do interesariuszy/zewnętrznych partnerów, aby przyczynili się do osiągnięcia celów GPR. Ale dopuszczalne ramy przedsięwzięć mogą się też odnosić do projektów, co do których samorząd dopuszcza ich ewentualną realizację (w razie możliwości pozyskania dodatkowych środków zewnętrznych).

Tabela 20. Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

LP.	Charakterystyka dopuszczalnego przedsięwzięcia	Realizuje kierunki działań
A.	Modernizacja zasobu mieszkaniowego gminy (w tym poprawa warunków zamieszkania, parametrów energetycznych), a także realizacja działań (obejmujących także budowę lub przebudowę) na rzecz powstania nowych publicznych lokali mieszkalnych (dotyczy także organizacji lokali o statusie mieszkań treningowych lub wspomaganych).	K2 K6
B.	Modernizacja niepublicznej zabudowy mieszkaniowej (poprawa warunków zamieszkania, efektywności energetycznej, dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, przywracanie walorów obiektów zabytkowych, itp.).	K2
C.	Usuwanie barier architektonicznych w przestrzeni publicznej i budynkach użyteczności publicznej.	K2 K3 K6
D.	Nowa aranżacja (doskonalenie funkcjonalności i estetyki) przestrzeni publicznych i prywatnych, w tym wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury miejskiej (zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej czy zadrzewień, mikroretencja).	K3 K6
E.	Podejmowanie inicjatyw i działań służących kształtowaniu miasta z udziałem mieszkańców - zarówno dotyczy działań z udziałem społecznym w przestrzeni miasta (urządzenie terenów zieleni, wprowadzanie street artu, itp.), jak i przygotowanie i przeprowadzanie procesów projektowania partycypacyjnego lub konsultacji społecznych dotyczących kwestii rozwojowych w Supraślu.	K1 K3 K5
F.	Organizowanie, urządzanie, wznoszenie miejsc lub obiektów na potrzeby aktywności (społecznej, fizycznej) i integracji lokalnej społeczności, w tym obiektów rekreacyjnych, miejsc spotkań czy aktywności kulturalnej lub artystycznej.	K1 K2 K3 K6
G.	Rozwijanie i doskonalenie oferty i dostępności usług społecznych skierowanych do konkretnych grup społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży oraz rodzin, w tym wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	K1 K4
H.	Rozwijanie oferty usług turystycznych/okoturystycznych lub uzdrowiskowych, w tym bazujących na lokalnych potencjałach – przyrodzie, historii, dziedzictwu, tradycji, kuchni, kulturze (np. nawiązujących do „dorobku” filmowego Supraśla).	K1 K4
I.	Działania na rzecz integracji i aktywizacji lokalnej społeczności oraz doskonalenia relacji społecznych na obszarze rewitalizacji – organizacja wydarzeń, zajęć, podejmowanie inicjatyw integrujących, pielęgnujących lokalne tradycje, wykorzystujących lokalną tożsamość,	K1 K4

	nawiązujące do wydarzeń historycznych, itp.	
J.	Działania edukacyjne lub popularyzatorskie skierowane do różnych grup społecznych (np. dzieci, młodzież, seniorzy, rodziny) mieszkańców Supraśla, ale i przyjezdnych, dotyczące przyrody, środowiska i ich ochrony, różnych form kultury i sztuki, nauki, historii, architektury, dziedzictwa kulturowego, lokalnej tożsamości i tradycji.	K1 K4
K.	Działania na rzecz zapewnienia dostępności informacyjno-komunikacyjnej lub cyfrowej dla osób ze szczególnymi potrzebami w ramach działania instytucji i podmiotów publicznych i prywatnych na obszarze miasta Supraśla.	K4 K6
L.	Realizacja wpisujących się w cele programu rewitalizacji zadań publicznych z zakresu szeroko pojętej polityki społecznej (opieka społeczna, edukacja, kultura, sport) przez organizacje pozarządowe.	K4
Ł.	Poprawiająca jakość życia mieszkańcom Supraśla modernizacja i rozbudowa miejskiej infrastruktury technicznej i społecznej.	K6
M.	Usuwanie z terenu miasta Supraśla wyrobów zawierających azbest.	K6

8 KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZEDSIĘWZIĘĆ

Istotnym wyznacznikiem zintegrowania programu rewitalizacji jest zapewnienie komplementarności przedsięwzięć. Wyróżnia się kilka wymiarów tej komplementarności – formułując GPR dopilnowano każdego z nich. Komplementarność przestrzenna wynika wprost z tego, że znacząca część przedsięwzięć skoncentrowano na ograniczonej przestrzeni (wzdłuż ul. Piłsudskiego), łatwo dostępnej z różnych części miasta. Komplementarność problemową potwierdzają opisy poszczególnych przedsięwzięć - wskazano w nich liczne merytoryczne i organizacyjne powiązania między nimi. Komplementarność proceduralno-instytucjonalną zapewniono planując system zarządzania wdrażaniem programu i poszczególnych przedsięwzięć. Dodatkowo powiązano go z działaniami partycypacyjnymi w ramach realizacji programu (w części jako odrębne przedsięwzięcia rewitalizacyjne), co zagwarantować ma należyty udział interesariuszy w tym procesie. Na pewno również zostanie osiągnięta komplementarność źródeł finansowania. Choć na obecnym etapie nie można jednoznacznie przesądzić o ostatecznej strukturze finansowania programu, to jednak niewątpliwie gmina Supraśl będzie sięgała po finansowanie zewnętrzne z różnych źródeł na potrzeby poszczególnych przedsięwzięć, zwłaszcza w obliczu ryzyka ograniczonej możliwości wykorzystania środków własnych.

Komplementarność międzyokresowa wynika z tego, że część zaplanowanych przedsięwzięć nawiązuje do wcześniej zrealizowanych z wykorzystaniem funduszy europejskich (w tym w ramach rewitalizacji) zadań i inwestycji – stanowią ich uzupełnienie lub uwzględniają wykorzystanie w ramach działań „miękkich” wcześniej zrealizowanej infrastruktury.

W szczególności w dwóch ostatnich perspektywach budżetowych Unii Europejskiej z wykorzystaniem środków europejskich zrealizowano kilka istotnych inwestycji – ze środków przeznaczonych na rewitalizację, ale nie tylko. Wskazać tu należy zwłaszcza rewaloryzację Parku Miejskiego (Saskiego) oraz Starej Plebanii, a wcześniej także Domu Ludowego. Każdy z tych obiektów ma odniesienie do zaproponowanych w GPR działań rewitalizacyjnych. Albo bezpośrednio – jak w przypadku planowanego przedsięwzięcia dotyczącego Domu Ludowego, czy wydarzeń lub aktywności, które w ramach kilku założonych przedsięwzięć będą się lub mogą się odbywać w Parku Saskim. Albo pośrednio, jak w przypadku Starej Plebanii. Jej wprost nie dotyczy żadne z przedsięwzięć, ale należy, że założone przedsięwzięcia skierowane na aktywizację i integrację lokalnej społeczności mają charakter uzupełniający w stosunku do tego projektu, który ujawnił między innymi, jak wielki potencjał tkwi w supraskich seniorach. Na pewno Stara Plebania znajdzie swą rolę w takich wynikających z aktualnego GPR działaniach jak np. „Dzień Sąsiada”.

Należy ponadto wspomnieć o innych przedsięwzięciach realizowanych w poprzednich latach z wykorzystaniem środków unijnych, które odnajdą w tej czy innej formie kontynuację lub nawiązanie w aktualnym programie rewitalizacji. Wskazać tu należy w szczególności:

- projekt polegający na zatrudnieniu Asystentów ucznia ze specjalnymi potrzebami (ASPE), w tym m.in. w Przedszkolu z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Pawła II w Supraślu,
- projekt poprawy jakości powietrza w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej,
- przedsięwzięcie grantowe „Dostępna Gmina Supraśl”, którego celem była poprawa dostępności do szeregu usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami,
- projekt pn. „Supraski Szlak Bioróżnorodności”, którego celem było zmniejszenie antropopresji na terenach Supraśla oraz promowanie ochrony różnorodności biologicznej i przyrodniczej,
- projekt pn. „Budowa Rynku w Supraślu wraz z infrastrukturą techniczną i urządzeniami budowlanymi w ramach projektu Targowisko w Supraślu”.

Gmina Supraśl korzystała także z szeregu dotacji pochodzących ze środków krajowych na realizację przedsięwzięć, zarówno infrastrukturalnych, jak i „miękkich”, do których nawiązywać lub z ich efektów korzystać będą przedsięwzięcia założone w aktualnym GPR.

9 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku będą finansowane z różnych źródeł oraz z potencjalnym uwzględnieniem etapowania (podziału na mniejsze części), co może wynikać albo ze względów organizacyjno-operacyjnych, jak też z uwarunkowań i możliwości dotyczących pozyskania wsparcia zewnętrznego.

Dostępność do środków zewnętrznych obarczona jest znaczną niepewnością, zwłaszcza, gdy środki udostępniane są w procedurach konkursowych lub też przeznaczane na silnie sprecyzowane typy działań, które nie zawsze mogą w pełni korespondować z tym, co zapisano w opisie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Niemniejsza skala niepewności dotyczy dostępności środków własnych gminy Supraśl stającej w wyniku podziału gminy w obliczu poważnych wyzwań finansowo-organizacyjnych, których konsekwencje trudno jednoznacznie ocenić i oszacować. Zakłada się jednak, że z czasem sytuacja zostanie wyjaśniona i ustabilizowana w taki sposób, że umożliwi to gminie dalszy rozwój i realizację planów rewitalizacyjnych zakreślonych w perspektywie czasowej sięgającej aż 11 lat w przyszłość.

Powyższe czynniki niepewności sprawiają jednak, że dostępność możliwych do pozyskania środków zewnętrznych oraz realność zaangażowania środków własnych determinować będą tempo i intensywność w dążeniu gminy do realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Przez ten pryzmat należy postrzegać zawarty w niniejszym programie ramy czasowo-rzeczowo-finansowe zarysowane w GPR.

Szacunkowe ramy finansowe programu opiewają na 61,350 mln zł i przedstawiono je w tabeli 20. Kwota podstawowa co do zasady obejmuje środki publiczne (choć przy niektórych przedsięwzięciach zakłada się pojawienie się współfinansowania ze strony środków prywatnych). Środki publiczne mają być wydatkowane albo przez instytucje publiczne albo w drodze dotacji przekazana organizacjom pozarządowym. Wstępnie przewiduje się, że ze źródeł zewnętrznych uda się uzyskać 38,970 mln zł na finansowanie programu (w tym 11,750 mln zł z Funduszy Europejskich dla Podlaskiego 2021-2027 w ramach Działania FEPD.05.01 Rewitalizacja miejska). W takim wypadku na zadania ujęte imiennie w programie gmina Supraśl wydatkuje ze środków własnych kwotę 22,380 mln zł.

Fakt uwzględnienia w treści programu charakterystyk dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (a więc umożliwienia realizacji pożądaných przedsięwzięć, które na dziś nie są jednak konkretnie wskazane) stwarza możliwość zwiększenia wolumenu finansowego programu, także w zakresie zaangażowania inwestorów/donorów prywatnych. W tabeli 20. w odrębnym wierszu oszacowano możliwość wystąpienia takich dodatkowych przedsięwzięć i zaplanowano strukturę ich finansowania. Dodatkowo należy odnotować, że w programie zaplanowano szereg działań o charakterze dyskusyjno-partycypacyjnym, które w dalszej perspektywie (już poza tym, co na dziś określono w programie) mogą doprowadzić do istotnych przedsięwzięć na terenie Supraśla. Tym samym realny wolumen środków wydatkowanych w Supraślu w rezultacie wdrożenia programu rewitalizacji może być istotnie wyższy niż to, co zaplanowano w samym programie.

Z drugiej strony trzeba podkreślić, że istotna część zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych znajduje się we wstępnej fazie przygotowań, a więc nie opracowano dla nich jeszcze dokumentacji projektowej i technicznej. Co z punktu widzenia istoty programu rewitalizacji stanowi pozytywny aspekt, gdyż oznacza, że ukształtowanie szczegółowego zakresu takich przedsięwzięć nastąpi w ramach wdrażania programu - a więc z uwzględnieniem działań partycypacyjnych stanowiących jego element. Z drugiej jednak strony fakt ten zwiększa zakres niepewności zawarty w programie i przekłada się na to, że przyjęte szacunkowo wartości (przedsięwzięć i całego programu) mają charakter wstępny i ich faktyczne ramy finansowe będą precyzować się wraz z postępowaniem wdrażania GPR. Oznacza to równocześnie, że ograniczony stopień dojrzałości planowanych przedsięwzięć powoduje, że zapisane w programie szacunki są niewystarczające jako podstawa wprowadzania zmian w wieloletniej prognozie finansowej gminy, o których mowa w art. 21 ustawy o rewitalizacji.

Tabela 21. Szacunkowa wartość przedsięwzięć w ramach gminnego programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania

Środki gminy	Zewnętrzne własne publiczne krajowe	Środki z UE (w tym FEdP 2021-27)	Źródła prywatne	Suma
Szacunkowe podstawowe ramy finansowego programu				
22 380 000 zł	13 570 000 zł	24 500 000 zł	900 000 zł	61 350 000 zł
Szacunkowe uzupełniające ramy finansowego programu (w przypadku realizacji działań spełniających charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych)				
5 000 000 zł	7 000 000 zł	0 zł	4 000 000 zł	16 000 000 zł
Łączne szacunkowe ramy finansowego programu (w przypadku realizacji działań spełniających charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych)				
27 380 000 zł	20 570 000 zł	24 500 000 zł	4 900 000 zł	77 350 000 zł

POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Zapewnienie kompleksowego podejścia do procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością oparcia realizacji programu na komplementarności źródeł finansowania. Polega ona na łączeniu środków własnych gminy oraz innych interesariuszy ze środkami zewnętrznymi (dotacyjnymi lub pożyczkowymi na preferencyjnych warunkach) - europejskimi (w ramach różnych funduszy) i krajowymi. Zestaw takich potencjalnych źródeł, do których można sięgać w poszukiwaniu finansowania, jest szeroki i ulega ciągłym zmianom (wciąż pojawiają się nowe programy, mechanizmy i możliwości, inne wyczerpują się). Z drugiej strony dla wielu z tych źródeł postawiono ścisłe wymagania i sztywno określono zakres interwencji, co nie zawsze będzie wprost pasować do przedsięwzięć zapisanych w programie. Oznacza to potrzebę czujności i elastyczności po stronie gminy. Czujności, aby odnajdywać kolejne, nie zawsze oczywiste, możliwości finansowania przedsięwzięć. A elastyczności, aby być gotowym do kształtowania wniosków projektowych (które mogą obejmować np. tylko pewien fragment przedsięwzięcia rewitalizacyjnego) w sposób, który właściwie wpisze się w ramy kwalifikowalności. W przypadkach braku uzyskania pierwotnie planowanego dofinansowania danego przedsięwzięcia z określonego źródła powinny być podejmowane próby wykorzystania innych źródeł lub wspieranie procesów środkami własnymi gminy.

W pierwszej kolejności źródła finansowania przedsięwzięć będą poszukiwane w funduszach europejskich, w szczególności w Funduszach Europejskich dla Podlaskiego 2021-2027 w ramach Działania FEPD.05.01 Rewitalizacja miejska. Odpowiada ono celowi szczegółowemu EFRR.CP5.I – „Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich”. Z tego źródła przewiduje się finansowanie przedsięwzięć obejmujących fizyczną odnowę i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. Jak potencjalnych beneficjentów wsparcia w ramach tego działania wskazuje się: administrację publiczną, instytucje nauki i edukacji, organizacje społeczne i związki wyznaniowe, partnerstwa oraz służby publiczne. Zakres wsparcia obejmie wynikające z Gminnych Programów Rewitalizacji takie działania jak:

- przebudowę i adaptację zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni funkcjonalnie związanych z obiektem w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji, np. gospodarczych, społecznych, mieszkaniowych, edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych,
- tworzenie systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego.
- zagospodarowanie/uporządkowanie zdegradowanych przestrzeni wraz z przyległym otoczeniem.

Prócz wymienionego powyżej celu szczegółowego w ramach programu FEdP 2021-2027 wsparcie realizacji programu rewitalizacji będą mogły potencjalnie stanowić również inne priorytety i cele szczegółowe.

Jako inne potencjalne „unijne” źródła finansowania wskazać należy:

- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko 2021-2027
- Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
- Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027
- Program Interreg Litwa – Polska 2021-2027
- Program Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027
- Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności
- Europejska Inicjatywa Miejska

Natomiast jako pozostałe zewnętrzne źródła finansowania wskazać należy (choć lista ta na pewno nie jest wyczerpana i zamknięta):

- Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
- Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych
- Fundusz Dostępności
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów
- Fundusz Dopłat
- Program Wieloletni Senior Plus
- Program „Przedsiębiorstwo Społeczne +” na lata 2023-2025
- Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków”

CZĘŚĆ ZARZĄDCZA

10 STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Realizacja procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością podejmowania działań w sposób kompleksowy i zintegrowany. Z uwagi na szeroki zakres merytoryczny programu zawierający zróżnicowane i rozciągnięte w czasie przedsięwzięcia, konieczność wzajemnej integracji działań oraz potrzebę stałego angażowania interesariuszy, niezbędne jest zaplanowanie z dbałością systemu wdrażania programu. Zwrócić uwagę należy zwłaszcza na te elementy, które standardowo stanowią krytyczne elementy systemów zarządzania rewitalizacją:

- czytelne „przywództwo” całości procesu oraz klarowne rozdzielanie odpowiedzialności za poszczególne przedsięwzięcia lub ich etapy między komórki i instytucje zaangażowane w proces rewitalizacji,
- sprawna współpraca komórek Urzędu Miejskiego oraz instytucji podległych w celu efektywnej koordynacji różnych elementów procesu,
- partycypacja społeczna i współpraca różnych grup interesariuszy oraz skuteczne „wmontowanie” ich rezultatów w procesy zarządcze,
- powiązanie mechanizmów zarządczych z systemem monitorowania programu oraz oceny stopnia realizacji i aktualności programu (to zagadnienie uwzględniono w opisie systemu monitorowania i oceny GPR).

SYSTEM INSTYTUCJONALNY

Rola Burmistrza. Pełnomocnik ds. Rewitalizacji

Burmistrz Supraśla jako organ wykonawczy realizuje uchwały rady gminy i zadania gminy określone przepisami prawa, a wspiera go w tym zakresie Urząd Miejski. Oznacza to, że realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku (w szczególności w zakresie właściwości gminy) oraz koordynacja całego procesu stanowią odpowiedzialność Burmistrza.

Strukturę organizacyjną Urzędu określa Regulamin Organizacyjny przyjęty zarządzeniem Burmistrza. Należy liczyć się z tym, że po podziale gminy struktura organizacyjna może ulec zmianie, co rodzi potrzebę zapewnienia elastyczności w sformułowanych tutaj mechanizmach zarządzania wdrażaniem programu rewitalizacji.

Komórki wskazane w regulaminie odpowiadają przed Burmistrzem oraz Zastępcą Burmistrza, Skarbnikiem i Sekretarzem stosownie do zakresu zadań wskazanego w tym Regulaminie oraz upoważnień udzielonych przez Burmistrza. Udział Burmistrza w zarządzaniu procesem rewitalizacji zasadniczo odbywać się będzie w powyższych ramach formalnych, w których realizować będzie swe kompetencje w standardowym trybie. Oprócz doraźnych informacji związanych z różnymi aspektami realizacji programu z ustaloną w trybie roboczym częstotliwością Burmistrz informowany będzie o przebiegu wdrażania GPR jako całości. Informacje te mogą być podstawą wydawania przez Burmistrza wiążących instrukcji wpływających na proces realizacji programu.

Bezpośredni i stały wgląd w realizację Gminnego Programu Rewitalizacji będzie miał wskazany przez Burmistrza Pełnomocnik ds. Rewitalizacji. Optymalnie, gdyby ta rola powierzona została Zastępcy Burmistrza. Jego zadania powinny się koncentrować na tym, aby proces rewitalizacji przebiegał zgodnie z tym, co wyznaczono w Gminnym Programie Rewitalizacji. W szczególności będzie to:

- kierowanie pracami Zespołu ds. Rewitalizacji,
- współpraca z podmiotami, interesariuszami, komórkami Urzędu Miejskiego oraz jednostkami podległymi w celu wspólnego wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- uzyskiwanie na bieżąco informacji od właściwych komórek lub instytucji o postępie w realizacji przedsięwzięć, ewentualnie pojawiających się problemach,
- reprezentowanie Burmistrza w kontaktach roboczych z Komitetem Rewitalizacji, a także innymi grupami i zespołami o charakterze doradczym czy inicjatywnym, jak również innymi interesariuszami i podmiotami, których zaangażowanie jest istotne z punktu widzenia procesu rewitalizacji,
- podejmowanie doraźnych działań zarządczych.

Powyższy model może zostać zmodyfikowany, jeśli Burmistrz uznając, że pełna integracja działań nastąpi dopiero w przypadku, gdy to on weźmie na siebie bardziej bezpośredni wgląd w proces rewitalizacji. W takim przypadku Pełnomocnik nie będzie powołany, a przypisane tu zadania Pełnomocnika przypadną Burmistrzowi. W szczególności oznaczałoby to konieczność aktywnego włączenia się Burmistrza w obrady Zespołu ds. Rewitalizacji.

Dodatkowo zakłada się wskazanie Koordynatora procesu Rewitalizacji – pracownika Urzędu Miejskiego, który będzie centralną postacią w strukturze wdrażania GPR. Jego codzienna praca skupi się na realizacji przekrojowych lub koordynacyjnych zadań i czynności

związanych z rewitalizacją (np. korespondencja z instytucjami i partnerami zewnętrznymi, sprawozdawczość, bieżąca komunikacja z komórkami lub jednostkami realizującymi konkretne przedsięwzięcia, itp.), w tym w szczególności bieżące dopilnowywanie, aby proces rewitalizacji przebiegał zgodnie z tym, jak został zaplanowany oraz z obowiązującymi przepisami. Dotyczy to zwłaszcza takich zagadnień jak:

- sfery partycypacji społecznej i zapewnienia włączenia interesariuszy w prowadzenie procesu rewitalizacji oraz informowania interesariuszy o postępach w realizacji procesu rewitalizacji,
- koordynowania procesów pozyskiwania źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych, w tym również ze środków unijnych,
- aktualizacji lub opracowywania dokumentów niezbędnych do realizacji procesu rewitalizacji,
- monitorowania i oceny rewitalizacji.

Zespół ds. Rewitalizacji

Realizacja procesu rewitalizacji o złożonym charakterze oraz wieloletnim horyzoncie czasowym wiąże się z koniecznością wprowadzania regularnego mechanizmu współpracy pomiędzy poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i jednostkami. W tym celu ustanowiony zostanie Zespół ds. rewitalizacji pełniący kluczową rolę w systemie zarządzania i koordynacji procesu wdrażania GPR. Zostanie powołany zarządzeniem Burmistrza, a w jego skład wejdą: Pełnomocnik ds. Rewitalizacji, Koordynator procesu rewitalizacji oraz przedstawiciele kluczowych, z punktu widzenia treści GPR, komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego lub jednostek podległych.

Spotkania zespołu będą zwoływane przez Pełnomocnika ds. Rewitalizacji – nie powinny się odbywać rzadziej niż raz na 2 miesiące. Spotkania zespołu mogą być zwoływane w pełnym składzie – gdy tematyka obrad będzie miała charakter przekrojowy, ale też mogą objąć węższą grupę członków, gdy temat do omówienia będzie dotyczył zagadnień wymagających tylko części członków Zespołu. Przy czym w tym drugim przypadku poinformowani powinni być o tym wszyscy członkowie Zespołu. Nie rzadziej niż raz na rok Zespół powinien spotykać się z Komitetem Rewitalizacji.

W skład Zespołu ds. Rewitalizacji wejdą przedstawiciele komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego oraz jednostek organizacyjnych gminy realizujący zadania w istotnym zakresie powiązanie z treścią Gminnego Programu Rewitalizacji. Diagram 6. ilustruje zakładany skład

Fundusze Europejskie
dla Podlaskiego

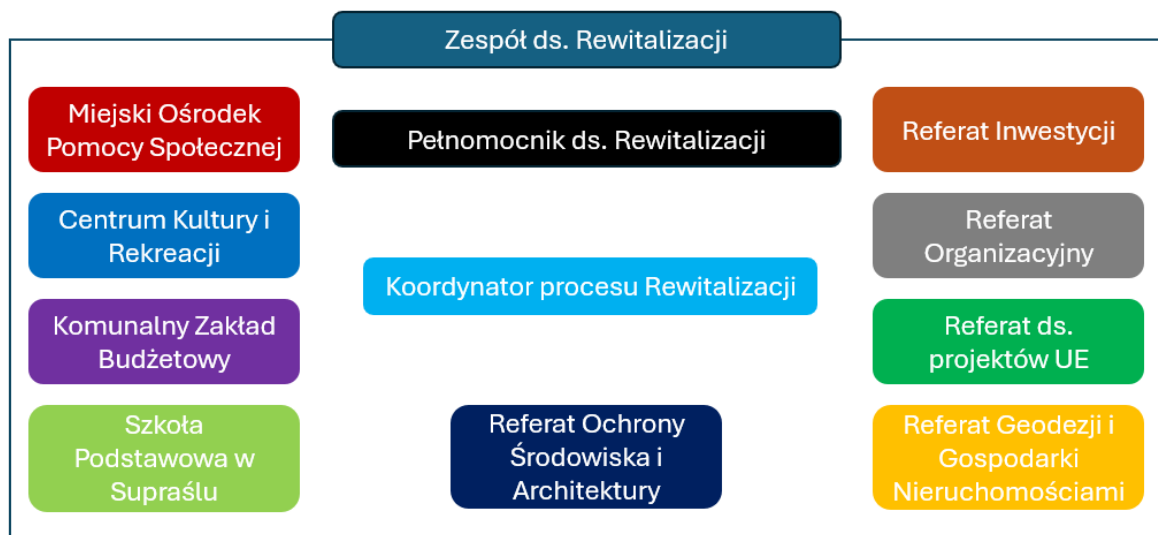
Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

instytucjonalny Zespołu ds. Rewitalizacji, przy czym może on zostać zmodyfikowany w ślad za ewentualnymi zmianami organizacyjnymi w strukturze Urzędu Miejskiego. Jeżeli będzie to uzasadnione poruszaną tematyką w posiedzeniach mogą też uczestniczyć inni urzędnicy, a także „zewnętrzne” osoby (spoza struktur administracyjnych gminy).

Diagram 7. Zestawienie komórek i jednostek reprezentowanych w Zespole ds. Rewitalizacji

Zasady i mechanizmy pracy Zespołu i współpracy w jego ramach w maksymalnym zakresie bazować powinny na elastycznym podejściu, efektywnym wykorzystaniu czasu oraz priorytecie skuteczności. Na posiedzeniach, którym przewodniczył będzie Pełnomocnik ds. Rewitalizacji, Zespół powinien poruszać co najmniej następujące zagadnienia:

- krótkie sprawozdanie uczestników posiedzenia z realizacji zadań przypisanych do ich odpowiedzialności w okresie od poprzedniego posiedzenia,
- omówienie spraw bieżących oraz ustalenie planu działań (z podziałem zadań i przypisaniem odpowiedzialności) na przyszłość – Zespół powinien zawsze dysponować ogólnym planem działań za okres co najmniej do przodu (aby w raportach rocznych móc oceniać stopień jego wykonania) oraz bardziej szczegółowym na okres do kolejnego posiedzenia.

Ponadto, w razie wystąpienia takiej potrzeby, zespół powinien dokonywać wstępnych rozstrzygnięć (do akceptacji ze strony Burmistrza) w następującym zakresie:

- ustaleniu, że określone planowane do realizacji zadanie spełnia określone w GPR cechy potencjalnego dopuszczalnego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego i powinno być traktowane jako przedsięwzięcie rewitalizacyjnego w ramach programu,

- potrzebie podjęcia ponadstandardowych działań (nie sprecyzowanych jednoznacznie w treści GPR) w ramach wdrażania programu, np. działań z zakresu partycypacji społecznej, organizacji konkursu urbanistyczno-architektonicznego, sporządzenia ekspertyzy, podjęcia współpracy z określonym partnerem zewnętrznym, itp.

Kluczowe treści i ustalenia każdego posiedzenia Zespołu ds. Rewitalizacji będą skrótowo spisywane w formie „Zapisu przebiegu posiedzenia” i dystrybuowane wśród jego członków. Koordynator ds. Rewitalizacji będzie odpowiedzialny za ich archiwizację.

Mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Jednym z elementów wymaganego przez ustawę o rewitalizacji zakresu Gminnego Programu Rewitalizacji jest zaplanowanie mechanizmów integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W dużej części zapewnienie integracji przedsięwzięć zostało zaplanowane w treści GPR poprzez odpowiedni ich dobór i właściwe opisanie w treści programu powiązań (merytorycznych, formalnych, wykonawczych) między nimi – w charakterystykach dotyczących przedsięwzięć, jak i podrozdziale o komplementarności przedsięwzięć. Należy odnotować, że część zaplanowanych przedsięwzięć ma charakter kompleksowy charakter – realizują kilka kierunków działań skojarzonych z różnymi celami programu, a przede wszystkim łączą działania „twarde” i „miękkie”. Takie podejście samo w sobie czyni gwarantuje istotny poziom integracji działań.

Dodatkowo na etapie wdrażania prowadzone będą ciągłe starania, aby zapewnić optymalną koordynację i powiązanie merytoryczne przedsięwzięć. Głównym narzędziem temu służącym będzie Zespół ds. Rewitalizacji oraz bezpośrednie kontakty i konsultacje komórek czy instytucji przygotowujących i realizujących poszczególne przedsięwzięcia. Szczególny nacisk położony będzie na „dopasowanie” przedsięwzięć – w szczególności dotyczy to przedsięwzięć „społecznych” – w taki sposób, aby ich zakresy z jednej strony się nie dublowały, a z drugiej nie pozostawiały luk w postaci „niezagospodarowanych” czy pominiętych odbiorców lub interesariuszy.

RAMOWY HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

Planowany okres obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji do roku 2035 wyznacza 11-letnią perspektywę jego realizacji. Przyjęty harmonogram realizacji opiera się na najważniejszych etapach i działaniach, które powinny zostać podjęte w toku realizacji programu. W tabeli 21. ujęto planowane w trakcie procesu rewitalizacji kluczowe zdarzenia i działania rozpisane w podziale na półrocza. Zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny do końca realizacji programu opracowanych zostanie 11 raportów o stanie realizacji

programu oraz trzy oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jednocześnie zaplanowano sporządzenie oceny efektów programu po zakończeniu jego realizacji, co nastąpi w 2036 roku, a której celem będzie ocena zasadności kontynuacji procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze całego miasta Supraśla. W okresie do końca realizacji programu w 2035 roku przebiegną dwie sześciolatek kadencje Komitetu Rewitalizacji – druga z nich wykroczy poza okres realizacji programu, co jest zjawiskiem korzystnym, bo Komitet będzie mógł merytorycznie odnieść się do sporządzonej w I połowie 2036 roku oceny końcowej programu. Jeżeli proces rewitalizacji w Supraślu nie będzie kontynuowany po dokonaniu tej oceny Komitet powinien zostać zniesiony po wydaniu opinii względem tej oceny.

Tabela 22. Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Rok realizacji	Okres realizacji	Podjęwane działania
2024	druga połowa roku	uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji
2025	pierwsza połowa roku	wpis GPR do Wykazu prowadzonego przez Marszałka Województwa powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji powołanie Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji przygotowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2025	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2026	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2025 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2026	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2027	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2026 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2027	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2028	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2027 r. pierwsza ocena aktualności i stopnia realizacji GPR przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć

		rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2028	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2029	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2028 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2029	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2030	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2029 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2030	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2031	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2030 r. druga ocena aktualności i stopnia realizacji GPR koniec pierwszej kadencji Komitetu Rewitalizacji powołanie Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2031	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2032	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2031 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2032	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2033	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2032 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego finansowania
2033	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych działania na rzecz pozyskania zewnętrznego

		finansowania
2034	pierwsza połowa roku	druga ocena aktualności i stopnia realizacji GPR przygotowanie Raportu rocznego za 2033 r. wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2034	druga połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2035	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2034 r. wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2035	druga połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2036	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu końcowego z realizacji GPR oraz końcowej oceny aktualności i stopnia realizacji GPR

KOSZTY ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Rewitalizacja stanowi zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym. Jego realizacja ma charakter ciągły i wymaga wdrożenia efektywnego systemu zarządzania. Ustawa o rewitalizacji w art. 15 ust. 1 pkt 8 wymaga, aby w treści GPR zaplanować wstępnie koszty zarządzania tym procesem. Wdrażanie GPR będzie w zasadniczej części odbywać się w oparciu o zaangażowanie i udział pracowników Urzędu Miejskiego oraz podległych jednostek, co odbywać się będzie w ramach ich standardowych obowiązków służbowych. Tym samym ten aspekt nie będzie co do zasady generował dodatkowych kosztów zarządczych. Jednakże należy uwzględnić, że w trakcie realizacji GPR co najmniej następujące zagadnienia będą lub mogą być czynnikiem rodzącym koszty:

- zapewnienie efektywnej organizacji prac Zespołu ds. Rewitalizacji oraz Komitetu Rewitalizacji, w tym szkoleń (w tym wyjazdów studyjnych, programów mentoringowych) dla członków obu tych ciał, jako niezbędnego warunku prowadzenia rewitalizacji w sposób fachowy i bazujący na inspiracjach i dobrych praktykach z innych miast (w przypadku urzędników możliwość rozwoju zawodowego będzie wspierać ich aspiracje i motywować do aktywnego działania),
- ewentualne wsparcie eksperckie procesu rewitalizacji, np. w zakresie monitorowania postępów realizacji GPR lub organizacji aktywności partycypacyjnych,
- sporządzenia oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, ewentualnych zmian GPR oraz ewentualnych innych opracowań związanych z procesem wdrażania rewitalizacji, który sporządzenie może wynikać z doraźnych potrzeb.

W Tabeli 22. zawarto szacunkowe koszty zarządzania realizacją programu, uwzględniające zmienność w czasie tych kosztów (m.in. ocena GPR prowadzona co 3 lata) oraz prognozowany wzrost cen.

Dla potrzeb skutecznej realizacji zadań w toku realizacji programu Gmina Supraśl dążyć będzie do pozyskiwania wsparcia zewnętrznego na pokrycie przynajmniej części kosztów procesu zarządzania.

Tabela 23. Szacunkowe koszty zarządzania wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji

Rok realizacji programu	Orientacyjna wielkość ponoszonych nakładów (brutto)
2025	15 000 PLN
2026	30 000 PLN
2027	35 000 PLN
2028	60 000 PLN
2029	40 000 PLN
2030	45 000 PLN
2031	70 000 PLN
2032	50 000 PLN
2033	55 000 PLN
2034	75 000 PLN
2035	55 000 PLN
2036	35 000 PLN
Ogółem:	565 000 PLN

MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym Gminnym Programie Rewitalizacji posiadają kompleksowy charakter – często realizują wiele kierunków działań przypisanych do różnych celów programu oraz wpływają na wiele sfer funkcjonowania obszaru rewitalizacji. Ponadto wyznaczone przedsięwzięcia są wewnętrznie złożone, gdyż realizacja wymaga licznych działań, a niektóre z nich są współzależne, warunkując wzajemną realizację bądź wpływając na jej powodzenie (więcej w podrozdziale System monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji).

Konstruowanie przedsięwzięć w opisany wyżej sposób posiada zarówno wady i zalety: z jednej strony realizacja wymaga ścisłej współpracy międzydziedzinowej, bo bez niej nie jest możliwa, z drugiej skuteczność procesu rewitalizacji obciążona może być ryzykiem braku prawidłowej koordynacji podejmowanych działań.

Aby zapewnić odpowiednią integrację działań w procesie rewitalizacji w karcie poszczególnych przedsięwzięć podano przedsięwzięcia komplementarne, tj. takie, które powinny być przygotowywane łącznie i równolegle, gdyż posiadają elementy wspólne lub bazują na wspólnych zasobach. Wymagają one szczególnej uwagi i troski ze strony zespołu prowadzącego proces rewitalizacji.

11 OPIS SPOSOBU ZAPEWNIENIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY W PROCESIE REWITALIZACJI

Partycypacja społeczna i aktywny udział interesariuszy (w tym partnerów o różnym charakterze) są nieodzownymi elementami procesu rewitalizacji – dotyczy to zarówno etapu przygotowania rewitalizacji, w szczególności opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, a jak i etapu realizacji, a więc przekładania treści GPR na faktyczne działania służące osiągnięciu wyznaczonych celów. Nadanie partycypacji społecznej tak istotnej roli w rewitalizacji wynika z jednej strony przepisów ustawy o rewitalizacji, ale z drugiej jest naturalną konsekwencją konstatacji, że nie da się trafnie sformułować i przeprowadzić programu zmian w danej społeczności bez aktywnego zaangażowania jej w ten proces.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. Działania te obejmują między innymi poznanie ich potrzeb i oczekiwań oraz dążenie do zachowania spójności planowanych działań ze zidentyfikowanymi potrzebami i oczekiwaniami, prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych, inicjowanie, umożliwianie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami i ich integracji wokół rewitalizacji, a także zapewnienie ich udziału w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji.

DZIAŁANIA PARTYCYPACYJNE NA ETAPIE OPRACOWANIA GPR

Przy sporządzaniu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku wciągnięcie do tego szerokiego grona interesariuszy stanowiło istotne, acz i niełatwe, zadanie. Wynikało

to z dążenia do uzyskania dokumentu o właściwej jakości oraz adekwatności (jego dopasowania do potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności), która miałyby się też przyczynić się do budowania poparcia wokół jego przyszłej realizacji. Czy to się udało, zostanie zweryfikowane w praktyce na etapie wdrażania programu.

Zapewnienie partycypacji społecznej podczas sporządzania dokumentu oraz jego wdrażania stanowi także wymóg formalny. W szczególności wynika on z przepisów ustawy o rewitalizacji. Dodatkowo, podobne, ale konkretniej sformułowane wymaganie pojawia się, o ile Gminny Program Rewitalizacji ma pełnić rolę strategii innego instrumentu terytorialnego (IIT), co z kolei umożliwi ubieganie się o współfinansowanie przedsięwzięć zawartych w programie z Funduszy Europejskich dla Podlaskiego 2021-2027 przeznaczonych na rewitalizację. Zgodnie z art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 w prace nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT zaangażowani muszą być partnerzy społeczno-gospodarczy oraz właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

W przypadku prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 czyniono starania – poprzez informowanie o prowadzonych działaniach partycypacyjnych – aby podmioty pozarządowe zajmujące powyżej wymienionymi zagadnieniami aktywnie włączały się w prace nad programem. Efekty były ograniczone z uwagi na niedostatek organizacji pozarządowych o odpowiednim profilu działających terenie Supraśla, podczas gdy organizacje ze szczebla wojewódzkiego okazały się niezainteresowane uczestnictwem. Tym niemniej w działania partycypacyjnych poruszane były niektóre z powyższych zagadnień, jak kwestie ochrony środowiska, włączenia społecznego czy osób niepełnosprawnych.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE OPRACOWANIA GPR

Opisując przebieg partycypacji społecznej na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji wyróżnić należy dwa etapy. Pierwszy dotyczył wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Supraśl. Na tym etapie partycypacja społeczna miała miejsce w ramach udziału interesariuszy w formalnych konsultacjach społecznych projektu uchwały delimitacyjnej. Drugi etap przypadają na działania po podjęciu uchwały o przystąpieniu do sporządzania Gminnego Programu Rewitalizacji i obejmował różne aktywności o charakterze partycypacyjnym: ankietę, wywiady, spotkania i warsztaty oraz spacer badawczy.

Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji trwały od 26 kwietnia 2024 r. do 31 maja 2024 r. Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji ogłoszenie o konsultacjach zostało zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) i na stronie internetowej gminy w dniu rozpoczęcia konsultacji społecznych, tj. 26 kwietnia 2024 r. Ponadto informację o konsultacjach społecznych rozpropagowano poprzez:

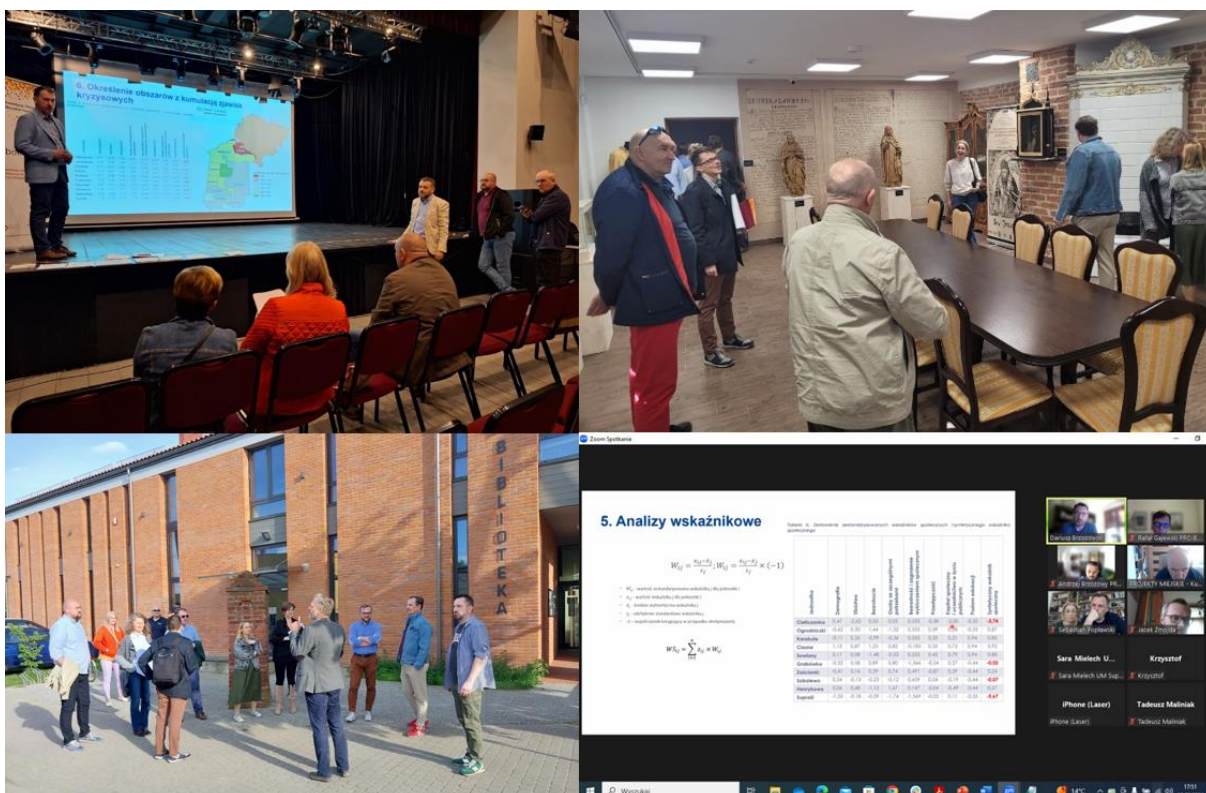
- publikację w prasie (Gminny Kurier Sąsiedzki bia24 – wydanie kwiecień/maj 2024 r.);
- wywieszenie plakatów w widocznych miejscach na terenie znajdującym się w granicach obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Supraślu;
- w mediach społecznościowych Urzędu Miejskiego w Supraślu (Facebook).

W ramach konsultacji społecznych zorganizowano następujące aktywności partycypacyjne:

- prezentację obszaru rewitalizacji wraz z dyskusją nt. wyznaczenia obszaru rewitalizacji w dniu 8 maja 2024 r.;
- spacer badawczy po wybranych punktach obszaru rewitalizacji w dniu 9 maja 2024 r.,
- prezentację obszaru rewitalizacji wraz z debatą na temat problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji w dniu 13 maja 2024 r. w formule on-line na platformie ZOOM
- dyżury konsultacyjne w Urzędzie Miejskim w Supraślu w trakcie trwania konsultacji w godzinach pracy urzędu.

Konsultowany dokument był zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) i na stronie internetowej gminy. Ponadto stworzono możliwości wglądu do wersji papierowej. Uwagi można było zgłaszać wypełniając odpowiedni formularz konsultacyjny i przesyłając jego wersję elektroniczną lub dostarczając papierową.

Rycina 5. Aktywności partycypacyjne w ramach opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji

Partycypacja społeczna na etapie sporządzania GPR

Współpraca z interesariuszami oraz włączanie społeczności gminy w prace dotyczące programu wymagały odpowiedniego modelu komunikacji. Podejmowane działania w ramach procesu formułowania GPR, zaproszenia do udziału w wydarzeniach partycypacyjnych i innych aktywnościach (np. zaproszenie do wypełnienia ankiety rewitalizacyjnej) były przedstawiane interesariuszom za pomocą szerokiej palety narzędzi komunikacyjnych. Wymienić należy:

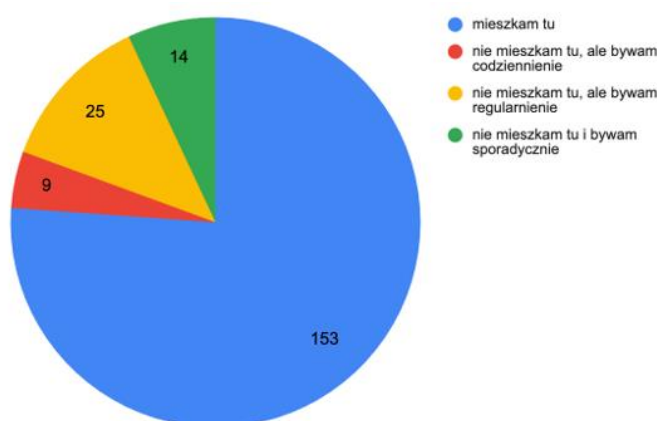
- informacje na stronie Urzędu Miejskiego,
- informacje na gminnym profilu FB,
- ustanowione stałe kanały komunikacyjne Urzędu Miejskiego z interesariuszami.

Zwłaszcza dzięki dwóm ostatnim metodom komunikacji, informacje o planowanych działaniach czy aktywnościach były udostępniane lub przekazywane dalej i docierały także do tych, których nie śledzą strony lub mediów społecznościowych gminy.

W ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji zrealizowano szereg działań i aktywności partycypacyjnych. Kluczową było przeprowadzenie ankiety (w formie elektronicznej i „papierowej”) mającej posłużyć jako jeden z elementów diagnozy pogłębionej oraz stworzyć wstępne podstawy pod formułowanie przedsięwzięć

rewitalizacyjnych. Ponieważ dążono do osiągnięcia frekwencji na poziomie co najmniej 200 odpowiedzi (co jak okazało się w mieście liczącym 4242 mieszkańców było sporym wyzwaniem) termin zakończenia ankiety był kilkakrotnie przesuwany. Ostatecznie ankieta została przeprowadzona w okresie od 6 września do 26 października 2024 r. Wypowiedziało się w niej 201 osób. Na diagramie 7. przedstawiono strukturę uczestników pod względem powiązania ankietowanych z Supraślem. Wśród ankietowanych większość stanowiły kobiety. Ponad połowa odpowiedzi napłynęła od osób z przedziału wiekowego 40-59 lat, 15% od osób powyżej 60 lat, natomiast 6,5 % od młodzieży do 18 roku życia.

Diagram 8. Powiązanie uczestników ankiety rewitalizacyjnej z Supraślem

Ponadto w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji przeprowadzono szereg wywiadów, w tym z przedstawicielami lokalnej społeczności oraz organizacji pozarządowych działających na terenie Supraśla. Zorganizowano również spotkania i warsztaty dla interesariuszy, w tym przede wszystkim:

- otwarte spotkanie dla interesariuszy inaugurujące partycypacyjne prace nad GPR dla Supraśla, 20 września 2024 r. o godz. 16.00,
- spacer badawczy po obszarze rewitalizacji, 20 września 2024 r. o godz. 18.00,
- warsztat w ramach prac nad GPR dla przedstawicieli organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, 2 października 2024 r. o godz. 17.00,
- spotkanie podsumowujące partycypacyjne prace nad GPR, 30 października 2024 r., o godz. 16.30.

Na rycinach 5.-8. przedstawiono wybór zdjęć i materiałów ilustrujących przeprowadzone działania związane z udziałem interesariuszy w pracach nad Gminnym Programem Rewitalizacji.

Równolegle trwały prace nad projektem uchwały w sprawie uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Supraśla. W ich

ramach również zorganizowano spotkanie z interesariuszami, które miało miejsce 2 października 2024 r. o godz. 17.00.

Rycina 6. Dokumentacja zdjęciowa działań partycypacyjnych w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji

Rycina 7. Wybór materiałów związanych z prowadzonymi działaniami partycypacyjnymi w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji

The collage consists of four distinct materials:

- Top-left:** A website banner from Suprast.pl titled "Włącz się w rewitalizację Suprasła!". It includes the text "Włącz się w rewitalizację Suprasła! Już dziś wypełnij ankietę dostępną pod adresem <https://bit.ly/suprast24>. Zbierzmy to razem!" and a QR code.
- Top-right:** A flyer for a meeting titled "Weź udział w rewitalizacji Suprasła". It features a sunset over water and the text: "Spotkanie posługuje do podsumowania prac partycypacyjnych nad Gminnym Programem Rewitalizacji dla Suprasła oraz przedstawienia propozycji w zakresie celów programu i kierunków działań. Zapraszamy do rozmowy: Środa, 30.10, godz. 16:30 Centrum Kultury i Rekreacji w Suprasławiu. Bez zaangażowania mieszkańców w prace nad programem będzie on uboższy!". The date "30.10.2024" and time "16:30" are prominently displayed.
- Bottom-left:** A social media post from "Bełniów Supraśl - Obserwuj" dated 17 października o 09:57. The text reads: "REWITALIZACJA, to słowo niesie w sobie magię! ANKIETA - już mniej magii, ale bez ankiety nie zaudzi się zmiany. Każdy bywałem i miłośnik Suprasła, nie tylko więc mieszkańcy, może mieć swój udział w zmianach, jakie zaplanuje w bilansie miasta. Gmina prosi o wypełnienie ankiety, w której możecie się rozpaść o swoich obserwacjach i marzeniach, jakie macie w związku z naszym pięknym miastem. *Robimy Gminny Program Rewitalizacji (GPR) Suprasła (do 2035 roku). Jednym z elementów jest ankieta, która pomoże nam go napisać. Do tej pory zbyt mało osób ją wypełniło, więc prosimy o: - poświęcenie kilku minut i wypełnienie ankiety online (jeśli jeszcze tego nie zrobiliście) - przekazanie tej wiadomości dalej do rodziny, znajomych, współpracowników - żeby też wzięli udział w ankiecie i zachęcił do tego innych. Ankieta jest nie tylko dla mieszkańców Suprasła, ale dla wszystkich, którzy znają to miasto - pracują tu, mieszkają, albo choćby regularnie tu bywają. Prosimy o wypełnienie ankiety do 23 października 2024. Ankieta do wypełnienia przez internet znajduje się pod adresem: <https://bit.ly/suprast24>. Dzięki za współpracę!"
- Bottom-right:** A screenshot of the online survey form titled "ANKIETA REWITALIZACYJNA SUPRASŁ". It includes the question: "1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan/Pani zadowolony/a, czy nie z mieszkalnictwem, a tego, co mieszka w Suprasławiu?". There are radio buttons for "Zadowolony/a, nie mam nic do powiedzenia", "Nie mam zdania", "Raczej nie", "Raczej tak", "Zdecydowanie tak", and "Nie mieszkam w Suprasławiu".

Rycina 8. Wybór materiałów związanych z prowadzonymi działaniami partycypacyjnymi w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji

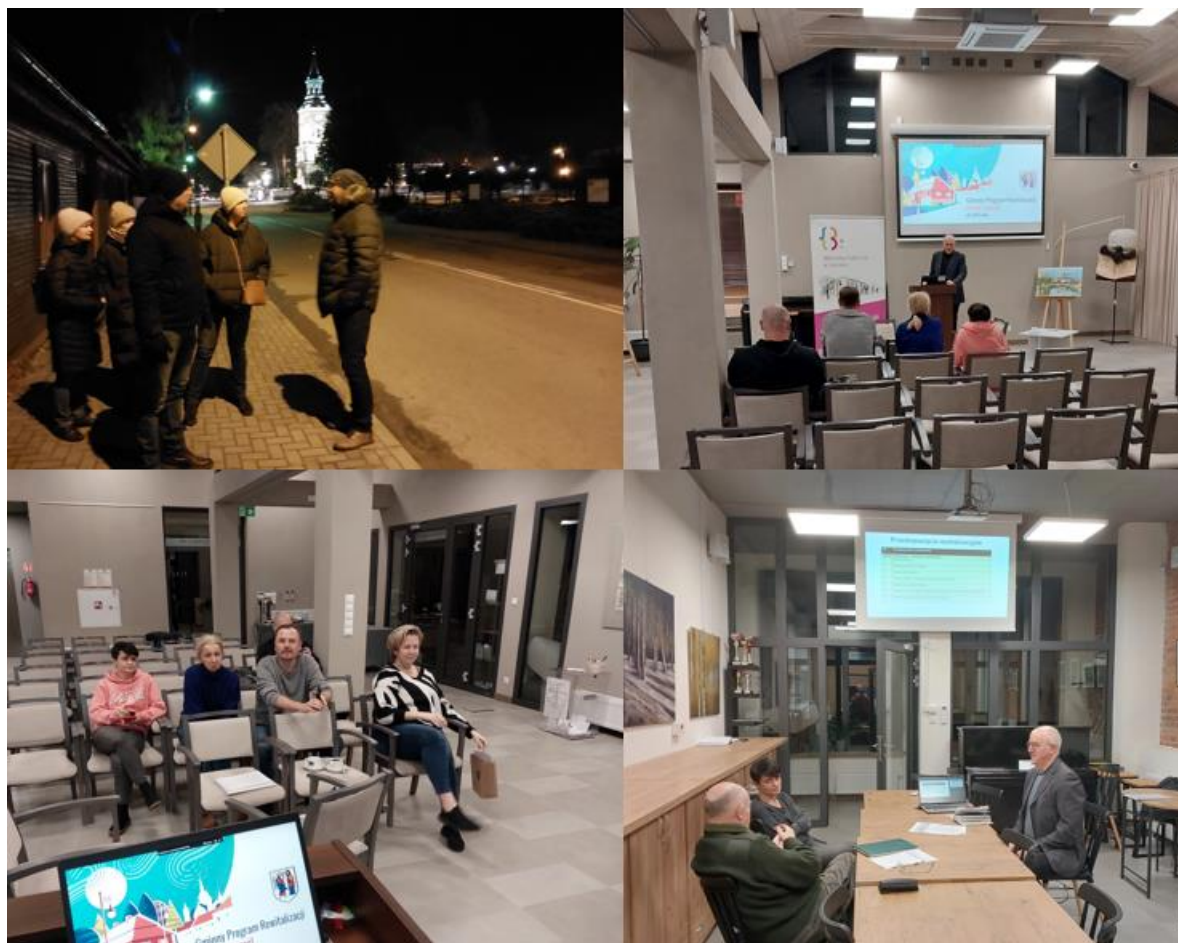

Konsultacje społeczne projektu GPR

Prace nad projektem „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku” (GPR) zostały zwieńczone formalnymi konsultacjami społecznymi, które trwały od dnia 12 listopada do dnia 16 grudnia 2024 r. Ogłoszenie o konsultacjach zostało zamieszczone w prasie, na tablicach informacyjnych, mediach społecznościowych oraz w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) i na stronie internetowej gminy. Na tych samych stronach zamieszczono projekt dokumentu wraz z formularzem konsultacyjnym. Był on także dostępny do wglądu w siedzibie Urzędu Miasta. W trakcie trwania konsultacji kilkakrotnie przypomniano w mediach społecznościowych o możliwości zgłaszania uwag oraz o aktywnościach partycypacyjnych. Niewątpliwie informacja o tym, że trwają konsultacje była szeroko dystrybuowana i dotarła do szerokiego grona interesariuszy. Co jednak nie przełożyło się na wysoką frekwencję w trakcie konsultacji.

W ramach konsultacji społecznych zorganizowano spacer studyjny, debatę oraz otwarte spotkanie dla interesariuszy. W każdej z tych aktywności wzięło udział jedynie po kilka osób. I choć dyskusja na każdym spotkaniu stała na wysokim poziomie (co uwidacznia jakość supraskiego kapitału ludzkiego) to jednak niewielkie zainteresowanie procesem konsultacyjnym (ostatecznie nie zgłoszono żadnej formalnej uwagi do dokumentu) dostarcza mimowolnie potwierdzenia tezy o potrzebie aktywizacji i pobudzenia lokalnej społeczności do działań we wspólnym interesie.

Rycina 9 Dokumentacja zdjęciowa aktywności partycypacyjnych w ramach konsultacji społecznych projektu GPR

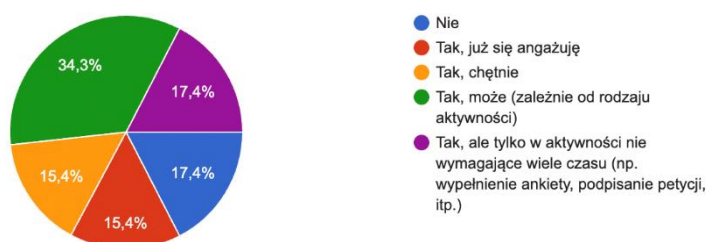
ZAPEWNIENIA UDZIAŁU INTERESARIUSZY NA ETAPIE WDRAŻANIA REWITALIZACJI

Aktywny udział interesariuszy w procesie rewitalizacji ma znaczenie nie tylko na etapie powstawania dokumentu. W istocie jest on nawet ważniejszy, na etapie wdrażania programu. Zwłaszcza w takim przypadku, jak w Supraślu, gdy w GPR zawarto szereg przedsięwzięć, które na obecnym etapie stanowią pewną koncepcję lub ideę, i która musi być znacznie uszczegółowiona i dopracowana, aby mogła wejść w stadium wdrażania. Taka sytuacja z punktu widzenia istoty programu rewitalizacji nie jest problemem, ale szansą, bo stwarza warunki, aby faktycznie zrealizować zapisy ustawy o rewitalizacji wskazujące, że partycypacja społeczna powinna też być uwzględniana na etapie realizacji programu. W ten sposób ostateczny kształt przedsięwzięć rewitalizacyjnych może być bardziej dopasowany do oczekiwań i opinii interesariuszy, a w szczególności mieszkańców Supraśla.

Kwestia realnego zaangażowania interesariuszy w rewitalizację na etapie wdrażania ma w Supraślu dodatkowe znaczenie także z powodu problemu, który ujawnił przebieg partycypacyjnych prac nad GPR. Wzięto w nim udział nieliczne grono mieszkańców – łącznie we wszystkich otwartych spotkaniach brało udział kilkanaście osób. Taką ograniczoną frekwencję tłumaczono zniechęceniem i zmęczeniem aktywnością społeczną wśród mieszkańców. Z drugiej strony w przeprowadzonej ankiecie tylko 17% respondentów zdecydowanie odżegnało się od zaangażowania się na rzecz miasta i lokalnej społeczności (co ma tym większe znaczenie, że aż ok. 25% ankietowanych nie mieszka w Supraślu).

Diagram 9. Rozkład odpowiedzi w ankiecie na pytanie „Czy ma Pani/Pan gotowość angażować się w aktywności na rzecz miasta i lokalnej społeczności?”

Biorąc powyższe wyniki działań diagnostycznych pod uwagę pobudzenie aktywności społecznej uczyniono jednym z ważnych wątków Gminnego Programu Rewitalizacji. Z jednej strony uznano, że właściwym krokiem w kierunku zaangażowania mieszkańców na rzecz społeczności lokalnej jest lepsze zintegrowanie tej społeczności. Zbudowanie silniejszej więzi między mieszkańcami (a także między różnymi grupami mieszkańców) - choćby na bazie wspólnego spędzania czasu, rekreacji, uczestnictwie w kulturze – powinno wytworzyć sieć społeczną, która może być następnie wykorzystana do działań służących Supraślowi. Z drugiej strony w treści GPR zaplanowano kilka przedsięwzięć, których istotą jest zwiększenie rangi publicznej dyskusji wokół kierunków rozwoju miasta i kształtu poszczególnych działań oraz stworzenie warunków do dialogu społecznego w tym zakresie. Wzmocniona w ramach realizacji GPR sieć społeczna powinna być istotnym partnerem takiego dialogu.

Tak więc zakłada się, że partycypacja społeczna nie będzie powierzchownym działaniem, ale istotnym elementem systemu zarządzania wdrażaniem GPR. Dom Społeczny, Dom Ludowy, Młodzieżowa Rada Miasta powinny wraz z biegiem czasu stać się silnymi biegunami tej partycypacji. Wszystkie nurty i „ścieżki” dialogu społecznego wokół rewitalizacji i kierunku działań rewitalizacyjnych powinny się w Komitecie Rewitalizacji.

KOMITET REWITALIZACJI

Aby partycypacja społeczna na etapie wdrażania rewitalizacji miała głębszy sens musi znaleźć przełożenie na system zarządzania tym procesem. Miejscem, w którym te dwa nurty muszą się łączyć jest Komitet Rewitalizacji – ciało ustanawiane obowiązkowo na mocy ustawy o rewitalizacji w każdej gminie prowadzącej rewitalizację. I choć jest to ciało opiniotwórczo-doradcze Burmistrza, to równocześnie stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji. Innymi słowy to właśnie w Komitecie Rewitalizacji może następować ciągła dyskusja na temat tego, jak w najtrafniejszy sposób kształtować przebieg procesu rewitalizacji pod wpływem zapewne zróżnicowanych głosów płynących od różnych grup interesariuszy. Należy dążyć do tego, aby Komitet Rewitalizacji Supraśla stworzył i stosował jak najefektywniejsze metody przepływu informacji i dialogu wokół procesu rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji Supraśla zostanie ustanowiony po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji, przy czym wcześniej – przed tym uchwaleniem – podjęta zostanie uchwała o zasadach wyznaczania składu oraz zasadach działania.

Zakłada się, że Komitet będzie powoływany na 6-letnią kadencję. Liczyć będzie nie więcej niż 15 członków, spośród których aż 11 ma reprezentować stronę społeczną (pozostali to przedstawiciele Urzędu Miejskiego lub jednostek podległych oraz Rady Miejskiej). Zakłada się też udział przedstawicieli Rady Seniorów oraz Nadleśnictwa Supraśl. Jeżeli w wyniku realizacji przedsięwzięcia nr 5 zostanie w Supraślu powołana Młodzieżowa Rada Miasto, warto rozważyć uwzględnienie także jej przedstawiciela w składzie Komitetu (choć takie rozstrzygnięcie wymagałoby modyfikacji treści wspomnianej uchwały o zasadach wyznaczania składu oraz zasadach działania Komitetu Rewitalizacji).

Sposób wyłaniania członków Komitetu bazuje na wyłanianiu przez poszczególne grupy interesariuszy swych przedstawicieli. Aby zgłosić swą kandydaturę powinni przedłożyć co najmniej minimalną wymaganą liczbę podpisów osób/podmiotów z danej kategorii interesariuszy, a gdyby chętnych było więcej niż miejsc o wejściu do Komitetu decydowałaby liczba przedłożonych podpisów poparcia.

Komitet spotykać się z częstotliwością wynikająca z potrzeb, ale nie rzadziej niż raz na kwartał. W posiedzeniach Komitetu Rewitalizacji powinni mieć możliwość uczestniczyć zaproszeni wg potrzeb goście. Szczegółowe zasady współpracy Komitetu ze strukturami zarządzania wdrażaniem GPR w Urzędzie Miejskim zostaną wypracowane na bieżąco w trakcie wdrażania programu. Powinny one obejmować co najmniej:

- możliwość spotkania się Komitetu Rewitalizacji z Zespołem ds. Rewitalizacji nie rzadziej niż raz na rok;
- możliwość omówienia przez Komitetu Rewitalizacji z Burmistrzem postępu procesu rewitalizacji nie rzadziej niż raz na rok (w ramach innego spotkania niż wymienione wyżej);
- zasadę przekazywania do opiniowania przez Komitet Rewitalizacji istotnych dokumentów, projektów, koncepcji i zagadnień przekrojowych związanych z realizacją programu lub kluczowych przedsięwzięć;
- możliwość zgłaszania zagadnień, pytań, postulatów i propozycji przez Komitet Rewitalizacji, do których Urząd Miejski lub właściwe podległe mu jednostki powinny się odnieść w racjonalnym czasie.

W miarę możliwości finansowych gminy oraz możliwości uzyskania zewnętrznego finansowania członkowie Komitetu Rewitalizacji będą mogli uczestniczyć w szkoleniach oraz wyjazdach studyjnych służących podniesieniu ich kompetencji związanych z rewitalizacją.

12 ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM PROGRAMU

SPOSÓB REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI W ZAKRESIE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO - WSKAZANIE MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO KONIECZNYCH DO UCHWALENIA LUB ZMIANY

Na obszarze rewitalizacji obowiązują trzy miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Są to plany przyjęte następującymi uchwałami Rady Miejskiej:

- UCHWAŁA NR XLVI/571/2018 RADY MIEJSKIEJ W SUPRAŚLU z dnia 20 września 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Supraśl
- 2. UCHWAŁA NR XVII/166/04 RADY MIEJSKIEJ W SUPRAŚLU z dnia 24 kwietnia 2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem usług, ograniczonej ulicami: 11-go Listopada, Cieliczańską, Nowy Świat i Józefa Piłsudskiego w Supraślu.
- 3. UCHWAŁA NR L/633/2023 RADY MIEJSKIEJ W SUPRAŚLU z dnia 5 września 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Supraśl (dotyczącej terenu w okolicach działki nr ewid. 560/5 w Supraślu)

Z Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku nie wynika bezpośrednia potrzeba zmiany któregoś z powyższych planów miejscowych lub uchwalenia nowych planów. Niemniej jednak nie można wykluczyć zidentyfikowania takiej potrzeby w wyniku realizacji niektórych przedsięwzięć zaplanowanych w GPR. W szczególności mowa tu o przedsięwzięciach: nr 10 „Masterplan dla dawnego terenu zespołu szkół”, nr 9 „Plan Mobilności dla Supraśla” oraz nr 8 „Klub Przyszłości Supraśla”. Podobna potrzeba może wyniknąć także w przypadku woli wykorzystania w procesie niektórych narzędzi ustawy o rewitalizacji, których zastosowanie jest uzależnione od obowiązywania planów miejscowych o określonej treści.

UCHWAŁY WYNIKAJĄCE Z USTAWY Z DNIA 21 CZERWCA 2001 R. O OCHRONIE PRAW LOKATORÓW, MIESZKANIOWYM ZASOBIE GMINY I ZMIANIE KODEKSU CYWILNEGO

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji na obecnym etapie nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w uchwale nr XLII/544/2022 Rady Miejskiej W Supraślu z dnia 13 grudnia 2022 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Supraśl na lata 2022-2027 oraz w uchwale nr XXIX/375/2021 Rady Miejskiej W Supraślu z dnia 16 września 2021 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Supraśl.

SPECJALNA STEFA REWITALIZACJI

Przewiduje się ustanowienie na 10 lat Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR) na obszarze rewitalizacji. Zakłada się, że narzędzia prawne, jakie oferuje mechanizm SSR, przyczynią się do efektywniejszego przebiegu procesu rewitalizacji – ułatwią realizację części przedsięwzięć czy wręcz stworzą warunki do realizacji danego przedsięwzięcia.

Spośród dostępnych narzędzi i z punkt szczególnie istotne wydają się następujące:

- Rozstrzygnięcie, że zaspokojenie roszczeń dotyczących własności nieruchomości, położonych na obszarze SSR objętych przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi służącymi realizacji celu publicznego następuje poprzez świadczenie pieniężne lub ewentualnie nieruchomość zamienną. Dodatkowo regulacja ustawowa stwierdza, że wysokość świadczenia ustala się według stanu nieruchomości z dnia wejścia w życie uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Istnienie tego przepisu pozwoli na „przetłamanie” blokowania terenów inwestycyjnych obciążonych roszczeniami, co ma miejsce w Supraślu. Gmina – przy świadomości obowiązku pokrycia ewentualnego odszkodowania – nie ponosi ryzyka „utrąty” nieruchomości oraz równowartości wszelkich środków (w tym zewnętrznych), jakie byłyby zainwestowane w taką nieruchomość.

- Możliwość korzystania przez samorząd z prawa pierwokupu nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji. Przy licznych ograniczeniach w możliwości wnoszenia inwestycji na nieruchomościach gminnych, taki mechanizm może okazać się przydatny z punktu widzenia ewentualnych działań inwestycyjnych gminy, jak i budowy gminnego zasobu nieruchomości na cele rozwojowe zbieżne z celami GPR.
- Możliwość udzielania dotacji właścicielom lub użytkownikom wieczystym nieruchomości (nie wpisanych do rejestru zabytków). mechanizmu dotacyjnego dla prywatnych właścicieli na remonty budynków.
- Możliwość niestosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych do zamówień o wartości mniejszej niż progi unijne, których przedmiotem są usługi lub roboty budowlane realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne, jeżeli zamówienia te udzielane są:
  - przez gminę lub gminne jednostki organizacyjne organizacjom pozarządowym lub spółdzielniom socjalnym, a przedmiot zamówienia należy do działalności statutowej wykonawcy
  - w celu aktywizacji osób mających miejsce zamieszkania na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji.
- Status celu publicznego (umożliwiający zastosowanie wyłączenia) dla społecznego budownictwa czynszowego. W obliczu deficytu gruntów pod mieszkalnictwo komunalne w Supraślu mechanizm ten mógłby okazać się pomocny dla przezwyciężenia tego problemu.

13 SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU

Wprowadzenie systemu monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji jest zadaniem wynikającym z art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o rewitalizacji. GPR podlega monitorowaniu i ocenie w dwóch aspektach:

- postępów prac nad realizacją programu,
- oceny wpływu realizowanych przedsięwzięć na poprawę stanu obszaru rewitalizacji.

System monitorowania i oceny GPR jest dwustopniowy i obejmuje:

coroczne gromadzenie danych o postępie programu i sformułowanie na ich podstawie raportu w sprawie stopnia realizacji GPR,

przeprowadzaną co trzy lata ocenę aktualności programu i stopnia realizacji harmonogramu GPR, obejmującą m.in. analizę aktualnego stanu zjawisk, które zadecydowały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i wskazaniu obszaru rewitalizacji.

COROCZNY RAPORT W SPRAWIE STOPNIA REALIZACJI GPR

Istotnym zadaniem Koordynatora ds. Rewitalizacji jest opracowanie – pod nadzorem Pełnomocnika ds. Rewitalizacji – raportu z realizacji GPR za rok ubiegły, który wskazuje postępy w realizacji konkretnych zadań. Raport służy do przedstawienia informacji o zrealizowanych zadaniach, ale może również posłużyć do oceny tempa prac w stosunku do założeń. W raporcie należy również zawrzeć informacje pokazujące, jak przekrojowo postępuję wdrażanie programu. W tym celu warto posłużyć się wiodącymi wskaźnikami monitorowania przypisanymi do poszczególnych celów szczegółowych GPR (zestawiono je w Tabeli 23.). Zostały one dobrane w ten sposób, aby ich ustalenie w cyklu rocznym (bez podejmowania nadzwyczajnych działań) nie nastręczało trudności, a jednak, aby wynikała z nich klarowna informacja, czy następuje postęp w realizacji programu. Tylko w nielicznych przypadkach pokrywają się one ze wskaźnikami wykorzystanymi przy wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (które będą także wykorzystywane przy ocenie aktualności i stopnia realizacji GPR).

Analiza wartości wiodących wskaźników monitorowania (zwłaszcza poprzez porównanie z danymi z lat poprzednich) pozwoli sformułować bardziej pogłębione wnioski w zakresie realnych postępów wdrażania programu. Tabela 23. dodatkowo definiuje „odpowiedzialność” poszczególnych komórek lub jednostek za wartości poszczególnych wskaźników. Takie podejście odzwierciedla zintegrowany charakter GPR – jego całościowy sukces zależy od zgodnego współdziałania różnych komórek i jednostek. „Odpowiedzialność” nie ogranicza się tylko do dostarczenia danych do obliczenia wartości wskaźnika, ale faktycznej odpowiedzialności za koordynację działań, które mają prowadzić do osiągnięcia docelowych wartości poszczególnych wskaźników.

Przygotowując raport z realizacji GPR Koordynator wykorzystuje zarchiwizowane „Zapisy przebiegu posiedzeń” Zespołu ds. Rewitalizacji, z których wynikają m.in. założone harmonogramy działań. Termin sporządzenia raportu powinien być skoordynowany z ustawowym terminem opracowania corocznego Raportu o stanie Gminy Supraśl (na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym), przedkładanego Radzie Miejskiej. Dopuszcza się, aby raport z realizacji GPR nie był odrębnym dokumentem, ale stanowił „tematyczną” część Raportu o stanie Gminy Supraśl. Dane zbierane w ramach opracowania raportu będą również wykorzystywane do udziału w obowiązkowym badaniu

dotyczącym procesu rewitalizacji w gminach prowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny w ramach systemu statystyki publicznej.

Tabela 24. Wiodące wskaźniki monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji

Nazwa wskaźnika komórka/jednostka odpowiedzialna za dany cel	Wartość bazowa	Wartość docelowa /Trend (2035)
CEL 1: AKTYWIZACJA I INTEGRACJA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI		
Cel 1.1 Efektywna współpraca instytucji gminnych na rzecz skutecznej aktywizacji Centrum Kultury i Rekreacji		
Liczba podejmowanych rocznie działań (wydarzeń, programów, zajęć) w ramach przewidzianego w GPR współdziałania Centrum Kultury i Rekreacji, Szkoły Podstawowej w Supraślu i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	0	24 (↑)
Cel 1.2 Aktywni mieszkańcy – grupy, pokolenia oraz współpraca międzypokoleniowa Centrum Kultury i Rekreacji		
Liczba osób uczestniczących rocznie w regularnych aktywnościach w ramach przedsięwzięć „Dom Społeczny” oraz „Młodzieżowy Dom Ludowy”	0	250 (↑)
Cel 1.3 Sport i kultura jako narzędzie integracji i aktywizacji Centrum Kultury i Rekreacji		
Liczba osób uczestniczących rocznie w wydarzeniach organizowanych przez CKiR	0	2500 (↑)
CEL 2: JAKOŚĆ I DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH		
Cel 2.1 Rozwój usług społecznych		

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej		
Liczba osób korzystających rocznie w uruchomionych w ramach wdrażania GPR usługach społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, seniorów oraz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym	0	150 (↑)
Cel 2.2 Szkoła miejscem dobrej edukacji i aktywności		
Sportowa Szkoła Podstawowa w Supraślu		
Średni wynik egzaminu ósmoklasisty wśród uczniów Szkoły Podstawowej w Supraślu z matematyki, języka polskiego i języka angielskiego	56,42% 66,65%	66,27% 65% 72% 72% (↑)
Cel 2.3 Poprawa i rozwój miejskiej infrastruktury społecznej i technicznej		
Komunalny Zakład Budżetowy / Referat Inwestycji		
Liczba nowo wybudowanych lub zmodernizowanych lokali w mieszkaniowym zasobie komunalnym w ramach realizacji przedsięwzięć GPR	0	30 (↑)
Cel 3. WYKORZYSTANIE I UTRZYMANIE ZASOBÓW SUPRAŚLA		
Cel 3.1 Dostosowanie miasta do funkcji turystycznych i uzdrowiskowych z korzyścią dla mieszkańców		
Referat Architektury i Ochrony Środowiska		
Liczba źródeł ciepła na paliwo stałe	1683	700 (↓)
Cel 3.2 Rozwój oferty turystycznej bazującej na lokalnych potencjałach		
Centrum Kultury i Rekreacji		

Liczba znaczących wydarzeń turystyczno-kulturalnych zrealizowanych rocznie w Supraślu (lista wydarzeń ustalona w Urzędzie Miejskim i corocznie aktualizowana)	15	25 (↑)
Cel 3.3 Poprawa funkcjonalności i estetyki obszaru rewitalizacji		
Referat Inwestycji		
Powierzchnia przestrzeni publicznych poddanych zmianom	0	4 ha (↑)
Liczba zmodernizowanych elewacji budynków	0	25 (↑)

OKRESOWA OCENA AKTUALNOŚCI PROGRAMU I STOPNIA REALIZACJI GPR

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku będzie na mocy art. 22 ust. 1 następować co trzy lata, co oznacza, że pierwsza ocena zostanie sporządzona na początku 2028 roku. Na zakończenie realizacji programu, na początku 2036 roku, a więc już po 2 latach od poprzedniej oceny, zostanie opracowana końcowa ocena, której zadaniem będzie rozstrzygnąć, czy cele programu zostały osiągnięte, czy też jest uzasadnienie dla kontynuacji procesu rewitalizacji na tym samym obszarze rewitalizacji.

Każda z wykonywanych ocen będzie bazować na danych dotyczących realizowanych poszczególnych przedsięwzięć (wartości, terminów, efektów, itd.) jak też na osiągniętych wskaźnikach przedstawianych w ramach rocznych raportów o stanie realizacji programu. Ponadto dokument powinien obejmować pogłębioną ocenę prowadzonego procesu rewitalizacji tak, aby możliwe było sformułowanie wniosków w zakresie trafności i aktualności treści GPR (oszacowanie skuteczności stosowanych metod realizacji GPR, np. stwierdzenie, jak się sprawdza zaplanowany system zarządzania) oraz potrzeby ewentualnych zmian. Przeprowadzenie takiej pogłębionej oceny musi oznaczać zastosowanie jakościowych metod badawczych (np. wywiadów).

Kolejnym elementem oceny, niezbędnym z punktu widzenia prowadzenia oceny oddziaływania stopnia realizacji celów procesu rewitalizacji, powinno być określenie wartości i analiza wskaźników służących ocenie wpływu przedsięwzięć na obszar rewitalizacji. Propozycję zestawu takich wskaźników zawarto w Tabeli 24. Wybrano je spośród wskaźników służącymi wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Takie podejście wydaje się naturalne, gdyż to właśnie te wskaźniki zadecydowały o zasięgu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Z drugiej strony część wskaźników pominięto, gdyż nie istnieją realistyczne możliwości, aby realizacja programu rewitalizacji wpłynęła na ich zmianę w pożądanym kierunku (np. liczba osób z orzeczeniem o niepełnosprawności).

Z uwagi na przyszły podział gminy przyszła analiza wskaźników nie może powielać metodyki wykorzystanej w diagnozie delimitacyjnej. W Tabeli 24. podano wartości początkowe wskaźników (zaczepnięte z analiz na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego) oraz określono pożądaną trend zmiany, niemniej jednak metodyka analizy tych wskaźników w sytuacji nowego zasięgu terytorialnego gminy będzie musiała zostać opracowana na nowo przy okazji pierwszej oceny aktualności i stopnia realizacji GPR w 2028 roku. Taka konieczność związane z tym, że analiza wyłącznie bezwzględnych wartości wskaźników (bez odnoszenia do średniej ogólnogminnej) obarczona byłaby ryzykiem sformułowania nietrafnych wniosków, gdyż zostałyby pominięty nieuchronny wpływ czynnikiem makroekonomicznych i ogólnokrajowych na sytuację w mieście. Wnioski mogłyby być w nieuzasadnionych sposób zbyt optymistyczne lub zbyt pesymistyczne. Tymczasem zasadniczym celem programu jest złagodzenie występujących problemów, a więc w praktyce jest zmniejszenie różnicowań wewnątrzgminnych i ten aspekt należy przede wszystkim zbadać przy ocenie skuteczności wdrażania GPR.

Dodatkowym wartościowym elementem analizy efektów GPR (na tle szerszych zmian zachodzących w aglomeracji Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego) może być odniesienie się do wartości wskaźników zawartych w Strategii BOF w tabeli 10.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki kontekstowe służące do ich osiągnięcia.

Tabela 25. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR

Wskaźniki będące wyznacznikami stanu kryzysowego w poszczególnych sferach służące do oceny skuteczności Gminnego Programu Rewitalizacji	Oczekiwany kierunek zmian	Wartość początkowa (z diagnozy delimitacyjnej)
Sfera społeczna		
liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy	↓	18,62

społecznej ogółem / 1000 mieszkańców danej jednostki		
Liczba długotrwale bezrobotnych / 1000 mieszkańców	↓	12,02
Liczba przypadków bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego / 1000 mieszkańców	↓	2,59
Liczba procedur niebieskich kart / 1000 mieszkańców	↓	1,41
Liczba organizacji pozarządowych / 1000 mieszkańców	↑	1,41
Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego	↑	56,42% 66,27% 66,65%
Sfera gospodarcza		
liczba podmiotów aktywnych figurujących w CEIDG / 1000 mieszkańców	↑	70,72
Sfera środowiskowa		
udział kotłów na paliwo stałe we wszystkich zadeklarowanych źródłach ciepła [%]	↓	396,75
Sfera przestrzenno-funkcyjna		
liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych i terenów przestrzeni publicznej /1000 mieszkańców (lista ustalona w Urzędzie Miejskim i corocznie aktualizowana)	↑	2,36
Sfera techniczna		
liczba budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami / 1000 mieszkańców	↓	0,71

14 OPIS SPOSOBU REALIZACJI PRZEZ GPR DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH GMINY

Zgodnie z hierarchią dokumentów strategicznych, programowych i operacyjnych w gminie ustawodawca oczekuje przedstawienia, w jaki sposób Gminny Program Rewitalizacji realizuje zapisy innych dokumentów strategicznych gminy, a w szczególności strategii rozwoju gminy oraz strategii rozwiązywania problemów społecznych. W wymiarze praktycznym weryfikacja oczekiwanej spójności dokumentów może natrafić jednak na pewne trudności. Co w przypadku Supraśla ma akurat miejsce i zostanie poniżej omówione i wyjaśnione.

Chodzi jednak o pewne niespójności o charakterze szczegółowym, których nie da się uniknąć z uwagi na upływ czasu i uwarunkowania formalne. W wymiarze strategicznym występuje pełna zgodności między celami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku a kierunkami wyznaczonymi przez dokumenty strategiczne, z którymi dokument ma być zgodny.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUB STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO

Aktualnie w gminie Supraśl brak obowiązującej Strategii Rozwoju Gminy. Do końca 2025 roku posiadanie takiego dokumentu przez gminę nie jest obligatoryjne. Z drugiej strony ustawodawca dopuszcza, aby rolę strategii rozwoju gminy pełniła strategia rozwoju ponadlokalnego i wówczas to ona powinna wyznaczać kierunki, które realizować będzie Gminny Program Rewitalizacji. Gmina Supraśl jest członkiem Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF). I stowarzyszenie to posiada „Strategię Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku” (Strategię BOF), która została przyjęta uchwałą nr 12/2023 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego dnia 23 stycznia 2024 r.

Strategia ta porusza problematykę rewitalizacji w kilku aspektach. Z racji charakteru dokumentu dotyczącego równocześnie kilku gmin formułuje treści na znacznym poziomie ogólności. Po pierwsze wśród kluczowych wniosków z diagnozy Strategia BOF wskazuje, że w gminach występują niezrealizowane w znacznym stopniu, a zidentyfikowane w ramach GPR, potrzeby inwestycyjne w obszarze rewitalizacji. Po drugiej wśród istniejących wyzwań i potrzeb wymienia potrzebę dostosowania programów rewitalizacji do aktualnych wymogów prawnych oraz realizacji kluczowych, zidentyfikowanych w ich ramach, inwestycji w obszarze rewitalizacji.

Rewitalizacja znajduje odzwierciedlenie w strukturze celów Strategii BOF. Cel Operacyjny 6.4. „Poprawa kulturowych walorów przestrzeni” polega na ochronie i rozwoju kulturowych aspektów przestrzeni publicznej, zarówno w zakresie ochrony jej reliktywów jak i wzmocnienia jej roli społecznej. Celowi temu przypisano wskaźnik „powierzchnia BOF objęta gminnymi programami rewitalizacji (GPR) lub programami rewitalizacji (PR) w km²” i zakłada się wzrost wartości tego wskaźnika. Wśród przypisanych celowi należy wskazać kierunek działań 6.4.1. „Rozwój systemu przestrzeni publicznych o wartościach społecznych”, dla którego zdefiniowano przykładowe typy projektów. I wśród jednym z nich jest „program rewitalizacji centrów miejscowości gminnych oraz wsi usługowych”.

Przy tak ogólnym ujęciu zagadnienia w Strategii BOF bez wątpliwości można stwierdzić, że Gminny Program Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku w pełni realizuje jej ustalenia.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Supraśl na lata 2018 – 2029 (SPRS 2018-2029) została przyjęta uchwałą nr XL/486/2018 Rady Miejskiej w Supraślu z dnia 26 lutego 2018 r. Dokument ten został uchwalony w czasie, gdy trwały prace nad poprzednim programem rewitalizacji dla Supraśla (Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Supraśl na lata 2017-2023 - LPR). Z drugiej strony długa perspektywa, na jaki został ten dokument opracowany powoduje, że okres jego obowiązywania w istotnym stopniu nałoży się na okres obowiązywania niniejszego Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Supraśl do 2035 roku. Te dwa czynniki czynią analizę spójności obu dokumentów na poziomie szczegółowym nieco kłopotliwą.

Należy odnotować, że SPRS 2018-2029 jest dokumentem, które wiele uwagi poświęca rewitalizacji i już ten fakt daje podstawy do stwierdzenia ogólnej spójności obu dokumentów. Jeden ze zidentyfikowanych obszarów tematycznych strategii i przypisany mu cel odwołują się wprost do rewitalizacji. Bardziej szczegółowa analiza natrafia jednak na problem, gdyż SRPS 2018-2029 odwołuje się do poprzedniego programu rewitalizacji (LPR) gminy Supraśl (np. przywołuje zaplanowane w nim przedsięwzięcia) i tu nie sposób wykazać pełnej zgodności kierunków działań między SRPS 2018-2029 a nowym GPR. Wynika to chociażby z faktu, że:

- część przedsięwzięć wskazanych w LPR została już zrealizowana,
- obszar rewitalizacji, na którym bazował LPR mocno różni się zasięgiem od aktualnie obowiązującego obszaru rewitalizacji,
- przedsięwzięcia rewitalizacyjne uwzględnione w LPR formułowane były w innym momencie czasowym niż te w bieżącym GPR i na podstawie dającej nieco odmienne wnioski diagnozy pogłębionej.

Stąd też, ze względów zarówno formalnych, jak i merytorycznych, nie może być pełnej zgodności między przedsięwzięciami zapisanymi w LPR (a w ślad za nimi w SRPS 2018-2029) a tymi proponowanymi w bieżącym GPR.

Z drugiej strony nie ma wątpliwości, że między oboma dokumentami występuje daleko posunięta spójność w wymiarze strategicznym. I w tym sensie treść GPR zapewnia realizację SRPS 2018-2029. I to nie tylko dlatego, że SRPS 2018-2029 we wspomnianym „celu rewitalizacyjnym” mówi o potrzebie budowania systemu integracji i kapitału społecznego w gminie oraz rozwoju wolontariatu – co znajduje odzwierciedlenie w bieżącym GPR. Należy również odwołać się do trzech pozostałych celów SRPS 2018-2029. Są to:

- Cel I : Rozwój komplementarnego systemu edukacji, kultury, zdrowia i bezpieczeństwa
- Cel II: Wspieranie osób i rodzin oraz zapobieganie kryzysom
- Cel III: Aktywne i zdrowe starzenie się społeczności

Każde z powyższych zagadnień znajduje odniesienie w treści bieżącego GPR, a wiele przedsięwzięć podstawowych zawartych w GPR bezpośrednio będzie służyć osiągnięciu wskazanych powyżej celów SRPS 2018-2029.

16 SPISY

SPIS MAP

Mapa 1. Obszar rewitalizacji na tle Gminy Supraśl	10
Mapa 2. Zasięg Nadleśnictwa Supraśl.....	38
Mapa 3. Mapa form ochrony przyrody na obszarze rewitalizacji i w okolicach	39
Mapa 4. Obszary zagrożenia powodziowego na terenie miasta Supraśl.....	43
Mapa 5. Obiekty zawierające azbest na obszarze rewitalizacji	44
Mapa 6. Strefy ochrony Uzdrawiska Supraśl	47
Mapa 7. Mapa drzew na obszarze rewitalizacji.....	51
Mapa 8. Obszar zieleni nieurządzonej w centralnej części miasta.....	52
Mapa 9. Szlaki rowerowe na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl	55
Mapa 10. Struktura własności na obszarze rewitalizacji Gminy Supraśl.....	58
Mapa 11. Przybliżona lokalizacja obiektów wpisanych do rejestru zabytków na obszarze rewitalizacji.....	60
Mapa 12. Teren zespołu klasztornego bazylianów, wraz z Cerkwią Zwiastowania NMP - centralna część obszaru rewitalizacji	62
Mapa 13. Teren Parku Miejskiego, zespół pałacowy Buchholtza oraz „Zespół Jansena” - centralna część obszaru rewitalizacji	63
Mapa 14. Teren zabudowy w rejonie ul. Piłsudskiego - dom ludowy i dom kolonijny, zespół kościoła p.w. św. Trójcy, kościół ewangelicki oraz ul. 3 Maja - niska, drewniana (głównie mieszkalna) zabudowa - centralna część obszaru rewitalizacji	63
Mapa 15. Teren cmentarza ewangelickiego (na górze), wraz z kaplicą grobową Buchholtzów i kaplicą grobową Zachertów oraz cmentarza rzymsko-katolickiego (na dole), wraz z kaplicą p.w. Wszystkich Świętych - zachodni fragment obszaru rewitalizacji.....	64
Mapa 16. Teren cmentarza prawosławnego wraz z cerkwią p.w. św. Jerzego Męczennika - północno-wschodni kraniec obszaru rewitalizacji.....	64

SPIS RYCIN

Rycina 1. Wąski fragment chodnika przy Centrum Kultury i Rekreacji.....	48
Rycina 2. Brak podjazdów dla wózków przy Amfiteatrze	49
Rycina 3. Brak podjazdu dla wózków na Bulwarach, na wysokości Monasteru.....	50
Rycina 4. Rozkład jazdy autobusów na relacji Supraśl-Białystok	54
Rycina 5. Aktywności partycypacyjne w ramach opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji	123

Rycina 6. Dokumentacja zdjęciowa działań partycypacyjnych w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji.....	125
Rycina 7. Wybór materiałów związanych z prowadzonymi działaniami partycypacyjnymi w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji.....	125
Rycina 8. Wybór materiałów związanych z prowadzonymi działaniami partycypacyjnymi w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji.....	126
Rycina 9 Dokumentacja zdjęciowa aktywności partycypacyjnych w ramach konsultacji społecznych projektu GPR	127

SPIS DIAGRAMÓW

Diagram 1. Mieszkańcy Gminy Supraśl korzystający z pomocy społecznej (2024)	13
Diagram 2. Mieszkańcy Gminy Supraśl korzystający z pomocy społecznej z powodu ubóstwa (2024)	14
Diagram 3. Mieszkańcy Gminy Supraśl korzystający z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności (2024).....	15
Diagram 4. Rozkład odpowiedzi w ankiecie rewitalizacyjnej na pytanie "Czy w Supraślu istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez dzieci i młodzież?"	29
Diagram 5. Procentowy udział poszczególnych źródeł ciepła na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl.....	40
Diagram 6. Procentowy udział źródeł ciepła według ich wpływu na środowisko na obszarze rewitalizacji gminy Supraśl.....	42
Diagram 7. Zestawienie komórek i jednostek reprezentowanych w Zespole ds. Rewitalizacji	114
Diagram 8. Powiązanie uczestników ankiety rewitalizacyjnej z Supraślem	124
Diagram 9. Rozkład odpowiedzi w ankiecie na pytanie „Czy ma Pani/Pan gotowość angażować się w aktywności na rzecz miasta i lokalnej społeczności?”	128

SPIS TABEL

Tabela 1. Powierzchnia i liczba ludności obszaru rewitalizacji na tle Gminy Supraśl	9
Tabela 2. Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji w podziale na wiek na przestrzeni lat	12
Tabela 3. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze rewitalizacji, w całej gminie oraz w województwie na przestrzeni lat 2021-2024.....	20
Tabela 4. Spis obiektów podległych pod Centrum Kultury i Rekreacji w Supraślu na obszarze rewitalizacji.....	22
Tabela 5. Wyniki egzaminu ósmoklasisty 2024 w Sportowej Szkole Podstawowej im. Ferdynanda Mareckiego w Supraślu.....	26

Tabela 6. Wyniki egzaminu maturalnego 2024 w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. Artura Grottgera w Supraślu	27
Tabela 7. Lista organizacji pozarządowych, działających na obszarze rewitalizacji, z którymi współpracuje UM w Supraślu	31
Tabela 8. Frekwencja wyborcza na obszarze rewitalizacji w wyborach do Sejmu 2023	31
Tabela 9. Podsumowanie diagnozy zjawisk społecznych	35
Tabela 10. Podsumowanie diagnozy sfery środowiskowej.....	45
Tabela 11. Podsumowanie diagnozy zjawisk funkcjonalno-przestrzennych.....	56
Tabela 12. Stan techniczny zasobu mieszkaniowego Gminy Supraśl	57
Tabela 13. Stan zasobu komunalnego na obszarze rewitalizacji Gminy Supraśl	59
Tabela 14. Wykaz zabytków nieruchomych należących do rejestru zabytków na obszarze rewitalizacji Gminy Supraśl (stan na 19.07.2024)	60
Tabela 15. Podsumowanie diagnozy zjawisk technicznych	65
Tabela 16. Podsumowanie diagnozy zjawisk gospodarczych oraz kierunki działań, odpowiadające na zdiagnozowane problemy, potrzeby i potencjały	67
Tabela 17. Podsumowanie diagnozy uwzględniające powiązania analizowanych sfer w podziale na problemy, potrzeby oraz potencjały	67
Tabela 18. Kierunki działań rewitalizacyjnych.....	81
Tabela 19. Spis podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	84
Tabela 20. Charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań	104
Tabela 21. Szacunkowa wartość przedsięwzięć w ramach gminnego programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania	108
Tabela 22. Ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji	116
Tabela 23. Szacunkowe koszty zarządzania wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji	119
Tabela 24. Wiodące wskaźniki monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji	134
Tabela 25. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR	137